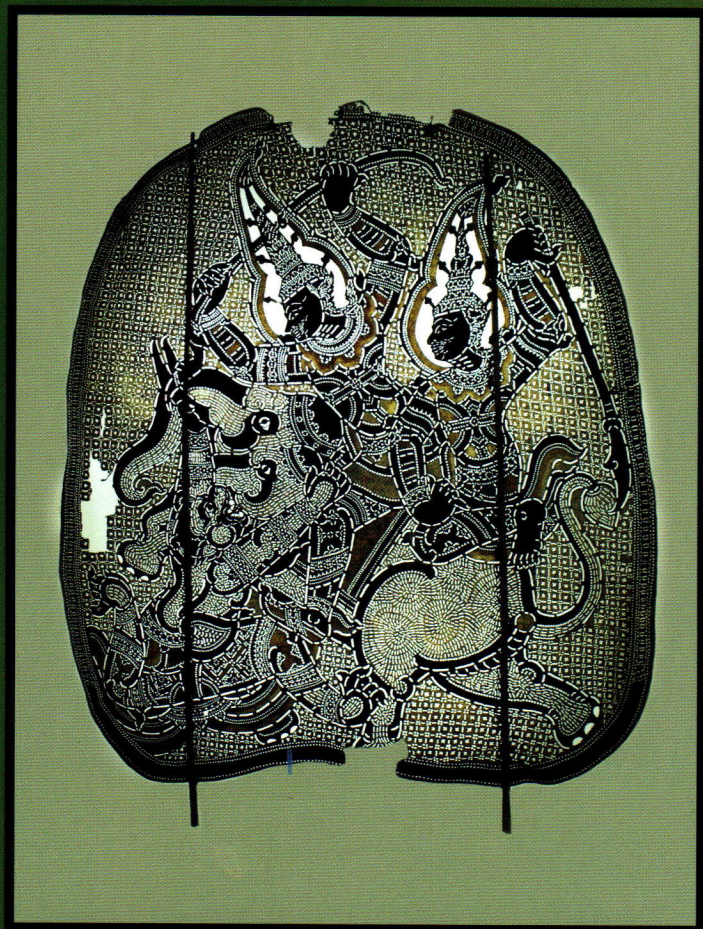
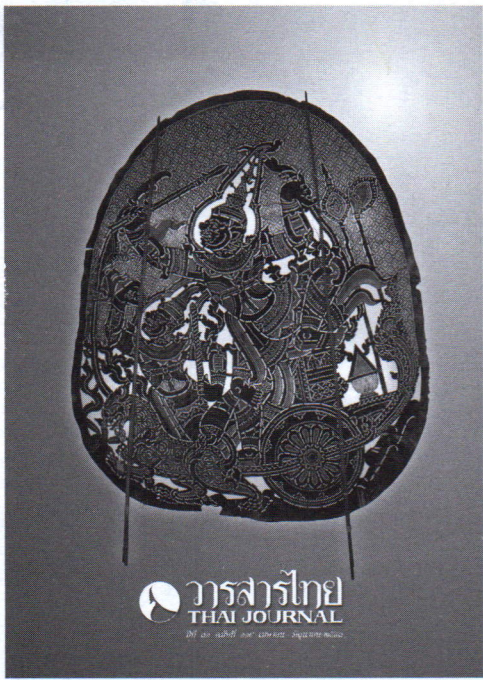

วารสารไทย THAI JOURNAL

ปีที่ ๓๑ ฉบับที่ ๑๑๔ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๓

วารสารไทย

THAI JOURNAL

ปีที่ ๓๑ ฉบับที่ ๑๑๔ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๓

หมายเลขสากลประจำวารสาร ISSN 0125 572X

คณะกรรมการจัดทำวารสารไทย

อนุกรรมการที่ปรึกษา
อนุกรรมการที่ปรึกษา
ประธานอนุกรรมการ
รองประธานอนุกรรมการ
รองประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ

นายวิจิตร
นายเย็นใจ
พลตรี หม่อมราชวงศ์ศุภวดี เกษมศรี
คุณหญิงคณิดา
นางสาวทรงสวรรค์
ผู้อำนวยการสำนักงานเสริมสร้าง
เอกลักษณ์ของชาติ

(นายจิรายุ นันทธรร)

อนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ

นางสาวฉวีงาม
นางสาวนัยนา
นายรัตนาวุธ
นางลินดา
นายสมหมาย
ผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะคราวประชุม
(ครั้งละไม่เกิน ๒ คน)

อนุกรรมการและเลขานุการ
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นางสุณี
นางสายใจ
นายจักรกฤษณ์
นายเกียรติกมล
กระจำวุฒิชัย
แจ่มจิราวรรณ
มณีปิยะสุต
จิงใส

คณะบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
หัวหน้าผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี
ผู้อำนวยการสำนักงานเสริมสร้าง
เอกลักษณ์ของชาติ

(นายจตุรงค์ ปัญญาดี)
(นายระพีพันธุ์ สิริวัฒน์)
(นายจิรายุ นันทธรร)

บรรณาธิการ

นางสาวทรงสวรรค์ นิลกำแหง

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางลินดา
นางสายใจ
อิศรางกูร ณ อยุธยา
แจ่มจิราวรรณ

นางสุณี กระจำวุฒิชัย

กองบรรณาธิการ

นางกนิษฐา
นางสุริพร
นายประยุทธ
นางสุมาลี
นางรัชณี
นายเกียรติกมล
กิตติสถาพร
เกียรตินาวิน
ปัญญาศิริ
เกตุแก้ว
ศรีสุข
จิงใส

นางจันทน์
นายเมธี
นายนพพร
นางสาวมัทวรรณ
นายจักรกฤษณ์
นางสาวนันทน์
หาทรัพย์
เพื่อนทอง
บุญแก้ว
นครไทย
มณีปิยะสุต
นันทกิจ

ศิลปกรรม

นายปรีชา
นางสาวเยาวภา
นิตระเนตร
ทิมประทุม

ปกหน้า: พระนารายณ์

ในศึกมังกรกรรฐ์ เมื่อมังกรกรรฐ์แปลงศรไปต้องอก
พระราม พระรามจึงกลายร่างเป็นพระนารายณ์
(จากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติวัดราชบพิธ)

วารสารไทย เป็นวารสารเพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์
ของชาติ ด้วยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ วรรณคดี
ปลูกฝัง และให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
เอกลักษณ์ของชาติ

สำนักงานวารสารไทย

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๖๒๔-๔๔๖๕, ๐-๒๖๒๔-๔๔๘๑,
๐-๒๖๒๔-๔๔๘๓
โทรสาร ๐-๒๖๒๔-๕๓๒๒
www.identity.opm.go.th

ห้ามจำหน่าย

เผยแพร่เพื่อเป็นอภินิพนธ์การแก่ประชาชนทั่วไป
จากสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

พิมพ์ที่

บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด
๓๐๗ ซอยลาดพร้าว ๘๗ ถนนลาดพร้าว
กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๕๖๖-๑๖๐๐-๖
โทรสาร. ๐-๒๕๓๔-๒๕๑๒
email: darnsuta@truemail.co.th
website: darnsuthapress.com

สารบัญ

ปีที่ ๓๑ ฉบับที่ ๑๑๔ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๓

๓ บทบรรณาธิการ

๕ หนังสือ จากพิพิธภัณฑ์หนังสือวัดดอนอน
อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
ถ่ายภาพโดย จักรกฤษณ์ มณีพิตะสุด
สายใจ แจ่มจิราวรรณ และเกียรติกมล จังโส

๒๙ หนังสือวัดดอนอน
คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ

๓๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
“มิตรนานาชาติสืบอันดับแรกของสาธารณรัฐ
ประชาชนจีน”
ทรงสวรรค์ นิลกำแหง

๓๙ ต้นสาละ ไม่สำคัญในพระพุทธศาสนา
บุญรอด อินทาวรี

๔๙ สงกรานต์วันครอบครัว
วิจิตร อาวะกุล

๕๓ พระราชพิธีบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ ๙
คุณหญิงคณิตา เลชะกุล

๕๙ บุคคลสำคัญของโลก : เกียรติภูมิไทยในยูเนสโก
เบญจมาศ แพทอง

อาจารย์ศีกฤทธิกับพยาธิกา ๓๐
ดร. สมหมาย จันทรเรือง

บทพระราชนิพนธ์จดหมายเหตุ ๓๔
การเสด็จพระราชดำเนินไปทรงตรวจราชการหัวเมือง
ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร
ฉวีงาม มาเจริญ

วัฒนธรรมดนตรี ๘๕
ในพิธีกรรมการเกษตรของชนเผ่าไท
อรไท ผลดี

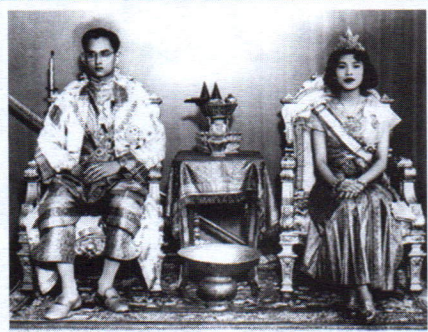
ธรรมะคือคุณากร ๘๙
นโม
เขมาจารย์

ปณิกะไทย บุคคล ข่าวสาร ภาษา หนังสือ ๙๒

• หนังสือ “KING BHUMIBOL : Strength of
the Land” ฉบับภาษาฝรั่งเศส
ได้รับรางวัลสูงสุด Diploma of the Second
Far Eastern Regional จากสหพันธรัฐรัสเซีย

• ปฏิทินกิจกรรมเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ๙๓
ประจำเดือนเมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๓

• มาใช้คำไทยกันเถิด ๙๓

บทบรรณาธิการ

๒๘ เมษายน และ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓

เป็นวันครบ ๖๐ ปี พระราชพิธีราชาภิเษกสมรสและพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ แม้จะเป็นช่วงเวลาอันสั้นในการเฉลิมฉลอง แต่ก็ยังเป็นสิ่งยืนยันแก่ชาวไทยทั้งปวงถึงความร่มเย็นเป็นสุขได้ร่วมพระบารมี เมื่อภาวะวิกฤตทางการเมืองที่สั่นคลอนความสงบสุข ความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติมานานเดือน ได้ยุติลงชั่วคราว

เสียง “ทรงพระเจริญ” ที่เปล่งออกมาครั้งนี้จึงดุจกึกก้องกว่าทุกครั้ง ทั้งจากประชาชนที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทสองข้างทางเสด็จพระราชดำเนินจากโรงพยาบาลศิริราชไปยังพระบรมมหาราชวัง และจากประชาชนทั่วประเทศที่เฝ้าชมพระบารมีทางโทรทัศน์ร่วมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย ที่ถ่ายทอดการเสด็จออกในพระราชพิธีฉัตรมงคล ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ด้วยประจักษ์ในพระบรมเดชานุภาพที่ทรงนำความสุขมาสู่ข้าแผ่นดินได้โดยฉับพลันเพียงได้เห็นพระองค์มีพระพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรงขึ้น ทรงนำความร่มเย็นมาสู่ข้าแผ่นดินได้ท่ามกลางความร้อนระอุของวิกฤตชาติครั้งใหญ่ สมดังความหมายของพระบรมนามาภิไธยว่า “กำลังแห่งแผ่นดิน”

ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นเกล้าล้นกระหม่อม ปวงข้าพระพุทธเจ้า คณะผู้จัดทำวารสารไทยขอถวายพระพรให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

ทรงพระเจริญ

ทรงพระเจริญ

ทรงพระเจริญ

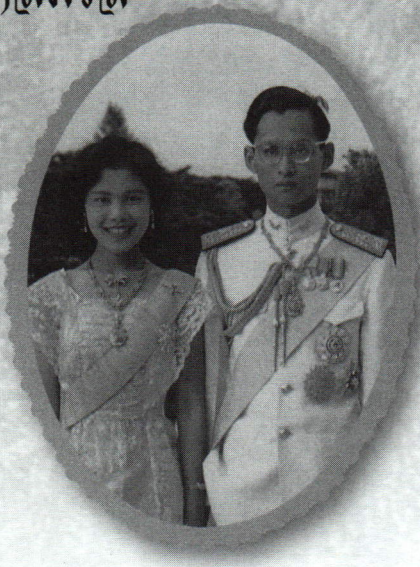
ทรงสรรค์ นิลกำแหง
บรรณาธิการ

ราชสดุดี เนื่องในโอกาสครบ ๖๐ ปีวันราชาภิเษกสมรส

๒๘ เมษายน ๒๕๕๓

วันบรมราชาภิเษก

๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓

ยี่สิบแปดเมษวาร
ประลุหกสิบวษา
เสาวภาคย์พินิตา
บุรราชนิยม
ฉัตรสอง ๖ ผลัน
พินิตภักดิ์พระวิภู
ธ กัสมรสเสก
นรชาตินิกร
ชนเชิฎพระเสวดย
ณ ที่ห้าพฤษภา-
พระปฐมประกาศ
รัฐมณฑลปอง
ดลสรรพสวัสดิ์
เย็นพระบุญยประจำ
ธ ก็เื้ออภิกุฏ
ธ ประตุอุบิตร
และผดุงกิดกอุป
ธิปไตยอุทา-
ทนต์านต์สิริรัฐ
สุขตราบสุริยสุญ

ศุภกาลศดา
อภิเชษฐสม
สุภมาลอุตม
ประติพัทธพฐ
ฤชมานทวิตรู
และพระรักนุชอร
อติเรกปวร
สุเกษมสิริมา
วรไศศุรยา
คณยศล้ำยอง
นฤราชฉะครอง
ทศพิธสุธรรม
ศิริวัฒนนำ
ฉิรยศพระขจร
นิรทกขนิกร
บริรักษ์นรา
ณ ระบอบสุประชา-
ระเบียบบริบูรณ์
สุพิพัฒน์อรรณ
สุรเดชจำรายฯ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า คณะผู้จัดทำวารสารไทย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไชยिता มณีใส ร้อยกรอง)

หนังในแก้ว

จากพิพิธภัณฑ์หนังในแก้ววัดทอน
อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ถ่ายภาพโดย จักรกฤษณ์ มณีปิยะสุต
สายใจ แจ่มจิรวรรณ
เกียรติกมล จังโส

พระนารายณ์

ในศึกมังกรรกรรฐ์ เมื่อมังกรรกรรฐ์แปลงศรไปต้ององค์พระราม
พระรามจึงกลายร่างเป็นพระนารายณ์

พระราม

เป็นโอรสองค์แรกของท้าวทศรถแห่งเมืองอโยธยา
ได้สละราชสมบัติให้แก่พระพรตผู้เป็นพระอนุชา
ตามคำขอของพระบิดา พระรามได้เสด็จ
ประพาสป่าเป็นเวลา ๑๔ ปี
พร้อมด้วยนางสีดาซึ่งเป็นพระมเหสี
และพระลักษมณ์ผู้เป็นพระอนุชา

นางสีดา

เป็นมเหสีของพระราม ถูกทศกัณฐ์ใช้อุบาย
ให้มารีศแปลงตัวเป็นกวางทองมาหลอกให้
พระรามตามจับ ทศกัณฐ์จึงลักพาตัวนางสีดาไป
ไว้ในกรุงลงกา

พระลักษมณ์

เป็นพระอนุชาของพระราม ตามเสด็จประพาสป่า
พร้อมด้วยนางสีดา และได้ช่วยพระรามทำศึก
กับทศกัณฐ์เจ้ากรุงลงกา

ทศกัณฐ์

เจ้ากรุงลงกา ลักพาตัวนางสีดาตามเหสีของพระราม
มาไว้ในกรุงลงกา เป็นเหตุให้เกิดศึกรามเกียรติ์
ต้องสูญเสียญาติวงศ์พงศ์และตนเองก็สิ้นชีวิต

อินทรชิต

เป็นโอรสของทศกัณฐ์กับนางมณโฑ เดิมชื่อรณพักตร์ พระอิศวร
ประทานศรพรหมาสตรและบอกเวทแปลงตัวเป็นพระอินทร์
ให้ ส่วนพระพรหมประทานศรนาคบาท จึงมีฤทธิ์มาก

หนุมาน

เป็นลูกพระพาย พระอิศวรประทานพรให้มีอายุชั่วกัลป์
และบอกมนตร์ต่างๆ ให้ถูกใครฆ่าตายแล้วกลับฟื้นขึ้นได้อีก
สามารถแปลงฤทธิ์เป็นสี่หน้า แปดมือ
และหาวเป็นดาวเดือนได้
มีกุนทลขนเพชรเขี้ยวแก้ว
ต่อมาได้เป็นทหารเอกของพระราม

กนลิ่ง

เป็นกองทัพลิงของฝ่ายพระราม

มณก

ครั้งหนึ่งนางมณโฑเคยใช้บุษบกเสียงท่ายเมื่อคราว
ทศกัณฐ์หายไปจากกรุงลงกา เสียงท่ายว่าถ้าเป็นหญิงหม้าย
ขึ้นบุษบกแล้วจะไม่เลือนลอย แต่บุษบกก็ลอยไป อีกครั้งหนึ่ง
นางตรีภูพานางสีดามาดูศพพระรามที่สนามรบ นางตรีภูพา
กราบทูลนางสีดาให้เสียงท่ายบุษบก พอนางขึ้นบุษบก
บุษบกก็ลอยไปยังสวนขวัญกรุงลงกา

กนรักษ์

เป็นกองทัพยักษ์ของฝ่ายทศกัณฐ์

ลิงทาท่อสู้กับลิงดำ

ก่อนเริ่มการแสดงหนังใหญ่ จะเบิกโรง
ด้วยการแสดงจับลิงหัวดำโดยมีลิงขาวและลิงดำ
ซึ่งฤษีได้เลี้ยงไว้ ลิงขาวมีนิสัยเรียบร้อยขยัน
ในการงานปฏิบัติดูแลฤษี
ส่วนลิงดำมีนิสัยเกเรซุกซน
และเกียจคร้านในการงาน

ลิงดำเสี้ยมลิงทาท

วันหนึ่งลิงดำซุกซนไปขโมยเครื่องยาของฤษี (ลูกลำโพง)
คิดว่าเป็นผลไม้จึงกินเข้าไป เกิดอาการคลื่นคลั่งทำลายข้าวของ
ฤษีเสียหายและมันเมาไม่ได้สติ ฤษีจึงให้ลิงขาวนำเชือกบาศ
ไปจับมารักษา ลิงขาวกับลิงดำได้ต่อสู้กัน ลิงขาวเป็นผู้ชนะ

ลิงทาทจับลิงดำได้

ลิงขาวใช้เชือกบาศจับลิงดำได้ก็นำตัวมาถวายฤษี ฤษีได้แก้ไขรักษาลิงดำให้มี
สภาพปกติดังเดิม แล้วตักเตือนสั่งสอนลิงดำให้กลับตัวประพฤติในสิ่งที่ดีงาม
เอาใจใส่ในหน้าที่การงานและอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี

นางพญามาลีอยู่ในปราสาท

นางอัปสรพญามาลีถูกพระอิศวรกริ้วลงโทษสาป
ให้อยู่คนเดียวที่ปราสาทมายันสามหมื่นปี
จะพ้นสาปต่อเมื่อพบทหารพระรามและชี้บอก
ทางไปกรุงลงกา

หนุมานนำไก่ให้นางพญามาลีดู

หนุมานแนะนำตนเองว่าเป็นทหารเอกของพระราม
เป็นลูกพระพาย จะเดินทางไปกรุงลงกา นางพญามาลีไม่เชื่อแย้งว่า
ลูกพระพายจะต้องหาวเป็นดาวเดือนได้ หนุมาน
จึงสาแดงฤทธิ์หาวเป็นดาวเดือนให้นางพญามาลีดู

หนุมานโลมนางบุษมาลี

เมื่อหนุมานได้พิสูจน์ตนเองโดยการหาวเป็นดาวเดือน
ให้นางบุษมาลีดูจนเป็นที่พอใจแล้ว ก็ได้เกี่ยวพาราสี
เล้าโลมนางบุษมาลี ในที่สุดก็ได้นางเป็นเมีย นางบุษมาลี
จึงพ้นคำสาปของพระอิศวร

หนุมานส่งนางบุษมาลีคืน

เมื่อนางบุษมาลีได้ชี้ทางไปยังกรุงลงกาแก่หนุมานแล้ว
ก็จำเป็นต้องลาจากกัน หนุมานส่งนางบุษมาลีไปสวรรค์
ดังเดิมด้วยการอุ้มนางขว้างขึ้นไปยังวิมาน

ผีเสื้อสมุทร

เป็นนางยักษ์ณีซึ่งทำวสทบดีพรหมผู้สร้างกรุงลงกาแต่งตั้งให้เป็นผู้รักษาด่านลงกาทางน้ำ ได้ออกตรวจตรารักษาหน้าที่ทางมหาสมุทร เห็นหนุมานเหาะผ่านมาผิบลึงเกิดจึงเข้าขัดขวางลำแดงเดชอำปากกว้างจะคาบเคี้ยวหนุมาน

ปราสาททณี

พระนารทฤๅษีอยู่ในอาศรมเชิงเขาโสฬส กรุงลงกาหลังจากที่หนุมานผ่านางผีเสื้อสมุทรตายก็เหาะไปจะเข้ากรุงลงกา ถึงเขาโสฬสเข้าใจว่าเป็นเขานิลกาลาจึงเหาะลงมาเห็นอาศรมพระนารทฤๅษี

กุมารทองทอขึ้นนุมา

พระนารทฤๅษีกำลังสวดมนตร์ภาวนาได้ยินเสียงนุมา
เรียกทอรู้ว่านุมาลงดี จึงแก่งอ่างอาคมให้มีพายุฝน
ฝนตกลงมาถูกนุมาจนหนาวสั่น ร่างที่แปลงใหญ่ก็กลับ
เล็กลงตามเดิม ยอมแพ้ฤๅษี

นุมาถูกปลิงเกาะตาง

พระนารทฤๅษีเห็นว่านุมาอีกเหิมทะนงนักจึงลงดีนุมา
บ้าง โดยเสกไม้เท้าให้เป็นปลิงอยู่ในสระน้ำ ครั้นรุ่งเช้านุมา
ตื่นขึ้นไปล้างหน้าที่สระน้ำจึงถูกปลิงเกาะตาง จะทำอย่างไร
ก็ไม่หลุดต้องขอให้พระนารทฤๅษีแก้ไข พระนารทฤๅษี
จึงสั่งสอนนุมามิให้อีกเหิมดูหมิ่นผู้อื่น

อากาศตไล

นางอสุรเสื่อเมือง หน้าแดงเสน มีสีหน้าแปดมือ
เป็นนายกองตระเวนเฝ้ากรุงลงกา เห็นหนุมานเหาะมา
จะเข้ากรุงลงกา ก็ออกสกัดกั้น สั่งพลพรรค
ให้รุมล้อมจับหนุมาน

หนุมานรุมกันอากาศตไล

หนุมานถูกอากาศตไลถือคทาไล่ตีสกัดกั้น จึงต่อสู้หลอกกล่อ
ด้วยกลยุทธ์ต่างๆ ไล่ฆ่าพวกพลกุมภัณฑ์ล้มตายหมดสิ้น
แล้วเข้าต่อสู้กับอากาศตไลอย่างดุเดือด

สนัฏกumarนั่งหน้าฉาน

สนัฏกumarเป็นโอรสของทศกัณฐ์ มีจำนวนหนึ่งพันตน
ได้รับมอบหมายให้ดูแลสวนขวัญกรุงลงกา

หนุมานแผลงฤทธิ์นักสวณทวัญ

หนุมานเหาะไปถึงสวนขวัญกรุงลงกา ได้แสดงฤทธิ์
หักสวนขวัญเพื่อข่มขวัญทหารยักษ์ที่เฝ้าสวน

หนุมานต่อสู้กับเสนางกมร

หนุมานเมื่อถูกยักษ์เฝ้าสวนรุมทำร้าย ก็เข้าถontonต้นไม้
ในสวนเป็นอาวุธไล่ตีหมุ่ยักษ์ล้มตายเป็นอันมาก ที่เหลือ
มีความหวาดกลัวคิดว่าไม่ใช่สิ่งป้าธรรมดาจึงไปแจ้งข่าว
ต่อสหัสกุมารผู้เป็นนาย

สนั้สกุพาร

ทหารยักษ์ของสหัสกุมารถูกหนุมานฆ่าตายเป็นอันมาก
สหัสกุมารซึ่งเป็นนายทัพคุมมาจึงเข้าต่อสู้กับหนุมาน

อินทราชิต

อินทราชิตเข้าต่อสู้กับหนุมานตามคำสั่งของทศกัณฐ์
เนื่องจากหนุมานเข้าหักทำลายสวนขวัญกรุงลงกา
และฆ่ายักษ์เฝ้าสวน ตลอดจนสหัสกุมาร
ทั้งหนึ่งพันตนตายหมดสิ้น

อินทราชิตไล่จับหนุมาน

อินทราชิตยกพลมาถึงสวนขวัญ พบหนุมานแสร้งบอกว่า
เป็นลิงป่ามาเก็บผลไม้กินถูกพวกยักษ์รังแกจึงต่อสู้
ถ้าอินทราชิตจะจับก็ต้องสู้กัน อินทราชิตได้ฟังก็โกรธ
สั่งไพร่พลให้ล้อมจับหนุมาน

อินทราชิตต่อสู้กับหนุมาน

อินทราชิตต่อสู้กับหนุมานแต่ไม่มีฝ่ายใดเพลี่ยงพล้ำ
อินทราชิตเห็นว่าลิงเผือกตัวนี้มีฤทธิ์มาก
จึงแสดงศรนาคบาทเพื่อจับหนุมาน

หนุมานถูกหนาทอินทราชิต

หนุมานถูกหนาทอินทราชิตมัดตัว หากจะต่อสู้แก้ไขก็ทำได้
แต่เห็นว่าลองให้ถูกจับไปดีกว่าเพื่อจะหาทางช้อนกล
ให้พวกยักษ์ได้รับความยุ่งเหยิงระส่ำระสายในกรุงลงกา

ปราสาททองกัณฑ์กับนางมณฑิ

หนุมานค้นหานางสีดามาถึงปราสาททศกัณฐ์
ซึ่งนอนหลับอยู่กับนางมณฑิ แต่ไม่พบนางสีดา
จึงกลับไปหาพระนารทฤๅษีเล่าความตามจริงว่า
ตนมากรุงลงกาครั้งนี้เพื่อสืบข่าวเรื่องราว
ของนางสีดาและนำแหวนมาถวาย
ซึ่งต่อไปพระรามจะยกทัพมาชิงนางสีดาคืน

ทศกัณฐ์กับนางสีดา

ทศกัณฐ์เข้าหานางสีดาที่ตำหนักในสวน
และเกี้ยวพา นางสีดาก็ด่าทอ
ครั้นทศกัณฐ์เข้าใกล้นางสีดาก็ร้องดังเพลิงพิษ
ในที่สุดทศกัณฐ์ต้องออกจากตำหนักนางสีดา
ด้วยความอับอายและโกรธกริ้ว

นางสีดาจะผูกดอกธาว

ครั้นทศกัณฐ์กลับไปแล้ว นางสีดาร่ำไห้ด้วยความเจ็บช้ำใจ
ครั้นตักยามดึกจึงตัดสินใจออกไปผูกคอกับต้นไทรในสวนจะ
ฆ่าตัวตาย หนุมานแอบดูอยู่เข้าแก้ไขได้ทันและ
แจ้งเรื่องราวของพระรามให้นางทราบ พร้อมกับ
ถวายแหวนและสไบกรองทอง

หนุมานแหวนก

เมื่อหนุมานถวายแหวนแก่นางสีดาแล้ว ก่อนจะกลับ
ไปยังพลับพลาพระราม คิดว่าเพื่อให้ทศกัณฐ์และ
พลักษ์เห็นฤทธิ์ของทหารเอกพระราม
จะไม่กลับไปเปล่า
จึงเอาหางจุดไฟเผากรุงลงกา

พระลักษมณ์

รับอาสาพระรามคุมกำลังขุนกระบี่ออกทำศึก
กับฝ่ายทศกัณฐ์ โดยใช้พระขรรค์ ศรอนันตจักรวาล
เป็นอาวุธต่อสู้กับอินทรชิต

อินทรชิตต้องตร

อินทรชิตรับบัญชาจากทศกัณฐ์ให้ยกทัพมาทำศึก
กับพระราม พระลักษมณ์ได้รับมอบหมายจากพระราม
ให้ออกศึก จึงแผลงศรอนันตจักรวาลต้ององค์อินทรชิต
ได้รับความเจ็บปวดแทบขาดใจจึงเหาะหนีไป

พระลักษมณ์ธำมรงค์

พระลักษมณ์ยกทัพมาพบกองทัพอินทรีซึ่งแปลงกาย
เป็นท้าวโกสีย์ทรงช้างเอราวัณเหาะมาบนอากาศ
แล้วอินทรีก็แปลงก็แปลงศพรพราหมณ์
ต้ององค์พระลักษมณ์สลบไป

หนุมานนักตอช้างเอราวัณ

หนุมานเห็นอินทรีแปลงแปลงศพรใส่กองทัพพระลักษมณ์
ทราบไม่ใช่พระอินทร์จึงโดดขึ้นหักคอช้างเอราวัณ
อินทรีติดหนุมานด้วยคันศร คอช้างเอราวัณหักติดมือหนุมาน
ซึ่งตกลงมาสลบไป

พระราม

พระรามได้ทราบข่าวจากสุครีพว่าพระลักษมณ์ถูกศรนาคบาท ก็เสด็จออกมา
มายังสนามรบเพื่อช่วยเหลือพระลักษมณ์

พระรามไล่จับมังกรกรรฐ์

มังกรกรรฐ์รับคำสั่งจากทศกัณฐ์ยกทัพมาต่อสู้กับพระราม พอเพลงครไปต้ององค์พระราม พระรามทรงกริ้วเปลี่ยนร่างเป็นพระนารายณ์ มังกรกรรฐ์เหาะหนีขึ้นไปบนอากาศ

พั้งกรรกรรฐ์นรมิตกวาง

มั้งกรรกรรฐ์เห็นพระรามเปลี่ยนร่างเป็นพระนารายณ์เข้าใจว่าทศกัณฐ์ใช้ให้มารรบกับพระนารายณ์จึงเหาะหนีขึ้นไปบนอากาศแล้วเนรมิตกายให้เต็มท้องฟ้าเพื่อไม่ให้พระรามจับได้

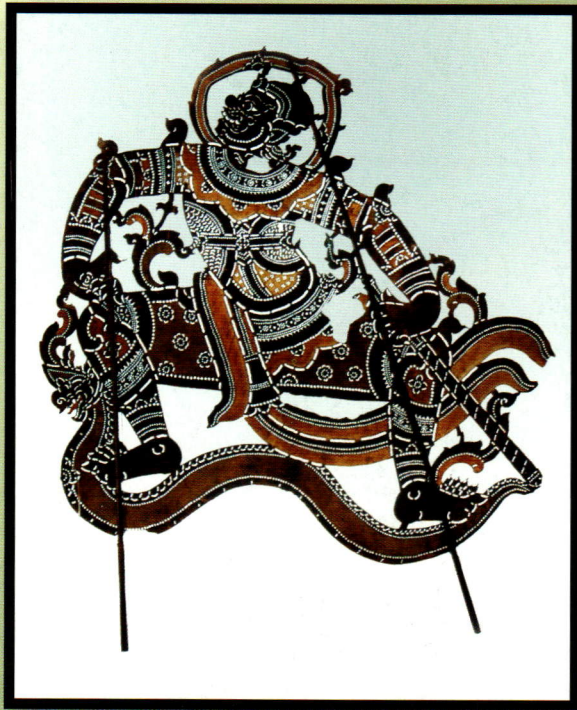
ทศกัณฐ์ต้องศพระราม

พระรามรบกับทศกัณฐ์ในตอนศึกทศกัณฐ์ครั้งที่ห้า ทศกัณฐ์ต้องศพระราม เคียร กร และชาขาดแต่ไม่ตายเนื่องจากถอดหัวใจไปฝากไว้กับพระนารทฤๅษี

พระรามต่อสู้กับทศกัณฐ์

ทศกัณฐ์ทราบว่าตนเองจะต้องตายจึงต้องการจะตายในวงศ์พรหม เมื่อออกมาต่อสู้กับพระราม ร่างกายของทศกัณฐ์จึงกลายเป็นพรหม

จักกร์ม้านั้น

เดิมเป็นเทวดารับใช้พระอิศวร ไปเป็น
ชู้กับนางฟ้า พระอิศวรกริ้วจึงสาปให้
เป็นยักษ์ปักหลั่นอยู่เฝ้าสระโบกขรณี
จนกว่าจะพบทหารพระนารายณ์แล้ว
ถูกฆ่าตายจึงพ้นคำสาปได้ไปเกิดบน
สวรรค์ดังเดิม

จักกร์ม้านั้นตัวกับองตต

ยักษ์ปักหลั่นผู้เฝ้าสระโบกขรณี ครั้นดึกสงัดขึ้นมา
จากสระพบพวกพลลิงนอนหลับเกลื่อนกลาด
ในบริเวณที่ตนเฝ้ารักษา ก็โกรธ มองเห็นลิง
มีเครื่องประดับสามนายมีองคตนอนกลาง เขาใจว่า
เป็นนายใหญ่ จึงตรงเข้าถีบองคต

องตตฆ่าจักกร์ม้านั้น

ยักษ์ปักหลั่นถูกองคตจับได้จึงเล่าเรื่องราวว่า
ตนเคยเป็นเทวดารับใช้พระอิศวร
ทำความผิดถูกลงโทษให้ลงมาเฝ้าสระ
โบกขรณี ขอให้องคตฆ่าตนเสียจะได้หมดโทษ
และพ้นจากคำสาป

หนังใหญ่วัดขนอน

คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ*

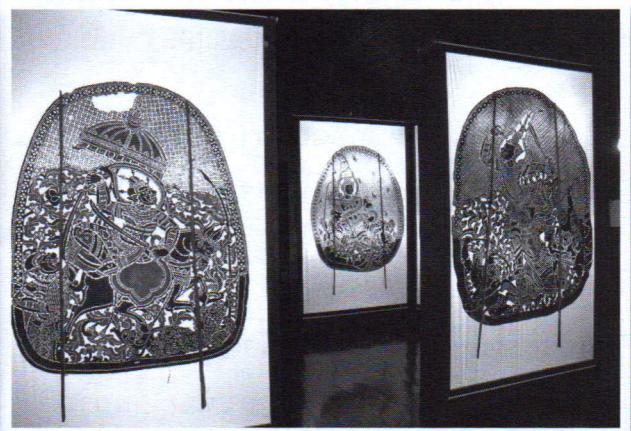
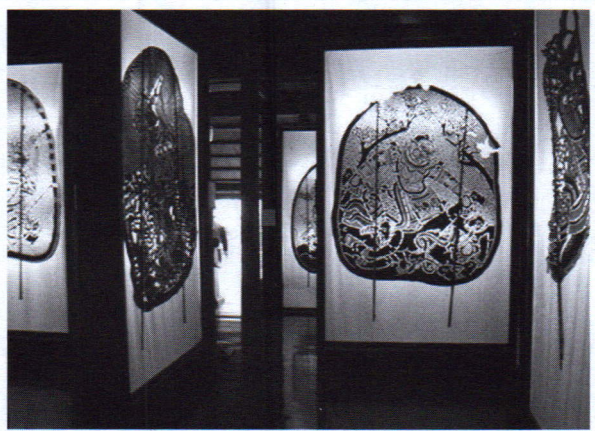
หนังใหญ่เป็นสมบัติวัฒนธรรมไทย ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นการแสดงชั้นสูง เป็นการแสดงที่รวมศิลปะที่ทรงคุณค่าหลายแขนง ได้แก่ ด้านศิลปะการออกแบบลวดลายไทยเชิงจิตรกรรมที่มีความวิจิตรบรรจง ผสมกับฝีมือช่างแกะสลักที่ประณีต **การแสดงหนังใหญ่**เป็นการแสดงด้านนาฏศิลป์ ต้องมีศิลปินผู้เชิดหนังนำหนังแต่ละตัวเชิดเดินเคลื่อนไหวไปตามลีลาและบทบาทของเรื่องที่น่ามาเป็นบทประกอบการแสดง เป็นการเคลื่อนไหวตามเนื้อเรื่อง มีบทบาทย์ บทเจรจา บทขับร้อง ดนตรีปี่พาทย์ ซึ่งผู้ชมจะเข้าใจเรื่องราวและได้รับอารมณ์ทางศิลปะ การแสดงหนังใหญ่ในอดีตต้องตั้งกองไฟหลังจอผ้าขาว เมื่อเชิดหลังจอจะปรากฏภาพตัวหนังตามการดำเนินเรื่อง พร้อมการแสดงท่าทางของผู้เชิด แสดงถึงอัจฉริยภาพของบรรพบุรุษไทยในการคิดสร้างสรรค์ศิลปะหนังใหญ่ขึ้นไว้เป็นมรดกวัฒนธรรมของชาติ

ประวัติความเป็นมาของหนังใหญ่

มหรสพที่เก่าแก่ของไทยนี้ กล่าวกันว่ามามีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย แต่หลักฐานการแสดงหนังใหญ่เริ่มมีมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในรัชสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) นับเป็นมหรสพที่ขึ้นหน้าขึ้นตาของไทย ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ปรากฏหลักฐานการแสดงหนังใหญ่ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอด-

ฟ้าจุฬาโลกมหาราช ซึ่งได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องอิเหนา เพื่อใช้แสดงเพิ่มขึ้นจากเรื่องรามเกียรติ์คือเรื่องดาหลัง ซึ่งตัวเอกของเรื่องคือปันหยี (หรืออิเหนา) ได้ปลอมแปลงตัวเป็นดาหลัง หรือนักเชิดหนังท้องถิ่นแสดงไปตามเมืองต่างๆ เพื่อติดตามหานางเอก ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ มีหลักฐานการสร้างตัวหนังใหญ่และวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ใช้แสดง **หนังใหญ่ชุดพระนครไหว** ซึ่งภายหลังได้นำมาเก็บไว้ที่โรงละครแห่งชาติหลังเก่า (แต่ต่อมาถูกไฟไหม้เกือบหมด) ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ พบว่ามีการทำหนังใหญ่ ๒ แห่ง คือ ที่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี และวัดขนอน จังหวัดราชบุรี

* ราชบัณฑิต สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสถาน

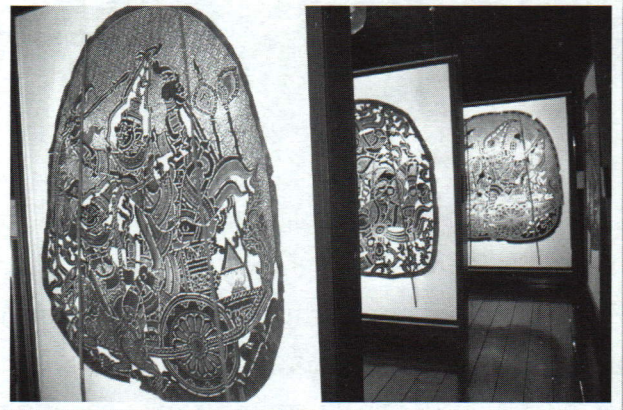
พระครูศรัทธาสุนทร (หลวงปู่กล่อม)

ประวัติหนังใหญ่วัดขนอน

หนังใหญ่วัดขนอน สร้างขึ้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ริเริ่มการแกะสลักตัวหนัง คือ พระครูศรัทธาสุนทร (หลวงปู่กล่อม) เกิดปีวอก พ.ศ. ๒๓๙๑ มรณภาพเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๘๕ (รวมอายุได้ ๙๔ ปี) ท่านผู้นี้มีความคิดที่จะสร้างหนังใหญ่ให้มีขนาดใหญ่กว่าเดิม จึงได้ชักชวน **ครูอึ้งข้างจาด ข้างจ๊ะ และข้างพ่วง** มาร่วมกันสร้าง **ชุดแรก** ที่สร้าง คือชุดหนุมานถวายแหวน ต่อมาได้สร้างเพิ่มขึ้นอีกรวม ๙ ชุด ปัจจุบันมีตัวหนัง ๓๑๓ ตัว เป็นสมบัติของวัดที่ได้ร่วมรักษาสืบทอดกันมา เป็นวัดเดียวที่มีมหรสพเป็นของวัด มีตัวหนังและคณะหนังใหญ่ที่สมบูรณ์อยู่ในความอุปถัมภ์ของวัด สืบทอดมาจนปัจจุบัน

เครื่องประกอบในการแสดงหนังใหญ่

การแสดงหนังใหญ่ประกอบด้วย สถานที่ คือ โรงหนัง จอหนังและแสง ตัวหนัง เครื่องดนตรีประกอบ คนพากย์และเจรจา คนเชิดหนัง ซึ่งต้อง

ศึกษาฝึกหัดวิธีการเชิด เรื่องที่จะแสดง และวิธีการแสดง

การแสดง ก่อนการแสดงจะมีพิธีไหว้ครู วงดนตรีปี่พาทย์จะบรรเลงเพลงไหมโรงขณะทำพิธีเรียกว่า **พิธีเบิกหน้าพระ** ต่อจากนั้นจะเป็นการแสดง**ชุดเบิกโรง** นิยมเล่นตอนจับลิงหัวค่ำ มีตัวหนังที่แสดงคือ **ลิงขาว และลิงดำ** ลิงดำชอบก่อความวุ่นวาย และสร้างความเดือดร้อน ก่อการทะเลาะวิวาท ลิงขาวจะเป็นผู้คอยตักเตือน แต่ลิงดำไม่รับฟังคำสั่งสอน ลิงขาวจึงจับลิงดำมัดและพาไปพบพระฤาษี พระฤาษีจึงตักเตือนสั่งสอนให้แก้ไขปรับปรุงตัวใหม่ และให้ลิงขาวแก้มัด ทั้งสองจึงเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน การเล่นเบิกโรงดังกล่าวเป็นการเรียกคนดู เสียงปี่พาทย์จะเร้าใจ เพลงเชิดจะให้อารมณ์คึกคัก บทเจรจาตลกทำให้เกิดความครึกครื้น ในขณะเดียวกันก็แฝงด้วยข้อคิด คำสอน คติธรรม ความดีชนะความชั่ว **หลังจากจบชุดเบิกโรงจึงจะเป็นการแสดงชุดหนังใหญ่** ซึ่งนิยมแสดงชุดใหญ่ เรื่องที่แสดง คือรามเกียรติ์ ซึ่งจัดแสดงเป็นตอนๆ เช่น ตอนถวายแหวน ตอนสร้างถนน เป็นต้น

ลักษณะตัวหนังใหญ่

ตัวหนังใหญ่ทำจากแผ่นหนังโค นำมาฉลุหรือสลักเป็นภาพตามตัวละครในเรื่อง บางตัวสูง ๒ เมตร กว้างเมตรเศษ แบ่งตามลักษณะท่าทาง บทบาท การกระทำ หรือเป็นภาพธรรมชาติ ป่าเขา เพื่อประกอบเป็นฉากของเรื่อง ฯลฯ

๑. หนังเจ้าหรือหนังครู เป็นตัวหนังที่ใช้ในการไหว้ครู มี ๓ ตัว คือ พระฤาษี พระอิศวร และพระนารายณ์ เรียกว่า พระแผง เป็นภาพในทางแผลงศร

๒. **หนังเฝ้า** หรือหนังโหว่ เป็นภาพหนังเดี่ยว หน้าเลี้ยว พนมมือ ใช้แสดงตอนเข้าเฝ้า

๓. **หนังคนเญร** หรือหนังเดิน เป็นภาพหนังเดี่ยว หน้าเลี้ยว อยู่ในท่าเดิน

๔. **หนังง่า** เป็นภาพหนังเดี่ยว หน้าเลี้ยว อยู่ในท่าต่อสู้ เหาะ แผลงศร

๕. **หนังเมือง** เป็นหนังภาพเดี่ยวหรือหลายภาพ อยู่ในหนังผืนเดียวกัน โดยมีปราสาทราชวัง วิมาน พลับพลา ศาลา ตามเนื้อเรื่อง อยู่ในหนังผืนนั้น เรียกว่า หนังพลับพลา หนังปราสาทพุด หนังปราสาทโลม

๖. **หนังจับ** หรือหนังรบ เป็นหนังที่มีภาพตัวละครตั้งแต่ ๒ ตัวขึ้นไปในหนังผืนเดียวกัน ส่วนใหญ่เป็นภาพตัวละครในการต่อสู้

๗. **หนังเบ็ดเตล็ด** เป็นหนังลักษณะอื่นๆ ที่ไม่จัดอยู่ในประเภทที่กล่าวมา แยกได้ดังนี้

หนังเดี่ยว เป็นภาพหนัง ๒ ตัว ตัวหนึ่งฝ่ายแพ้ การต่อสู้และถูกจับมัด

หนังเขน เป็นหนังที่เป็นไพร่พลของกองทัพ

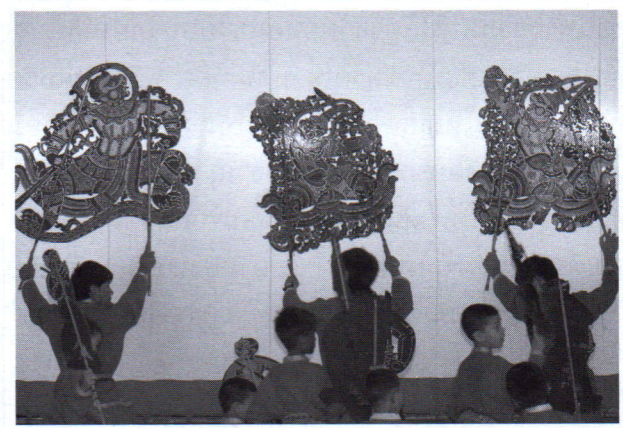
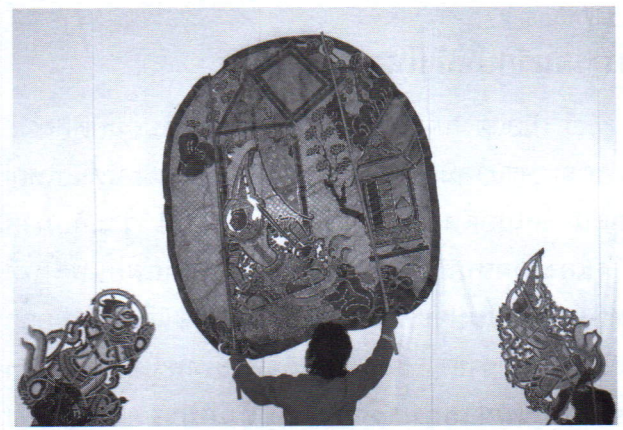
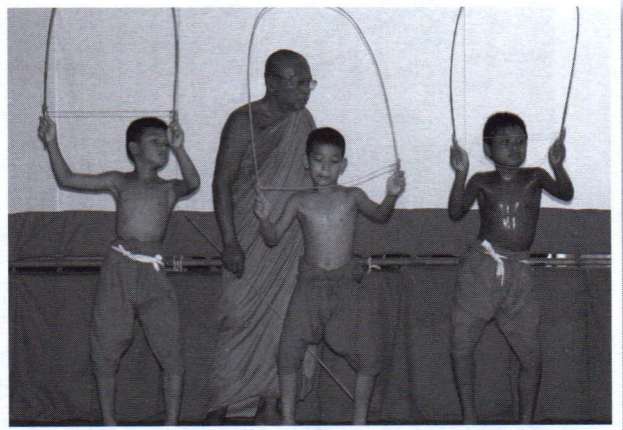
หนังเบ็ดเตล็ดอื่นๆ ที่มีรูปร่างแปลกออกไป

กรรมวิธีการสร้างตัวหนังใหญ่

ลวดลายอันอ่อนช้อยของหนังวัดขนอน และฝีมือวิจิตรประณีตตลอดจนสีสันของหนังใหญ่ แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์อันทรงคุณค่า และคุณลักษณะของศิลปะที่บรรพบุรุษสร้างไว้ การสร้างหนังแต่ละตัวต้องใช้ความวิริยะอุตสาหะ เทคนิควิธีการสร้างแผ่นหนัง การฉลุฉลุลักให้เป็นแผ่นภาพตัวหนังใหญ่ วิธีการสร้างสรรค์งานศิลปะเหล่านี้ กล่าวได้โดยย่อดังนี้

๑. **การสร้างตัวหนังเจ้า** มี ๓ ตัว คือ พระฤาษี ใช้หนังเสือหรือหนังหมี ตัวหนังของวัดขนอนใช้หนังเสือ รูปพระแผงจะใช้หนังโคที่ตายทั้งตั้งท้องหรือถูกเสือกัดตาย หรือถูกฟ้าผ่าตาย ผู้สร้างจะต้องนุ่งขาว ห่มขาว ถือศีลแปด เขียนและลงสีให้เสร็จในวันเดียว และต้องทำพิธีสังเวยบูชาครูด้วย

๒. **การสร้างตัวหนังอื่น ๆ** โดยทั่วไปจะใช้หนังโค เมื่อฟอกแล้วจะอ่อนตัวมันไปมาได้สะดวก ฉลุฉลุลักลวดลายได้ง่าย เมื่อหนังแห้งแล้วจะไม่ย่น วิธีฟอกหนังแตกต่างกันไปบ้าง ขั้นตอนต่อไปคือการเขียนลาย ซึ่งใน

พระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าอาวาสวัดখনอนในปัจจุบัน

ปัจจุบันผู้สร้างหนังใหญ่นำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ เมื่อเขียนลายแล้วนำไปฉลุจนลึกลง ลงสีเคลือบเพื่อให้ภาพหนังใหญ่คงทน ขึ้นสุดท้ายนำไปผูกกับไม้ดับหลัง หรือไม้ค้ำสำหรับจับเชิด

การอนุรักษ์หนังใหญ่วัดখনอน

เนื่องจากภาพหนังใหญ่วัดখনอนเป็นสมบัติศิลปะสำคัญ ทางวัดมีส่วนสำคัญมากในการอนุรักษ์หนังใหญ่ชุดนี้ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยทางวัดได้ร่วมกับภาครัฐและเอกชนนำหนังใหญ่ชุดนี้ไปแสดงเผยแพร่ในที่ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้วหลายครั้ง เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์อุปถัมภ์มรดกไทย ทรงตระหนักในคุณค่าของศิลปะของหนังใหญ่ จึงพระราชทานพระราชดำริให้ทางวัดখনอนช่วยอนุรักษ์หนังใหญ่ทั้ง ๓๑๓ ตัว ซึ่งชำรุดทรุดโทรมให้คืนสภาพดี และโปรดให้จัดทำหนังใหญ่ชุดใหม่ขึ้นเพื่อใช้แสดงแทน โดยมีมหาวิทยาลัยศิลปากรรับผิดชอบงานช่างจัดทำหนังใหญ่ทั้งหมด และได้นำหนังใหญ่ชุดใหม่นี้ น้อมเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๓๘ ณ โรงละครแห่งชาติ แล้วได้

พระราชทานให้ทางวัดখনอนนำไปใช้ในการแสดงต่อไป

สวนหนังใหญ่ชุดดั้งเดิม เมื่ออนุรักษ์แล้ว วัดได้ก่อตั้งพิพิธภัณฑสถาน เป็นเรือนไม้หลังใหญ่ จัดแสดงนิทรรศการ มีคำอธิบายให้ความรู้ เปิดให้ประชาชนและผู้สนใจเข้าชม หากเดินทางไปเป็นหมู่คณะและนมัสการแจ้งแก่พระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าอาวาสวัดখনอนในปัจจุบัน จะมาบรรยายนำชม นอกจากนี้ทางวัดได้จัดฝึกสอนเยาวชนนักเรียนวัดখনอนให้เรียนรู้วิธีแสดงเชิดหนังใหญ่ พากย์และเจรจา รวมทั้งเล่นดนตรีประกอบและจัดสร้างโรงแสดงหนังใหญ่ไว้ บริเวณวัด เพื่อจัดแสดงหนังใหญ่ให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจเข้าชมในวันเสาร์ เพื่อเป็นการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นสนองพระราชดำรินในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้ยั่งยืนสืบไป

วัดখনอนและพิพิธภัณฑหนังใหญ่วัดখনอน ตั้งอยู่ที่ตำบลสร้อยฟ้า อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๒๐ โทรศัพท์ ๐-๓๒๒๓-๓๓๘๖ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘-๑๗๕๓-๑๒๓๐ โทรสาร ๐-๓๒๒๕-๔๒๗๒

การเดินทางไปวัดখনอน ไปได้ทางรถยนต์ส่วนตัว ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข ๕ ถนนเพชรเกษม ผ่านจังหวัดนครปฐมเข้าสู่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เลี้ยวขวาบริเวณสี่แยกบางแพ ไปตามทางหลวงหมายเลข ๓๐๔๐ เข้าสู่อำเภอโพธารามข้ามสะพานแม่น้ำแม่กลอง แล้วเลี้ยวขวาไปตามทางหลวง ๓๐๘๙ ประมาณ ๓ กิโลเมตร วัดอยู่ทางขวามือ หรือไปโดยรถประจำทาง บริษัทโพธารามทัวร์ จำกัด ออกจากสถานีขนส่งสายใต้ทุกวัน ระหว่าง ๐๖.๓๐-๑๙.๓๐ น. สอบถามรายละเอียดได้ที่ ๐-๒๕๓๕-๕๐๓๖

ข้อมูล : เอกสารเผยแพร่ของวัดখনอน เรื่องหนังใหญ่วัดখনอน ได้รับอนุญาตด้วยวาจาจากพระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าอาวาสวัดখনอน ให้นำออกเผยแพร่ได้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

“มิตรนานาชาติสิบอันดับแรกของสาธารณรัฐประชาชนจีน”

ทรงสรรค์ นิลกำแหง

มาตามเต็ง อิงเขา เป็นเจ้าภาพถวายพระ-
กระยาหารค่ำที่มหาศาลาประชาชนปักกิ่ง ในการ
เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน
ครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๔

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จ
พระราชดำเนินยังมหาศาลาประชาชนปักกิ่ง เมื่อวันที่ ๘
ธันวาคม ๒๕๕๒ นายเจีย ชิงหลิน ประธานสภาที่ปรึกษา
การเมืองแห่งชาติจีน ทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญและโล่สดุดีพระ-
เกียรติคุณ “มิตรนานาชาติสิบอันดับแรกของสาธารณรัฐ
ประชาชนจีน”

เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณ-
รัฐประชาชนจีนครั้งแรกในพุทธศักราช ๒๕๒๔ และ
ทรงบันทึกไว้ในหนังสือพระราชนิพนธ์ “ย่าแดนมังกร”
มีความนำใน ๒ ย่อหน้าแรก “จากน้ำพริกปลาทุสสู่เปิด
ปักกิ่ง” อันเสมือนปฐมบทของทางพระราชไมตรี
ไทย-จีนส่วนพระองค์ ว่า

“สำหรับพวกเราประเทศจีนค่อนข้างจะห่างไกล
และค่อนข้างจะลึกลับ มีหลายสิ่งหลายอย่างที่ทำให้เรา
อยากรู้อยากเห็น คงจะเนื่องมาจากจีนปิดประเทศ และ
หลังจากนั้นก็มิได้มีสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศไทย

มาช้านาน ดังนั้นหนังสือสามก๊ก เลียดก๊ก ฯลฯ ที่ผู้ใหญ่ให้อ่านออกเสียงเมื่อสมัยเด็ก ๆ กับหนังสือ
จำพวกกระบี่ไร้เทียมทาน ศึกลายเลือด ก็ไม่ได้ช่วยให้
เราสร้างภาพเกี่ยวกับเมืองจีนได้

เมื่อท่านนายกรัฐมนตรี จ้าวจื่อหยาง แห่ง
สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ขอพระราชทานพระบรม-
ราชานุญาตให้ข้าพเจ้ากับน้องๆ ไปเยือนจีน จึงเป็นโอกาส
ที่ดีที่จะได้ทราบความเป็นไปส่วนหนึ่งของประเทศจีน เป็น
ที่น่าเสียดายว่าก่อนจะถึงกำหนดไปประเทศจีนเพียงวัน
เดียว น้องเล็กเกิดป่วยกระทันหัน ตกลงข้าพเจ้าจึงต้อง
ไปคนเดียวพร้อมด้วยคณะที่เหลือ”

๑ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม-
บรมราชกุมารี ทรงรับการทูลเกล้าฯ
ถวายเหรียญและโล่สดุดีพระเกียรติคุณ
ร่วมกับผู้ได้รับคะแนนให้เป็นมิตรนานาชาติ
สิบอันดับแรกของสาธารณรัฐประชาชนจีน
เนื่องในโอกาสครบรอบ ๖๐ ปี แห่งการ
สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ณ มหา-
ศาลาประชาชนปักกิ่ง เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม
๒๕๕๒

ขณะที่ทรงพระราชนิพนธ์ความนำดังกล่าว คงจะ
มิได้ทรงคาดว่า ในช่วง ๒๙ ปีต่อมา (พุทธศักราช
๒๕๒๔ - เมษายน ๒๕๕๓) จะได้เสด็จพระราชดำเนิน
เยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนถึง ๓๑ ครั้ง จะได้ทรง
พระราชนิพนธ์หนังสือเกี่ยวกับการเสด็จพระราชดำเนิน
เยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกหลายสิบเล่ม ซึ่งบาง
เล่มก็ได้แปลเป็นภาษาจีนด้วย และจะได้ทรงเรียนภาษา
จีนจนเชี่ยวชาญทั้งการอ่าน การเขียน การพูด จนถึงขั้น
ทรงแปลวรรณกรรมและกวีนิพนธ์จีนเป็นภาษาไทย
ที่สำคัญคือ จะทรงได้รับคะแนนเสียงจากประชาชน
ชาวจีนให้เป็น **“มิตรนานาชาติสิบอันดับแรกของ
สาธารณรัฐประชาชนจีน”** ในโอกาสการเฉลิมฉลอง
ครบ ๖๐ ปี การสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อ
เดือนตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๒

สถานวิทยุกระจายเสียงสากลแห่งสาธารณรัฐ
ประชาชนจีน (China Radio International-CRI) ร่วม
กับสมาคมมิตรภาพวิเทศสัมพันธ์แห่งประชาชนจีน และ
สำนักงานกิจการผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ เปิดโอกาสให้
ประชาชนชาวจีนทั่วประเทศร่วมลงคะแนนทางอินเทอร์เน็ต
ผ่านทางเว็บไซต์ของสถานี www.m.cri.cn ระหว่าง
วันที่ ๓๑ สิงหาคม ถึง ๑๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๒
มีผู้ร่วมลงคะแนนทั้งสิ้น ๕๖ ล้านเสียง ปรากฏรายชื่อ
พระนามและรายนามผู้ได้รับคะแนน **“มิตรนานาชาติ
สิบอันดับแรกของสาธารณรัฐประชาชนจีน”** ดังนี้

อันดับที่ ๑ นายฮวน อันโตนิโอ ซามารานซ์
(Juan Antonio Samaranz) ชาวสเปน อดีตประธาน
โอลิมปิกสากล ผู้สนับสนุนให้สาธารณรัฐประชาชนจีนได้

เป็นเจ้าภาพกีฬาโอลิมปิก ในพุทธศักราช ๒๕๕๒

**อันดับที่ ๒ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม-
บรมราชกุมารี**

อันดับที่ ๓ นายแพथันอร์แมน เบทูน (Norman
Bethune) ชาวแคนาดา ผู้เดินทางมาช่วยรักษาทหารจีน
และประชาชนจีนในช่วงสงครามจีน-ญี่ปุ่น ทศวรรษ
๑๙๓๐ และเสียชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่

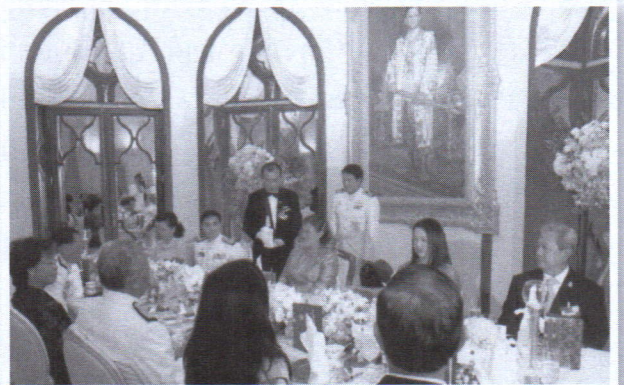
อันดับที่ ๔ นายจอห์น ราเบ (John Rabe)
ชาวเยอรมัน ผู้ช่วยชีวิตชาวจีน ๒๕๐,๐๐๐ คน ที่นานกิง
ในช่วงสงครามจีน-ญี่ปุ่น ทศวรรษ ๑๙๓๐

อันดับที่ ๕ นายเอ็ดการ์ สโนว์ (Edgar Snow)
นักเขียนชาวอเมริกัน ผู้เขียนเรื่อง “Red Star over
China” ในทศวรรษ ๑๙๓๐ ที่ทำให้กองทัพแดงและ
ประธานาธิบดีเหมาเจ๋อตงเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก

อันดับที่ ๖ ดร.โจเซฟ นีดแฮม (Dr. Joseph
Needham) นักวิทยาศาสตร์ชาวอังกฤษ ผู้ใช้เวลากว่า
๕๐ ปี เขียนผลงานอมตะเรื่อง “Science and
Civilisation in China” เป็นเรื่องเกี่ยวกับประวัติ-
ศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์และอารยธรรมจีน

อันดับที่ ๗ นายอิสราเอล เอปสไตน์ (Israel
Epstein) ชาวโปแลนด์เชื้อชาติจีน ผู้เขียนหนังสือ
หลายเล่มและบทความจำนวนมากในช่วงเวลาหลาย
สิบปีเพื่อแนะนำกระบวนการประวัติและการสร้างสรรค์
สาธารณรัฐประชาชนจีน

อันดับที่ ๘ นางเรวี อัลลีย์ (Rewi Alley) นักการ
ศึกษาชาวนิวซีแลนด์และนักเคลื่อนไหวทางสังคมผู้ ต่อสู้

งานถวายพระกระยาหารค่ำที่ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๓

เพื่อการสถาปนาและพัฒนาสาธารณรัฐประชาชนจีน

อันดับที่ ๙ นายแพทย์ควาร์คานาธ เอส. คอทนิส (Kwarkanath S. Kotnis) ผู้พลีชีพเพื่อช่วยประชาชนจีนต่อต้านทหารญี่ปุ่น

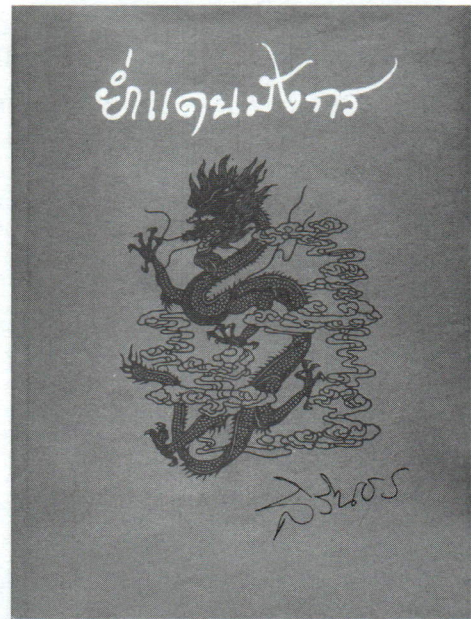
อันดับที่ ๑๐ นายโมริฮิโกะ ฮิรามัทสึ (Morihiro Hiramatsu) อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น ผู้นำการพัฒนาโครงการหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Village One Product)

โดยเหตุที่สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศใหญ่ทั้งในขนาดของพื้นที่และประชากร และมีอิทธิพลสำคัญต่อเศรษฐกิจและการเมืองของโลก การเฉลิมฉลองครบ ๖๐ ปี การก่อตั้งประเทศ และการคัดเลือก “มิตรนานาชาติสิบอันดับแรกของสาธารณรัฐประชาชนจีน” จึงเป็นข่าวสำคัญระดับโลก และเป็นข่าวที่นำความชื่นชมโสมนัสอย่างยิ่งมาสู่พสกนิกรชาวไทยที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงได้รับเลือกด้วยคะแนนนิยมสูงสุดเป็นลำดับที่ ๒ ทรงเป็นพระบรมวงศ์พระองค์เดียวในโลก และทรงเป็นชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พระองค์เดียวที่ได้รับเลือกในสิบอันดับแรก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงรับเหรียญและโล่สดุดีพระเกียรติคุณ “มิตรนานาชาติสิบอันดับแรกของสาธารณรัฐประชาชนจีน” พร้อมกับผู้ได้รับคัดเลือกคนอื่น ๆ ที่นายเจีย ชิงหลิน ประธานสภาที่ปรึกษาการเมืองแห่งชาติจีน ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ณ มหาศาลาประชาชนปักกิ่ง กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๒

รัฐบาล โดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ได้จัดงานสโมสรสันนิบาตและงานถวายพระกระยาหารค่ำเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ณ ดิกลันติโมตรี ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ ๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๓

และนายกว่านมู่ เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำประเทศไทย ได้จัดงานถวายพระกระยาหารค่ำเฉลิมพระเกียรติ ณ สถานเอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศไทย เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๓

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนถึง ๓๑ ครั้ง ระหว่างพุทธศักราช ๒๕๒๔ ถึง เมษายน ๒๕๕๓ จนกระทั่งชาวจีนทั่วไปคุ้นเคยกับการกล่าวขานพระนามของพระองค์ว่า “สิรินธร” ได้เสด็จประพาสจีนครบทุกมณฑล ทั้งที่บางมณฑลมีขนาดใหญ่กว่าประเทศไทย ได้ทรงถ่ายทอดประสบการณ์การเยือนจีนนับแต่ครั้งแรกเป็นพระราชนิพนธ์เรื่อง “ย่าแฉ่มังกร” และครั้งต่อ ๆ มา เช่น มุ่งไกลในรอยทราย เกล็ดหิมะในสายหมอก ได้เมฆที่เมฆได้ เย็นสบายชายน้ำ คืบถื่นจีนใหญ่ และเจียงหนานแสนงาม พระราชนิพนธ์ทุกเล่มไม่เพียงแต่ทำให้คนไทยสนใจตามรอยพระยุคลบาทไปท่องเที่ยวประเทศจีนมากขึ้น แต่ยังช่วยให้คนไทยมีความเข้าใจประเทศจีน คนจีน และวัฒนธรรมจีนยิ่งขึ้นด้วย สมดังพระราชดำรัสว่า “ขอให้คนไทยและคนจีนศึกษาจากกันและกัน และให้มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน เป็นเพื่อนกัน”

ไม่เพียงแต่โปรดเสด็จพระราชดำเนินเยือนจีน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารียังโปรดภาษาจีน ทรงศึกษาจนเชี่ยวชาญทั้งการอ่าน การพูด การเขียน ทั้งยังเคยเสด็จไปทรงศึกษาภาษาและวัฒนธรรมจีนเพิ่มเติมที่มหาวิทยาลัยปักกิ่งเป็นเวลาถึง ๑ เดือน เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๔ เคยพระราชทานสัมภาษณ์แก่ผู้สื่อข่าวจีนถึงเหตุที่ทรงสนพระราชหฤทัยศึกษาภาษาจีนว่า

งานถวายพระกระยาหารค่ำที่สถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีน
เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๓

“ตอนนั้นข้าพเจ้าเพิ่งเรียนจบจากมหาวิทยาลัย
ตอนแรกข้าพเจ้าคิดว่าจะเลือกเรียนภาษาเยอรมัน แต่
สมเด็จพระแม่^๒ ได้รับสั่งว่า เรียนภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส
เยอรมัน ล้วนเป็นภาษาตะวันตก คิดว่าน่าจะเรียน**ภาษา
จีน** ภาษาจีนเป็นภาษาประเทศตะวันออก คิดว่าคงจะเป็น
ประโยชน์มากกว่า ข้าพเจ้าคิดว่าการเลือกเช่นนี้ถูกต้อง”

และเกี่ยวกับการส่งเสริมให้เยาวชนไทยผูกมิตร
กับจีน เรียนภาษาและวัฒนธรรมจีน มีพระราชกระแส
ในการให้สัมภาษณ์คราวเดียวกันนั้นว่า

“ที่จริงเวลาเรียนอยู่ในประเทศไทย ถึงแม้ครูจะ
เก่ง สอนดี ก็ไม่เหมือนเวลาที่พบคนจีนในสถานการณ์
จริง เพราะฉะนั้น เด็กไทยในสมัยนี้ก็สนใจเรียนภาษาจีน
กัน เด็กไทยถ้าเรียนในห้องเรียนก็ไม่ค่อยได้ผล ถ้ามี
โอกาสที่ว่ามิครูแลกเปลี่ยนที่มาจากจีนมาสอน หรือว่ามี
โอกาสได้พบเด็กจีนบ้าง การเรียนน่าจะดีขึ้น”

ในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐ
ประชาชนจีนในระยะหลังๆ นอกจากชาวจีนจะประทับใจ
ในพระราชอัธยาศัยที่เรียบง่าย ไม่ถือพระองค์แล้ว
ยังจะได้ยินกระแสพระราชดำรัสโต้ตอบเป็นภาษาจีน
อย่างคล่องแคล่วไปจนถึงการพระราชทานสุนทรพจน์ใน

โอกาสสำคัญๆ เป็นภาษาจีนอยู่ประจำ ”

นอกจากพระปรีชาสามารถในการพูด การอ่าน
การเขียนภาษาจีนดังกล่าว สมเด็จพระเทพรัตนราช-
สุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงศึกษาบทร้องกรอง
และบทกวีจีนโบราณสมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่ง
อย่างลึกซึ้ง ได้ทรงแปลบทกวีจีนสมัยราชวงศ์ถังเป็น
ภาษาไทยกว่า ๑๐๐ บท และมีการจัดพิมพ์รวมเล่ม เช่น
เกี้ยวแก้วประกายกวี หยกใสร้ายคำ ด้านวรรณกรรม
สมัยใหม่ของจีน ได้ทรงแปลเรื่อง *ผีเสื้อ* จากนวนิยาย
เรื่อง *หูเตี้ย* ของนายหวังเหมิง และเรื่อง *เมฆเหินน้ำ*
ไหล จากนวนิยายเรื่อง *สิงฮวันหลิวสุ่ย* ของนางฟ่งฟ่ง
เพื่อถ่ายทอดชีวิตสังคมจีนให้คนไทยได้รู้จัก ในขณะที่
เดียวกับที่พระราชนิพนธ์บางเล่ม เช่น *แก้วจอมแก่น* *ย่า*
แดนมังกร *มุงไกลในรอยทราย* *เกล็ดหิมะในสายหมอก*
ก็ได้รับพระราชทานพระราชนุญาตให้แปลเป็นภาษาจีน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช-
กุมารี ทรงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุน
ความร่วมมือทางการศึกษาระหว่างไทยและจีน มีการ
จัดตั้ง “**ศูนย์แลกเปลี่ยนทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี
และวัฒนธรรมไทย-จีน สิรินคร**” ที่มหาวิทยาลัยปักกิ่ง

^๒ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

^๓ ชั้นแรกปรากฏมีพระสุรัสวดีภาษาจีนใน “ข่าวในพระราชสำนัก” ของโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย ต่อมาผู้ชมขอให้
แปลพระราชดำรัสเป็นภาษาไทยด้วย จึงได้มีข้อความภาษาไทยพิมพ์ไว้ในจอภาพ

ส่วนในประเทศไทย ทรงสนับสนุนการก่อตั้ง **“สถาบันขงจื้อ”** เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมจีนในประเทศไทยขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๙ จนถึงปัจจุบัน (พุทธศักราช ๒๕๕๓) มีสถาบันขงจื้อตั้งขึ้นในประเทศไทยถึง ๑๒ แห่ง นับเป็นจำนวนมากที่สุดที่มีอยู่นอกสาธารณรัฐประชาชนจีน ในแต่ละปีมีอาสาสมัครชาวจีนหลายพันคนเดินทางมาช่วยสอนภาษาจีนให้แก่คนไทย มีการแลกเปลี่ยนอาจารย์และนักศึกษาในการเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมระหว่างโรงเรียนและมหาวิทยาลัยทั้งสองประเทศ และภาษาจีนได้เป็นหนึ่งในวิชาเลือกของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของไทย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีความคุ้นเคยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนและชาวจีนฉันมิตรอย่างแท้จริง ด้วยเมื่อคราวที่สาธารณรัฐประชาชนจีนประสบภัยพิบัติร้ายแรงที่เมืองเจิ่นชว่นเมื่อพุทธศักราช ๒๕๕๑ ก็ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรเขตที่ประสบภัยพิบัติในปีต่อมา และได้พระราชทานความช่วยเหลือโดยใช้ทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ก่อสร้างโรงเรียนระดับประถมศึกษาแห่งหนึ่งที่เมืองเมียนหยาง มณฑลเสฉวน ชื่อโรงเรียน **“เซียนเฟิงลู่-สิรินธร”** และพระราชทานทุนทรัพย์ในฐานะองค์อุปนายกสภาการศึกษาไทยก่อสร้างโรงเรียนอีกแห่งหนึ่งในมณฑลส่านซี และก่อสร้างคลินิกตรวจโรคอีก ๒ แห่ง ในมณฑลเสฉวนและมณฑลส่านซี ล้วนเป็นน้ำพระราชหฤทัยที่พระราชทานแก่มิตรผู้ตกทุกข์ได้ยากอย่างแท้จริง

ด้วยพระคุณูปการในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนในทุกระดับ สถาบันและองค์กรในสาธารณรัฐประชาชนจีนหลายสถาบันจึงได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายรางวัล **“มิตรภาพภาษาและวัฒนธรรมจีน”** รางวัล **“วรรณกรรมเพื่อความเข้าใจและมิตรภาพระหว่างประเทศ”** รางวัล **“ทูตมิตรภาพประชาชน”** มหาวิทยาลัยปักกิ่งได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และมหาวิทยาลัยจีนอื่น ๆ มากกว่าสิบสถาบันได้แต่งตั้งให้ทรงดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์พิเศษ และศาสตราจารย์กิตติมศักดิ์ สมาคมมิตรภาพวิเทศสัมพันธ์แห่งประชาชนจีนได้ขอพระราชทานพระกรุณา ให้ทรงเป็น **“ทูตสันถวไมตรีไทย-จีน”** และรางวัลหลังสุดที่เป็นสิ่งยืนยันถึงความ

สำเร็จในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนของประเทศทั้งสอง คือ การที่ทรงได้รับคะแนนจากชาวจีนเลือกให้เป็น **“มิตรนานาชาติสิบอันดับแรกของสาธารณรัฐประชาชนจีน”** สมดังพระราชนิพนธ์บทกวีที่ทรงแต่งและพระราชทานในงานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำ ที่ทางการมณฑลยูนนานและนครคุนหมิง จัดถวายเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๔ ก่อนเสร็จสิ้นการเสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นครั้งแรก อันเป็นนิมิตหมายแห่งสายสัมพันธ์ที่ยืนยาวต่อมาว่า

“จิ้งกู่ไท่จุงซือจิ้นหลิง

เหลียงกั๋วเอ๋รินเหมินไห่ยว้อฉิ่ง

จิ้นไห่วไหลหว่างเก็งผิงผ่าน

ฉวนถู่กวางวั้นสี่เก็งขางหมิง”

“อดีตกาลไทยจีนเป็นเพื่อนบ้าน

มิตรภาพประชาชนทั้งสองคู่แจ่มใส

แต่นี้ไปการติดต่อยิ่งไปไกล

สายสัมพันธ์โบราณพัฒนายิ่งขึ้นเอย”

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมิตรประเทศนับแต่โบราณกาลมาจนปัจจุบัน พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ของไทยทุกพระองค์ล้วนมีบทบาทสำคัญ ในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕๕ พรรษา ในวันที่ ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๓ ข้าราชการถวายพระเกียรติด้วยความพร้อมเพรียงใจกันของประชาชนชาวจีนให้ทรงเป็น **“มิตรนานาชาติสิบอันดับแรกของสาธารณรัฐประชาชนจีน”** จึงเปรียบดังพวงมาลาจากแดนไกลที่ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเป็นของขวัญในวันคล้ายวันพระราชสมภพด้วย

ขอจงทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

ต้นสาละ

ไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา

บุญรอด อินทวาริ

พุทธศาสนิกชนชาวไทยมักสับสน และเข้าใจผิดเกี่ยวกับต้นสาละที่ปรากฏในพุทธประวัติ ตอนประสูติและปรินิพพาน ซึ่งโบราณจารย์ได้ สำคัญผิดว่าเป็นต้นรัง เพราะมีลักษณะทั่วไปคล้ายกัน คนจึงเชื่อและเรียกต้นลูกปิ่นใหญ่เป็นต้นสาละตามๆ กัน เพื่อให้เข้าใจถูกต้องตรงตามความจริง จึงขอ เสนอรายละเอียดให้เห็นความเหมือนและต่างกันของ ต้นสาละ ต้นรัง และต้นลูกปิ่นใหญ่

ต้นสาละ *Shorea robusta* C.F. Gaertn.

ย้อนไปในชมพูทวีป ครั้นพระเจ้าสุทโธทนะและ พระนางสิริมหามายาครองแคว้นสักกะด้วยสันติสุข ต่อมาพระมเหสีได้ทรงพระครรภ์ ซึ่งสมัยนั้นตาม ธรรมเนียมพราหมณ์ต้องไปมีพระประสูติการที่บ้าน เมืองเดิมในหมู่บ้านตี่นึ่งของตน ครั้นใกล้จะมีพระ- ประสูติการก็ได้รับพระราชานุญาตให้แปรพระราชฐาน ไปประทับที่กรุงเทวทหะ ขณะใกล้เที่ยงขบวนได้ไปถึง สวนลุมพินี^๑ ซึ่งอยู่ระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์และกรุงเทว- ทหะจึงได้หยุดพักผ่อนพระอิริยาบถ พระนางสิริมา- มายาได้ประสูติพระครรภ์จะมีพระประสูติการอย่าง ปัจจุบันทันด่วน ข้าราชการบริวารจึงเตรียมการให้ได้รับ **ต้น สาละ** และประสูติพระราชโอรสมีพระนามว่า “สิทธัตถะ” ต่อมาได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและประดิษฐาน พระพุทธศาสนาให้ยืนยงตลอดมา แม้ในวาระสุดท้ายก็ เสด็จดับขันธปรินิพพานระหว่าง **ต้นสาละ** คู่ที่พระราช-

อุทยานต้นสาละ (สาละโนทยาน) เมืองกุสินารา^๒ แคว้น มัลละ

ต้นสาละได้เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าถึงสองวาระ สำคัญ คือในคราวเกิดและคราวดับ ซึ่งสื่อธรรม “การ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป” โดยปริยาย นอกจากนี้ในวัน ตรัสรู้ ตอนเช้าหลังจากเจ้าชายสิทธัตถะเสวยข้าว ปายาสแล้วก็ประทับใน **ดงสาละ** ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา จวบจนเวลาเย็นจึงเสด็จข้ามฝั่งไปสู่อัสน์ตถพฤกษ์

เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะประทับนั่งบำเพ็ญเพียร ที่โคนอัสน์ตถพฤกษ์ จนได้บรรลุพระโพธิญาณ คือ การ รู้แจ้ง ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว จึงเรียก ต้นไม้ชนิดนี้ว่า “ต้นโพธิ์” ชาวลังกาเรียก Bo Tree ส่วน ชาวอินเดียเรียก Bodhi Tree เฉพาะต้นที่พุทธคยา เรียกว่า “ต้นพระศรีมหาโพธิ์” เป็นไม้มงคลของพุทธ- ศาสนิกชน

ในเนปาลเรียกต้นสาละว่า “**สักกะ ชาล หรือ สาละ และอัคราฐ (Agarath)**” ขนบางเผ่าเชื่อว่า ต้นสาละ เป็นไม้มงคล ซึ่งเป็นที่สิงสถิตเทพเจ้าของฮินดู และเป็นสัญลักษณ์ของพระอินทร์ มีการบูชาต้นสาละ เพื่อความผาสุกและความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ ธัญญาหาร ตลอดจนเพื่อให้มีชัยในสงคราม เป็นต้น

ในพระไตรปิฎกก็อุปมาการเติบโตอย่างมั่นคง ของต้นสาละเป็นความเจริญของชีวิตที่ดีขึ้นๆ ใน **สาละ- สุตระ** และ **อัคคิวัจจโคตตสูตร**^๓ อุปมาต้นสาละมีแก่น

^๑ ปัจจุบันอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศเนปาลติดชายแดนประเทศอินเดีย/Lumbini, Nepal แต่ทางอินเดียเรียก Rummindei

^๒ เดิมเป็นหมู่บ้านชื่อ Kasia ปัจจุบันเป็นเมืองเล็กๆ ชื่อ Kushinagar รัฐอุตตรประเทศ ประเทศอินเดีย /Uttar Pradesh, India

^๓ สาละสูตร อังคตตรนิกาย ปัญจก-ฉกกนิบาต สุตตันตปิฎก (๒๒/๔๐), อัคคิวัจจโคตตสูตร มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ (๑๓/ ๑๙๒).

ลำต้น ใบสาละ

ใบ ช่อดอกสาละ

ใบ ผลสาละ

เหมือนพุทธรูปที่เป็นสาระเปรียบได้กับประทับในที่มืด เป็นต้น

เนื่องจากต้นสาละเป็นไม้มงคลและมีเนื้อไม้แข็ง ชาวเนปาลจึงนำไปสร้างเทวาลัยกาชฐมณฑป (Kasthamandap) ซึ่งเป็นที่มาของชื่อกาฐมาณฑุ (Kathmandu) เมืองหลวงของเนปาล และทางคณะสงฆ์ไทยก็ใช้ไม้สาละทำหน้าต่างพระอุโบสถและประตูกลาง วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ที่ประเทศอินเดีย

สาละมาจากภาษาบาลีว่า “สาละ” (อ่านว่าสา-ละ)^๔ แปลว่าต้นไม้อำนาจกตัญญู มีชื่อสามัญว่า Sala, Sal หรือ Sal Tree ชื่อพฤกษศาสตร์ *Shorea robusta* C.F. Gaertn.^๕ สกุล *Shorea* วงศ์ DIPTEROCARPACEAE วงศ์เดียวกับไม้ยาง เต็ง รัง และพะยอม มีถิ่นกำเนิดในอินเดียและเนปาล แถบเชิงเขาหิมาลัยที่สูงระหว่าง ๓๐๐-๑,๒๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเล มักขึ้นกลางแจ้งเป็นกลุ่มๆ ตามบริเวณค่อนข้างชุ่มชื้นในดินลูกรังทั่วไป เนื้อไม้แข็งใช้ประโยชน์ในการก่อสร้างและเครื่องมือการเกษตรต่างๆ

สาละเป็นไม้ต้นโตช้า ขนาดกลางถึงใหญ่ สูง ๒๐-๓๐ เมตร ผลัดใบระยะสั้นๆ แล้วผลิใบใหม่ช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม **ลำต้น**เปลาตรง เปลือกเป็นร่องตามยาวลำต้น ขณะต้นยังเล็กเปลือกจะสีน้ำตาลปนเทา เมื่อต้นแก่เปลือกจะเปลี่ยนเป็นสีเทาเข้ม เรือนยอดเป็น

พุ่มทึบรูปเจดีย์หรือรูปไข่ ปลายกิ่งห้อยลู่ลง กิ่งอ่อนเกลี้ยงไม่มีขน ใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบรูปไข่ โคนใบหยักเว้า ปลายใบหยักเป็นติ่งแหลมสั้นๆ แผ่นใบค่อนข้างหนา พื้นใบมักเป็นคลื่น ผิวเกลี้ยงเป็นมัน ใบอ่อนเป็นมัน มีสีแดงอ่อนแล้วค่อยๆ เป็นสีเขียว ใบแก่จัดเปลี่ยนเป็นสีเขียวอ่อนก่อนผลัดใบ **ดอก**ออกช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม เป็นช่อสั้นๆ ตามปลายกิ่งและซอกใบ กลีบเลี้ยง ๕ กลีบ กลีบดอก ๕ กลีบ สีขาวนวล (คล้ายดอกพะยอม) กลิ่นหอมอ่อน **ผล**แข็ง ผลอ่อนมีสีเขียวอมเหลือง ผลแก่มีกลีบเลี้ยงติดทนและขยายใหญ่เป็นปีก ๕ ปีก รูปหัวใจ แต่ปีกยาวไม่เท่ากัน ปีกมีเส้นตามยาว และมีขนประปราย ผลแก่ช่วงเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม และเมื่อแห้งมีสีน้ำตาล ผลที่เริ่มจะแก่อาจมีรากงอกออกมา เมื่อผลตกก็พร้อมที่จะขึ้นเป็นต้นใหม่ การขยายพันธุ์ให้ได้ผลดีต้องรับนำผลที่ร่วงใหม่ๆ จากต้นไปเพาะให้เร็วที่สุด หากเก็บผลไว้นานเท่าใดอัตราการงอกก็จะลดลงเรื่อยๆ การตอนหรือทาบกิ่งได้ผลน้อยมาก

ในประเทศไทยเคยมีการนำต้นสาละเข้ามาปลูกหลายครั้ง เท่าที่ทราบเมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ หลวงบุเรศรบำรุงการได้นำอมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๒ ต้น โดยทรงปลูกใกล้พระตำหนักเรือนต้นในสวนจิตรลดาต้นหนึ่ง อีกต้นหนึ่งได้ทรงปลูกที่จิตตภาวันวิทยาลัย “เพื่อการเผยแพร่พระ-

^๔ ออกเสียงสระอะ(ะ)แต่ไม่มีรูปวิสรรชนีย์ ถ้าไม่มีพื้นความรู้ภาษาบาลีอาจออกเสียงว่า “ซาล” เหมือนภาษาอังกฤษที่เขียนเป็น Sal.

^๕ ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย โดย เต็ม สมิตินันท์ : สวนพฤกษศาสตร์ป่าไม้ สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้, พิมพ์ครั้งที่ ๒

(ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ๒๕๕๔, หน้า ๔๘๓.

พุทธศาสนา” อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี นอกจากนี้ มีปลูกรูปร่างอื่นๆ อีก เช่น หน้าศาลารายด้านทิศใต้พระอุโบสถ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ราชวรวิหาร หน้าพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยฯ ถนนพระอาทิตย์ กรุงเทพฯ วัดโก่เตี้ย อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี สถานีฝึกนิสิตวนาศาสตร์ห้วยทาก ตำบลบ้านหวด อำเภองาว จังหวัดลำปาง สถานีฝึกนิสิตวนาศาสตร์วังน้ำเขียว ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา หน้าโรงแรมสหทางวิทยุณ วัดธารน้ำไหล สวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และต้นใหญ่มากอยู่ที่สวนพฤกษศาสตร์เขาช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เป็นต้น

ต้นรัง *Shorea siamensis* Miq.

รังมีชื่อสามัญว่า Burmese Sal, Eng-yin บางท่านก็เรียก Siamese Sal ชื่ออื่นว่าอัง เปา เปาดอกแดง เรียง เรียงพนม ลักปาว แลบบองหรือเหล่บอง ชื่อพฤกษศาสตร์ *Shorea siamensis* Miq. วงศ์ DIPTEROCARPACEAE มีถิ่นกำเนิดในไทยและพม่า เนื้อไม้แข็งใช้ประโยชน์ในการก่อสร้างและเครื่องมือการเกษตรต่างๆ

รังเป็นไม้ต้นผลัดใบ ขนาดกลางถึงใหญ่ สูง ๑๕-๒๕ เมตร เปลือกลำต้นสีเทาแตกเป็นร่องลึกตามยาว ลำต้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบรูปไข่ โคนใบหยักเว้าเข้าปลายใบมน พื้นผิวใบค่อนข้างเรียบ ไม่เป็นมัน มีขนประปราย ใบอ่อนแรกผลิเป็นสีแดงอ่อน ใบแก่จัด

(ก่อนทั้งใบ) มีสีแดงอิฐ ดอกออกหลังผลัดใบช่วงเดือนพฤศจิกายน-เมษายน เป็นช่อตามกิ่งเหนือรอยแผลใบ และปลายกิ่ง กลีบเลี้ยง ๕ กลีบ กลีบดอก ๕ กลีบ ปลายกลีบม้วนย้อนเข้า สีขาวอมเหลืองถึงเหลืองอ่อน ดอกร่วงง่ายมาก กลิ่นหอมอ่อน เป็นผลช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน ผลรูปกระสวย มีกลีบเลี้ยงติดทน และขยายใหญ่เป็นปีก ๕ ปีก ปีกรูปพาย ปีกยาว ๓ ปีก และปีกสั้น ๒ ปีก โคนปีกแผ่โอบหุ้มผล มีเส้นตามยาวของปีก ขอบดินร่วนปนกรวดและดินทราย เป็นไม้กลางแจ้งต้องการน้ำและความชื้นปานกลาง ขึ้นในป่าเบญจพรรณแล้ง ปะปนกับไม้เต็ง มีความทนแล้งและไฟได้ดี ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ตามที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ลักษณะทั่วไปของลำต้น เปลือกหนาสีเทาปนน้ำตาลแตกเป็นร่องตลอดจนขนาดของใบและผลคล้ายกับต้นสาละ ใบ-ราณาจารย์จึงเข้าใจผิดมาตลอด เพราะเป็นพรรณไม้ใกล้เคียงกันมากอยู่ในสกุล *Shorea* ขึ้นแถบเขตร้อนเป็นกลุ่มๆ ในที่แจ้งเหมือนกัน แต่ก็มีบางลักษณะที่แตกต่างให้สังเกตได้ ดังตาราง

ต้นรังและต้นลูกปิ่นใหญ่มีปลูกรูปร่างหน้าศาลา พระราชศรัทธา วัดปทุมวนาราม ราชวรวิหาร สวนลุมพินีมีต้นรังและต้นสาละ สวน (วัง) สราญรมย์มีต้นรังและต้นลูกปิ่นใหญ่ทางทิศตะวันตกของสะพาน (เหล็ก) ข้ามสระน้ำ ส่วนที่สวนหลวง ร.๙ กรุงเทพฯ และสวนพฤกษศาสตร์พุแค อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี มีทั้ง ๓ ชนิด ถ้าต้องการเห็นความ

ลำต้น เปลือก ใบรัง

ดอกรัง

ใบ ผลรัง

	ต้นสาละ	ต้นรัง
๑. ชนิดไม้	ไม้ต้นโตช้า ผลัดใบช่วงสั้นๆ หรือกึ่งผลัดใบ/ semi-deciduous tree ขึ้นในป่าเบญจพรรณ	ไม้ต้นผลัดใบ ขึ้นในป่าเต็งรังและ ป่าแดงหรือป่าแพะ (เช่น เหียง พลวง และกราด) ทนแล้งและไฟ ป่าได้ดี
๒. ขนาดวัดรอบ ลำต้นเพียงอก	๑๘๐-๒๕๐ เซนติเมตร (สูงใหญ่กว่าต้นรัง)	๑๕๐-๑๘๐ เซนติเมตร
๓. ลักษณะใบ	ใบเกลี้ยงเป็นมัน-หนา แก่จัดเปลี่ยนเป็นสี เหลืองก่อนผลัดใบ	พื้นผิวใบไม่มัน มีขนประปรายใบ อ่อนมีสีแดงอ่อน ใบแก่จัด (ก่อน ทั้งใบ) สีแดงอิฐ
๔. โคน-ปลายใบ	โคนหยักเว้า ปลายสอบแหลม	โคนเว้าลึก ปลายมนกว้างหรือเป็น ติ่ง
๕. ก้านใบ	ยาว ๒-๓ เซนติเมตร	ยาว ๒.๕-๔ เซนติเมตร
๖. ดอก	เป็นช่อ สีขาวนวล	เป็นช่อ สีขาวอมเหลือง จนเหลืองอ่อน
๗. ผล	มีปีกรูปพลั่ว ๕ ปีก แต่ละปีกยาวไม่เท่ากัน มี เส้นปีกตามยาว ๑๐-๑๒ เส้น ปีกมีขน ประปราย	มีปีกรูปใบพาย ๕ ปีก ยาว ๓ ปีก สั้น ๒ ปีก มีเส้นปีกตามยาว ๗-๙ เส้น ปีกไม่มีขนปกคลุม
๘. สภาพ ภูมิอากาศ	ขึ้นในเขตร้อนจนถึงกึ่งเขตร้อน และทนต่อ น้ำค้างแข็งในฤดูหนาว	ขึ้นเฉพาะในเขตร้อน ทนแล้งและ ไฟป่าได้ดี
๙. ถิ่นกำเนิด	เอเชียใต้แถบอินเดีย เนปาล บังกลาเทศ และ ภูฏาน	เอเชียตะวันออกเฉียงใต้แถบไทย พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม

เหมือนและแตกต่างของต้นไม้ ๓ ชนิดนี้ มีปลูกใกล้ๆ กันที่วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราชวรวิหาร ปลูกต้นสาละหน้าพระบรมรูปรัชกาลที่ ๕ ริมประตูข้างด้านถนนศรีอยุธยา ห่างไปประมาณ ๑๕ เมตรมีต้นรัง ส่วนต้นลูกปิ่นใหญ่อยู่หลังพระอุโบสถห่างประมาณ ๘๐ เมตร และที่สวนพันธุ์ไม้ในพระพุทธศาสนา ด้านหน้าสำนักพิพิธภัณฑสถานและวัฒนธรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ต้นลูกปิ่นใหญ่ *Couroupita guianensis* Aubl.

นิสิตคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คงเห็นบ่อยๆ และดูแปลกดี เดิมเคยอยู่หน้าโรงอาหาร แต่ปัจจุบันย้ายมาปลูกด้านหน้า (ริมซ้าย) ตึกวิทยาศาสตร์ทางภาพถ่าย เรียกกันว่า Cannonball Tree หรือต้นลูกปิ่นใหญ่ มีชื่อพฤกษศาสตร์ *Couroupita*

guianensis Aubl. วงศ์ LECYTHIDACEAE มีถิ่นกำเนิดในเขตร้อนของทวีปอเมริกา (อเมริกาใต้) แถบเปรู โคลอมเบีย บราซิล และประเทศใกล้เคียง

ต้นลูกปิ่นใหญ่เป็นไม้ต้นผลัดใบ ขนาดกลางถึงใหญ่ สูง ๑๕-๒๕ เมตร เรือนยอดกลมหรือรูปไข่ หนาทึบ เปลือกสีน้ำตาลขรุขระตกละเอียดเป็นร่อง ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงเวียนตามปลายกิ่ง ใบรูปใบหอก โคนสอบถึงมน ปลายแหลม (คล้ายใบสัตรีบรรณหรือตีนเป็ด) ขอบใบจักฟันเลื่อย ดอกออกเป็นช่อ ตามลำต้น ช่อดอกยาวมาก ปลายช่อโน้มลง เส้นผ่านศูนย์กลางขนาด ๘-๑๑ เซนติเมตร กลีบดอกหนาค่อนข้างแข็งมี ๕-๖ กลีบ ดอกตูมเป็นสีเหลือง ดอกบานสีแดงหรือชมพูอมเหลือง มีกลิ่นหอมแรง ออกดอกเกือบตลอดปี ผลรูปทรงกลม เปลือกแข็ง เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๐-๑๕ เซนติเมตร คล้ายลูกปิ่นใหญ่โบราณ จึงเรียกกันอย่างนั้นมาก่อน

ลำต้น ดอก ลูกปิ่นใหญ่/สาละลังกา ลำต้น เปลือก ดอก ผล ลูกปิ่นใหญ่/สาละลังกา ใบ ลูกปิ่นใหญ่/สาละลังกา

กันว่ากำนชอุบรณูที่เชื่อมตดกันเป็นรูปผืนผ้าทงอเป็น
ตัว U นอน ตรงกลางด้านล่างเปรียบเสมือนเป็นพระ-
แท่นที่พระพุทเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน มีเกสร
สีเหลืองล้อมรอบเปรียบได้กับพระสาวกเฝ้าห้อมล้อม
อยู่ ส่วนด้านบนเป็นที่บังแดดและน้ำค้างประดับด้วย

ลังกา มีทางการว่าศรีลังกา/Sri Lanka ในยุคล่าอาณานิคมเป็นเมืองขึ้นของโปรตุเกส ฮอลันดา (ปัจจุบันคือฮอลแลนด์หรือเนเธอร์แลนด์) และอังกฤษ ต่อเนื่องกันกว่า ๔๐๐ ปี ตลอดระยะเวลานี้ได้ถูกกบฏไทยผลประโยชน์ทั้งทรัพยากรและด้านจิตวิญญาณ มีการเผยแพร่คริสต์ศาสนาพร้อมกับกำจัดพระพุทธรูปศาสนาทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น วัด ถ้าไม่ถูกเผาทำลายก็ถูกยึดทำเป็นที่อยู่อาศัยไปเสียมาก ผู้ที่นุ่งห่มผ้าเหลือง (จีวร) หรือผู้ที่แสดงความเคารพพระภิกษุสามเณรก็มีโทษ ในโรงเรียนห้ามสอนศาสนาอื่น นอกจากศาสนาคริสต์ ส่วนผู้ที่เข้ารีตก็มอบตำแหน่งหน้าที่ฝ่ายปกครองให้ พระภิกษุสามเณรถ้าไม่โดนทำร้ายหรือถูกฆ่าก็จำต้องลาสิกขา ทำให้พระพุทธรูปศาสนาในลังกาขาดช่วงหลายครั้ง

เมื่อ ค.ศ. ๑๘๘๑/พ.ศ. ๒๔๒๔ สวรรพฤกษศาสตร์
 ลังกานำเข้าต้นลูกปิ่นใหญ่จากตรินิแดดและโตบาโก
 (Trinidad and Tobago) ต่อมาได้ขยายพันธุ์ปลูกไปทั่ว
 ลังกา แต่ไม่ทราบสาเหตุแน่ชัดที่ชาวลังกาเรียกในภาษา
 ลิงหลว่า ซาล/Sal

จากการสอบถาม ชาวลังกาโดยทั่วไปไม่ได้
ตระหนักและไม่ทราบถึงถิ่นกำเนิด ตลอดจนจนความเป็น
มาของต้นลูกปิ่นใหญ่ ส่วนใหญ่รับรู้ตามๆ กันว่านำมา
จากอินเดีย และที่เรียกว่า ซาล หรือ สาละ เพราะเชื่อ

ดอกไม้ เนื่องจากมีดอก
เกือบตลอดปี กลิ่นหอม
แรงและทนอยู่ได้หลายวัน
ชาวลังกาจึงนิยมใช้บูชา
พระ

ที่น่าสังเกตคือต้น
ลูกปิ่นใหญ่ไม่ใช่พรรณไม้

ท้องถิ่นของอินเดียและเนปาล ซึ่งต่างกันอย่างสิ้นเชิง ทั้งถิ่นกำเนิดและลักษณะทางพฤกษศาสตร์ (ลำต้น ใบ ดอก และผล) จึงได้จำแนกชื่อที่พ้องกันเพื่อเรียกให้ถูกต้องเป็นต้นสาละ (Sal Tree) หรือสาละอินเดีย (Sal of India) และต้นลูกปืนใหญ่ (Cannonball Tree) หรือสาละลังกา อาจเป็นเพราะไม่รู้ความเป็นมาและชื่อเดิม ปัจจุบันนิยมเรียกกันว่าสาละอินเดียกับสาละลังกา ซึ่งทั้งสองชนิดมีปลูกที่สวนจตุจักร กรุงเทพฯ และในพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม วัดญาณสังวราราม ด่านพลูตาหลวง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ต้นสาละและต้นลูกปืนใหญ่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด มีปลูกใกล้ๆ กันข้างตำหนักเพชร วัดบวรนิเวศวิหาร บางลำพู และมีต้นสาละอีกสองต้นห่างไปประมาณ ๒๐ เมตร ที่ห้วยสะพานหน้าตำหนักชัย

ต้นลูกปิ่นใหญ่หรือสาละลังกาไม่เกี่ยวข้องกับ พุทธประวัติเลย อีกทั้งในความเป็นจริงต้นลูกปิ่นใหญ่ มีดอกและผลเกือบตลอดปี ออกเป็นช่อวงยาวตาม ลำต้นตั้งแต่โคนขึ้นไป คงไม่เหมาะที่จะไปปักหรือทำ อะไรได้ต้น โดยเฉพาะผลมีเปลือกแข็ง โตขนาดส้ม โย่ยอมๆ ถ้าตกใส่ข้าวของก็แตกหักเสียหายหรือถูกคนก็ จับปวดได้ **แต่มาสำคัญผิดเพราะเชื่อและเรียกผิด ตามๆ กันมาจากลังกา** ซึ่งผิดหลักพุทธธรรมกาลามสูตรที่ว่า **“อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามๆ กันมา... ด้วยการทำสืบๆ มา... ด้วยการเล่าลือ”** เป็นต้น

เนื่องจากพระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานและ เจริญรุ่งเรืองในลังกามาเป็นลำดับ ถึงกับได้ชื่อว่า อัมมทีปะ หรือ เกาะแห่งธรรม ไทยก็รับพระพุทธศาสนาแบบลังกาที่เรียกว่า “ลังกาวงศ์” มาตั้งแต่สมัย กรุงสุโขทัย และมีศาสนสัมพันธ์กันเรื่อยมา เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๑ สมณทูตไทยมีพระอาจารย์เทพเป็นสังฆนายกได้นำต้นพระศรีมหาโพธิ์จากลังกา ๓ ต้นมาน้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งได้โปรดให้ปลูกที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร ทำพระจันทร์ วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร (วัดภูเขาทอง) วัดสุทัศน์เทพวราราม ราชวรมหาวิหาร เสาชิงช้า กรุงเทพฯ ส่วนต้นลูกปิ่นใหญ่หรือสาละลังกาไม่ทราบแน่ชัดว่าใครนำเข้ามาครั้งแรก และเมื่อไร แต่น่าเชื่อว่าก่อน พ.ศ. ๒๕๐๐ **โดยมิได้ศึกษาให้ถ่องแท้ก็พลอยเชื่อและเรียกตามลังกาว่าต้นสาละ** ทำให้สำคัญผิดและปลูกแพร่หลายในเมืองไทยมาเป็นลำดับ ถึงกับผูกผ้าสีต่างๆ กราบไหว้ก็มี

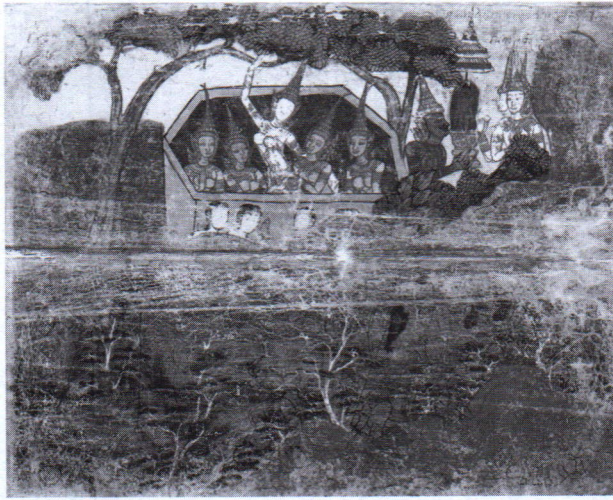
ต้นลูกปิ่นใหญ่มีปลูกในกรุงเทพฯ หลายแห่ง เช่น ที่หน้าพระอุโบสถวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร ทำพระจันทร์ ด้านหน้าและหลังพระวิหาร พระอัฐฐารสวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร (วัดภูเขาทอง) นอกกำแพงข้างพระอุโบสถวัดชนะสงคราม ราชวรมหาวิหาร บางลำพู ด้านทิศเหนือพระอุโบสถวัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร เสาชิงช้า หลังพระอุโบสถ (ข้างกุฏิสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์) วัดเทพศิรินทราวาสราชวรวิหาร นอกกำแพงข้างเจดีย์หน้าพระอุโบสถวัดเทพราชกุญชรราชวรวิหาร เทเวศร์ ข้างพระอุโบสถวัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร เชียงสะพานพระพุทธยอดฟ้าฝั่งธนบุรี (หน้ากุฏิพระ) ด้านหลังโถงหีบปราสาทวัดราชนันทาราม วรวิหาร หลังพระอุโบสถ/พระวิหาร

วัดสามพระยา วรวิหาร เขตพระนคร ริมกำแพงระหว่างศาลา ๑๔-๑๕ วัดมกุฏกษัตริยาราม วรวิหาร (หน้าหอกลอง) ริมทางเข้าวัดบูรณศิริมัตยาราม ข้างโรงแรมรัตนโกสินทร์ หน้าพระอุโบสถวัดพระศรีมหาธาตุ วรมหาวิหาร บางเขน ที่วัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก ถนนพระราม ๙ หน้าศาลาโรงทานวัดอินทรวihar พระอารามหลวง หน้าอุโบสถวัดใหม่อมต-รส ข้างอุโบสถด้านทิศใต้วัดเอี่ยมวรนุช บางขุนพรหม หน้ากุฏิเจ้าอาวาสวัดยานนาวา วัดบรมสถล (วัดดอนยานนาวา) หน้าอุโบสถวัดธาตุทอง เอกมัย บริเวณอุโบสถหลังเก่าวัดกาญจนสิงหาสน์ วรวิหาร (วัดทอง) เขตตลิ่งชัน หน้าเทวสถาน/โบสถ์พราหมณ์ เสาชิงช้า หน้าพิพิธภัณฑ์พืชสิรินธร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน หน้าหอสมุดแห่งชาติ ท่าवासกรี ลานหลังมหาสังข์ สวนรมณีนารถ เสาชิงช้า อุทยานเบญจสิริ เขตคลองเตย ใกล้ลานอเนกประสงค์ สวนธนบุรีรมย์ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีที่อื่นๆ อีก เช่น วัดอโศการาม ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ วัดป่าเลไลยก์ วรวิหาร ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี วัดอัมพวัน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี วัดเชิงท่า ตำบลท่าหิน อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เป็นต้น

หลายแห่งเข้าใจผิด เช่น เทวสถาน โบสถ์พราหมณ์ เสาชิงช้า เขียนป้ายติดต้นลูกปิ่นใหญ่ว่า “สาละ Shopeapobusta Roxb.” และมีข้อมูล/ชื่อพฤกษศาสตร์ว่า “Shorea pobusta Roxb.” ซึ่งผิดทั้งหมด โดยเฉพาะเอาข้อมูลพฤกษศาสตร์ต้นสาละมาอธิบายต้นลูกปิ่นใหญ่ ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มีหลายต้น นักศึกษาคงจินตนาโดยเฉพาะข้างหอพระฯ มศว. มีป้ายปักที่โคนต้นลูกปิ่นใหญ่ว่า “สาละ (สาละลังกา)” และข้อมูลพฤกษศาสตร์ด้วย ที่ถูกควรเป็น “สาละลังกา” เพราะเป็นต้นลูกปิ่นใหญ่ แต่ “สาละ” หมายถึงสาละอินเดีย

ใน **ไม้สิริมงคล** ให้ข้อมูลพฤกษศาสตร์เหมือนรู้ว่าคนไทยสับสนเกี่ยวกับต้นสาละ “...มีลักษณะคล้ายกับต้นรัง จนสับสนว่าเป็นต้นเดียวกัน นอกจากนี้มีผู้นำ

พุทธประวัติ ตอนประสูติ สมัยกรุงศรีอยุธยา

พุทธประวัติ ตอนประสูติ สมัยกรุงธนบุรี

ต้นลูกป็นใหญ่เข้ามาจากลังกา โดยได้รับการบอกเล่าว่า
เป็นต้นสาละ...”^๖ แต่ที่ทำให้หลงผิดคือใช้รูปต้นลูก
ป็นใหญ่ประกอบ แทนที่จะเป็นต้นสาละ

บางวัดก็เข้าใจผิด เช่น

วัดอรุณราชวราราม ราชวรวิหาร (วัดแจ้ง) เขียน
ป้ายปักโคนต้นลูกป็นใหญ่ทั้งสี่ทิศของพระวิหารหลวงว่า
“สาละ Shorea robusta Roxb.”

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร
(วัดโพธิ์) ทำเทียน มีป้ายแขวนต้นลูกป็นใหญ่ที่เขามอ
ฤาษีติดต่นว่า “ต้นสาละ”

วัดสระเกศ (วัดภูเขาทอง) มีป้ายติดต้นลูกป็น
ใหญ่ ด้านหน้าและหลังพระวิหารพระอัฐฐารสว่า
“สาละ Dipterocarpaceae, Shorea robusta C.F.
Gaertn. Ext”

มีป้ายเขียนว่า “สาละ” ติดต้นลูกป็นใหญ่หน้า
ตำหนักสมเด็จพระพันปีหลวง ที่คณะใต้ วัดราชาธิวาส
วิหาร สามเสน

วัดเทพธิดาราม วรวิหาร มีป้ายติดต้นลูกป็นใหญ่
ทั้งสองต้นที่ประตูริมกำแพงหน้าพระอุโบสถว่า “ต้น
สาละ ที่พระพุทธเจ้าประสูติและเสด็จประพินิพพาน”

ที่ข้างกำแพงแก้วท้ายพระอุโบสถ วัดโสมนัส
วรวิหาร มีป้ายติดต้นลูกป็นใหญ่ว่า “ต้นสาละ” อีกต้น
หนึ่งเขียน “ต้นสาละอินเดีย”

ที่คณะ ๓ วัดมหรณพาราม วรวิหาร มีป้ายติด
ต้นลูกป็นใหญ่ว่า “สาละ”

วัดหงส์รัตนาราม เขตบางกอกใหญ่ มีป้ายติดต้น
ลูกป็นใหญ่ที่ด้านหน้าและข้างอุโบสถว่า “สาละ” แต่
บางต้นก็ติดป้ายว่า “สาละลังกา Couroupita guianensis
ไม้พุทธประวัติ”

มีป้ายหินอ่อนติดที่รั้วล้อมต้นป็นใหญ่ว่า “ต้น
สาละ” ด้านหน้าและ (ข้าง) ท้ายอุโบสถ วัดเวตวัน-
ธรรมาวาส (วัดเชิงหวาย) เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ

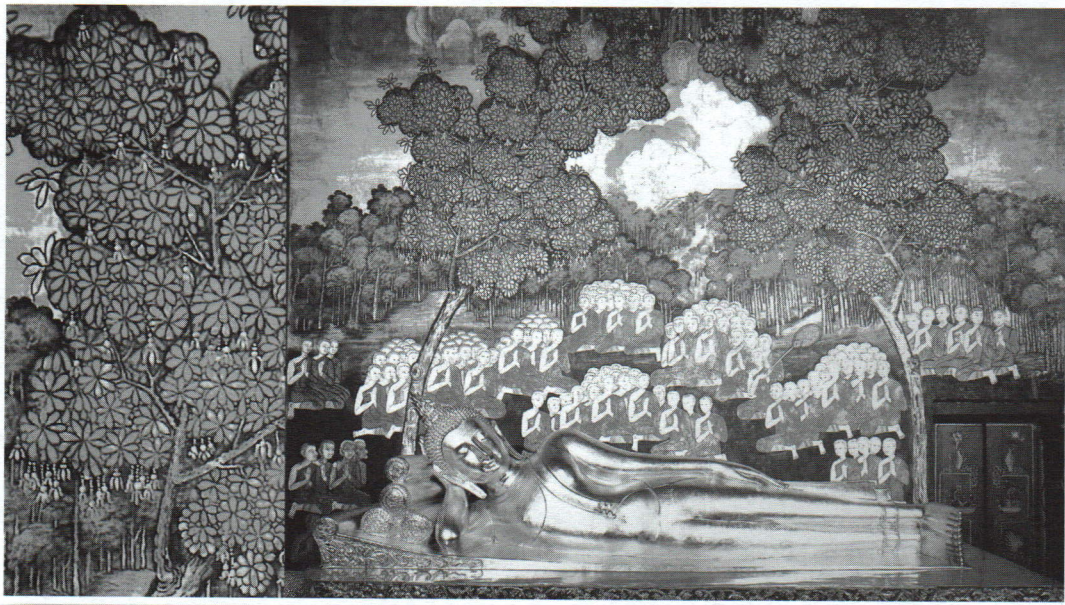
มีป้ายปักใต้ต้นลูกป็นใหญ่ว่า “ไม้มงคลต้นสาละ”
ข้างศาลาเกศพนานิข (ที่สมัครอุปสมบท) วัดชลประทาน-
รังสฤษฎ์ ถนนติวานนท์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัด
นนทบุรี

มีป้ายติดต้นลูกป็นใหญ่ว่า “ต้นสาละ” หน้าพระ-
อุโบสถ วัดไชโย วรวิหาร ตำบลไชโย อำเภอไชโย
จังหวัดอ่างทอง และปลูกเรียงรายข้างกำแพงแก้วด้าน
ทิศใต้ของพระวิหารพระมหาพุทธพิมพ์ด้วย

ที่วัดศาลโคตม ตำบลทับยา อำเภออินทร์บุรี
จังหวัดสิงห์บุรี มีหลายต้น โดยเฉพาะข้างอุโบสถด้าน
ทิศเหนือมีป้ายปักข้างต้นลูกป็นใหญ่ ๒ ต้นว่า “ต้นสาละ
ลังกา (Cannonball Tree)” ถูกแล้ว ก็ยังติดป้ายที่ต้น
ลูกป็นใหญ่ทั้งสองว่า “ต้นสาละ” ให้สับสนอีก

มีหลายต้นที่วัดอัมพวัน อำเภอพรหมบุรี จังหวัด

^๖ ไม้สิริมงคล ปลูกแล้วรวย โชคดี มั่งมีศรีสุข โดย บุษบา จังพานิชย์กุล : สำนักพิมพ์คอมมา กรุงเทพฯ. พิมพ์ครั้งที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๔, หน้า ๒๘-๒๙ สาละ Sal Tree, Sal of India.

จิตรกรรมฝาผนังปางปรินิพพาน ในพระวิหารพระศาสดา วัดบวรนิเวศวิหาร

สิงห์บุรี โดยเฉพาะที่หน้าหอฉัน/โรงทานมีป้ายปักใต้ต้นลูกปิ่นใหญ่ว่า “ต้นสาละ ต้นไม้ที่พระพุทธเจ้าประสูติ”

มีปลูกมากในวัดพระนอนจักรสีห์ วรวิหาร ตำบลจักรสีห์ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดยเฉพาะต้นลูกปิ่นใหญ่หน้าพระอุโบสถ/พระวิหารมีป้ายติดว่า “ต้นสาละ” และทำรูปปั้นจำลองตอนประสูติไว้ใต้ต้นให้คนหลงผิดอีก ทั้งยังมีการขยายพันธุ์ต้นลูกปิ่นใหญ่ไว้จำหน่าย นับว่าเป็นสิริมงคลหากนำไปปลูกในบริเวณบ้าน ซึ่งก็ดีที่มีต้นไม้เพิ่ม แต่หากพิจารณาในด้านพุทธประวัติแล้วไม่เกี่ยวข้องกันเลย นอกจากนี้ยังอวดอ้างเล่าลือกันไปอีกว่า “ให้ไปยืนใต้ต้นลูกปิ่นใหญ่เพื่อรอรับดอกที่ร่วง หากทนรอและรับได้จะมีโชคกลางร่ำรวย ทำมาค้าขึ้น” ก็ยิ่งทำให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจผิดเข้าใจหลงไปกันใหญ่

บทส่งท้าย

เป็นที่น่าสังเกตว่า คนโบราณศรัทธาเลื่อมใสพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง พระเจ้าติโลกราช (ครองราชย์ พ.ศ. ๑๙๘๕-๒๐๓๐) แห่งล้านนา ทรงส่งคณะช่างร่อนแรมไปอินเดีย เพื่อถ่ายแบบเจดีย์พุทธคยา

หรือเจดีย์มหาโพธิ์มาสร้างที่วัดเจ็ดยอดเมื่อ พ.ศ. ๒๐๒๐” ปัจจุบันอยู่ในตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จึงน่าจะว่าโบราณจารย์ก็ต้องเคยจาริกแสวงบุญไปดินแดนพุทธภูมิและเคยเห็นต้นสาละ แต่ด้วยความรู้ทางพุทธศาสตร์จำกัด และไม่ได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นต้นรัง ซึ่งเห็นได้จากภาพจิตรกรรมในสมุดภาพไตรภูมิ ฉบับกรุงศรีอยุธยา-ฉบับกรุงธนบุรี พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๔๒

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๐๖ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ครองราชย์ พ.ศ. ๒๓๙๔-๒๔๑๑) โปรดให้สร้างพระวิหารเพื่อประดิษฐานพระ (ศรี) ศาสดาที่วัดบวรนิเวศวิหาร บางลำพู เขตพระนคร กรุงเทพฯ และพระพุทธรูปศิลาปางไสยาสน์ ศิลปะสุโขทัย ที่ทรงอัญเชิญจากวัดพระพายหลวง สุโขทัย ครั้นยังทรงครองสมณเพศ มาประดิษฐานในพระวิหารพระศาสดาด้วย แต่ยังไม่ได้ทำการใดอีกก็สิ้นรัชกาล ต่อมาในรัชกาลที่ ๕ จึงได้ลงรักปิดทองและเขียนรูปฝาผนัง โดยเฉพาะจิตรกรรมฝาผนังด้านหลังพระพุทธรูปมีต้นสาละคู่และหมู่สาวกห้อมล้อมอยู่ จึงเชื่อว่าการให้เป็นปางดับขันธปรินิพพาน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า

^๙ เดิมชื่อวัดโพธาราม มหาวิหาร แต่ปัจจุบันชื่อว่า วัดเจ็ดยอด เนื่องจากมีเจดีย์เจ็ดองค์ บางครั้งจึงเรียกกันว่า วัดเจดีย์เจ็ดยอด ซึ่งนักประวัติศาสตร์โบราณคดีไทยเชื่อว่าไปถ่ายแบบเจดีย์มหาโพธิ์และสถูปมหาสถูปที่พุทธคยา ประเทศอินเดีย ไม่ได้ถ่ายแบบจากวัดมหาโพธิ์/Mahabodhi Temple เมืองพุกาม สหภาพพม่า ที่ได้ถ่ายแบบเจดีย์มหาโพธิ์จากพุทธคยาเมื่อราวต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๘ แต่ไม่มีสถูปมหาสถูป คือ สถานที่พระพุทธเจ้าเสวยวิมุตติสุข ๗ แห่ง หลังจากได้ตรัสรู้แล้ว.

เจ้าอยู่หัวได้ทรงจารึกแสงบุญไปสักการะการสังเวชนียสถานเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ นำเชื่อว่าทรงรู้เกี่ยวกับต้นสาละ หรือได้เคยทอดพระเนตรเห็น ซึ่งภาพจิตรกรรมมีผล (เมล็ด) ด้วย

บทความนี้สำเร็จด้วยความร่วมมือและช่วยเหลือจากหลายฝ่าย ก่อนอื่นใครขอขอบคุณ ดร. จำลอง เพ็งคล้าย ราชบัณฑิต ที่กรุณาแนะนำ ตลอดจนถึงองคมนตรี ศาสตราจารย์ สำนักหอพรรณไม้บางเขน และ ผศ.ดร. จิรายุพิน จันทรประสงค์ ที่กรุณาให้ยืมหนังสือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักพฤกษศาสตร์อีก ๒ ท่านคือ คุณธวัชชัย วงศ์ประเสริฐ หัวหน้ากลุ่มจัดการพฤกษศาสตร์และรุกขชาติ สำนักหอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์ไม้ (กรมป่าไม้) บางเขน และ รศ.ดร.วงศ์สถิตย์ นัฏกุล ภาควิชาเภสัชพฤกษศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ให้คำแนะนำและค้นหาแหล่งข้อมูลเพิ่มเติม พร้อมทั้งภาพประกอบ และขอขอบคุณมา ณ ที่นี้สำหรับท่านที่มีข้อมูลเพิ่มเติมหรือคำแนะนำเพื่อให้ความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในคราวต่อไป กรุณาติดต่อที่ ๓๓ ถนนบ้านหม้อ แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

เอกสารประกอบเรียบเรียง

หนังสือ :

จำลอง เพ็งคล้าย. **พรรณไม้ในสวนป่าสิริกิติ์ ภาคกลาง (ราชบุรี)**: โครงการสวนป่าเฉลิมพระเกียรติสิริกิติ์ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยกรมป่าไม้/๑๒ ส.ค. ๒๕๓๕, หน้า ๑๓๒ และ ๒๐๕.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระยา. **นิทานโบราณคดี**: บรรณาการ. กรุงเทพฯ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕/๒๕๔๓.

ต้นไม้มงคลพระราชทานประจำจังหวัด: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (ฉบับปรับปรุงแก้ไข) ส.ค. ๒๕๔๗, รัง/จังหวัดอุดรธานี หน้า ๑๖๘-๑๖๙.

ธวัชชัย สันติสุข ราชบัณฑิต. “ป่าสาละ”: **วารสารราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ, ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๒/กุมภาพันธ์-พฤษภาคม ๒๕๔๒.

บุเรศบำรุงการ, หลวง. **ต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา**: มูลนิธิอิทธิกรรมมหาธาตุวิทยาลัย วัดมหาธาตุฯ. กรุงเทพฯ, พิมพ์ครั้งที่ ๒/๒๕๑๖.

เพียว เหมือนวงษ์ญาติ, **ไม้พุทธประวัติ**: โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ สวนจิตรลดา, ๒๕๔๑.

พรรณไม้ในสวนหลวง ร.๙ : กรุงเทพฯ, พิมพ์ครั้งที่ ๓/เมษายน ๒๕๓๙.

พระธรรมโกศาจารย์ ราชบัณฑิต. **พุทธประวัติศึกษา**: โครงการมูลนิธิหอไตร วัดสุทัศน์เทพวราราม. กรุงเทพฯ, ๒๕๒๘.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **กรณีเงื่อนงำ: พระพุทธเจ้าปรินิพพานด้วยโรคอะไร?**: กองทุนพิมพ์หนังสือเป็นธรรมทานจัดพิมพ์, กรุงเทพฯ. พิมพ์ครั้งที่ ๒/ ธันวาคม ๒๕๔๓, หน้า ๑๘๑.

— **พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์**: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ, พิมพ์ครั้งที่ ๘/๒๕๓๘, หน้า ๑๖.

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). **พระพุทธประวัติ**: ธรรมสภา. กรุงเทพฯ, ๒๕๓๗.

พระวิเทศโพธิคุณ (ว.ป. วิริยโท). **ต้นสาละ ไม่มงคลในพระพุทธศาสนา**: ระฆังทอง. กรุงเทพฯ, ๒๕๔๖.

พระอุดรคณาธิการ (จำลอง สารพัดนึก). **พจนานุกรมบาลี-ไทย สำหรับนักศึกษา ฉบับปรับปรุงใหม่**: ร้านเรืองปัญญา, กรุงเทพฯ. พิมพ์ครั้งที่ ๔/๒๕๔๖, หน้า ๔๔๖.

วัดบวรนิเวศวิหาร: พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนศิริพร จำกัด. กรุงเทพฯ, พิมพ์ครั้งแรก ๒๕๑๕, หน้า ๑๑๑-๑๑๒.

วิชัย อภัยสุวรรณ. **ดอกไม้และประวัติไม้ดอกเมืองไทย** : พิมพ์ครั้งแรก ๒๕๒๓, หน้า ๒๐๘-๒๑๒.

สภาการศึกษามหาจุฬาราชวิทยาลัย. **พระพุทธศาสนาในลังกา**: กรุงเทพฯ, ๑๖ กันยายน ๒๕๑๓.

สมเสียม แสนขัติ, พระมหา. **สยามวงศ์ในลังกา** ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาจากกรุงศรีอยุธยาสู่ลังกาทวีป: สำนักพิมพ์มติชน, กรุงเทพฯ. พิมพ์ครั้งที่ ๒/มิถุนายน ๒๕๓๕.

สมุดภาพไตรภูมิ ฉบับกรุงศรีอยุธยา-ฉบับกรุงธนบุรี.

จัดพิมพ์โดยกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ, พิมพ์ครั้งแรก ๒๕๔๒. เล่ม ๑ ภาพที่ ๔๗ หน้า ๑๕๗, เล่ม ๒ ภาพที่ ๗๑ หน้า ๑๖๑.

เสรี ทรัพย์สาร, “สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประสูติ และปรินิพพานใต้ต้นสาละหรือใต้ต้นรัง? : วันต้นไม้ประจำปีแห่งชาติ ๒๕๒๖, กองสวนสาธารณะ สำนักสวัสดิการสังคม กทม./ ๒๕ ก.ค. ๒๕๒๖.

Department of Tourism, Kathmandu/Nepal;
LUMBINI the birthplace of Lord Buddha :
April 1996.

เว็บไซต์ :

<http://www.abhakara.com/webboard/index.php?topic=685.0> - วัดเจ็ดยอด

<http://www.forest.go.th/nursery/puttaprawat/newpage9.htm> - ต้นไม้ในพุทธประวัติ/ต้นสาละ

<http://www.panmai.com/University/swu/swu.shtml>-พรรณไม้ในรั้วมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สัมภาษณ์ :

พระอนิลมาน ธมฺมสากิโย/Phra Anil Sakya (Sugandha) คณะเหลืองรังษี วัดบวรนิเวศวิหาร บางลำพู เขตพระนคร กรุงเทพฯ

ขอขอบคุณ

กองบรรณาธิการวารสารไทย ขอขอบคุณ
ดร. ทยา เจนจิตติกุล ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่กรุณาช่วยแก้ไขเพิ่มเติม
ข้อมูลทางอนุกรมวิธานพืชให้บทความนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บรรณาธิการ

ความจริงที่ควรระลึกอย่างสม่ำเสมอ

เรารักตัวเรา คนอื่นก็รักตัวเขา เราไม่อยากให้ใครทำเช่นไรกับเรา คนอื่นก็ไม่อยากให้เราทำเช่นนั้นกับเขา เราอยากให้คนอื่นทำดีกับเราอย่างไร คนอื่นก็อยากให้เราทำดีกับเขาอย่างนั้น

ขอให้พยายามคิดถึงความจริงนี้ให้บ่อยที่สุด เท่าที่จะมีสตินึกได้ จะเป็นคุณแก่ตนเองอย่างยิ่ง การคิดพูดทำทั้งหมดจะเป็นไปอย่างดีที่สุด ไม่เป็นการทำร้ายผู้อื่น ไม่เป็นการเบียดเบียนผู้อื่น

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

สงกรานต์วันครอบครัว

วิจิตร อวาทกุล

เรามักจะคุ้นเคยกับวันสงกรานต์

ว่าเป็นวันหยุดประจำปี ผู้ทำงานไม่ว่าจะเป็นข้าราชการหรือลูกจ้างก็จะได้หยุดงานวันที่ ๑๓-๑๔-๑๕ เมษายน

บางคนก็ถือว่าเป็นวันปีใหม่ของไทย วันตรุษ-

สงกรานต์ ถือเป็นวันหยุดประจำปี

มักจะนิยมไปทำให้บุญไหว้พระ ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้ญาติผู้ใหญ่ เช่น บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย มีการรดน้ำผู้ใหญ่เพื่อขอพรหรือสรงน้ำพระพุทธรูป ไปวัดทำบุญทำทาน ซื้อเสื้อผ้าของใช้ไปมอบให้แก่บรรพบุรุษ ถือว่าเป็นการทำความดี เป็นสิ่งที่ถูกต้อง เป็นบุญเป็นกุศล ซึ่งจะนำมาซึ่งความสุข ความสบายใจของทุกๆ คน

แต่บางคนอาจถือเป็นวันพักผ่อนหย่อนใจมากเกินไป การสนุกสนาน ตึ้ม กินจนมากเกินไปก็จะทำให้กลายเป็นสิ่งไม่ดี ไม่เหมาะสม ไม่ควร สิ่งดีถ้าทำโดยไม่ระมัดระวัง ไม่มีสติ ก็จะกลายเป็นการกระทำชั่วไปได้ อาจมีผลไปถึงความผิดในทางกฎหมาย กฎระเบียบบ้านเมือง ถูกจับกุมคุมขัง เสียทรัพย์สินเงินทองข้าวของได้

ฉะนั้น การทำความดี ทำบุญทำกุศล จึงต้องทำอย่างมีความรู้ ความเข้าใจ มีสติยังคิดในทางที่ไม่ถูกต้อง ถ้ารู้ว่าสิ่งใดไม่ถูกต้อง ต้องหยุดทันทีไม่ทำต่อไป

นั่นคือมีการยั้งคิด ทำให้สามารถสกัดกั้นความเสียหายแก่ชีวิตได้

สงกรานต์ ยังเป็นประเพณีที่ทำให้แสดงออกถึงความกตัญญูทเวที หลายคนระลึกถึงบุญคุณบิดา มารดา ที่แก่เฒ่าได้เลี้ยงดูตนมา ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง น้า ที่ได้เลี้ยงดู อุปการะมา สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่คนดีจะต้องตอบแทนคุณ

ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า **“ความกตัญญูทเวที เป็นเครื่องหมายของผู้เจริญ”** ความจริงแล้วจากประสบการณ์จะเห็นว่า **“ความกตัญญูทเวที ทำให้เป็นผู้เจริญ”** จะตรงและเห็นได้ชัดกว่า

ผู้ที่แสดงออกซึ่งความกตัญญูทเวที เมื่อมีผู้รู้ ผู้เห็น ก็จะทำให้ผู้พบเห็นเกิดความรู้สึกชื่นชม ยินดี ยกย่อง มีความรู้สึกและทัศนคติที่ดีต่อผู้ปฏิบัติขึ้นมากทันที ทำให้ได้รับความสนับสนุน กลายเป็นผู้ได้รับความรักใคร่นับถือของผู้คนทั่วไป อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ได้รับการยกย่อง เลื่อมใสศรัทธา ได้รับการช่วยเหลือจากผู้คนรอบข้าง ทำการงานมีความเจริญก้าวหน้า ทำให้เป็นคนดีได้

นี่แหละที่กล่าวว่า **“ความกตัญญูทเวที”** มิใช่เพียงเป็นเครื่องหมายของผู้เจริญเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติเป็น**ผู้มีคุณเจริญ**ด้วย และจะมีสิ่งดีที่เกี่ยวข้องปรากฏขึ้นในชีวิตของผู้ผู้นั้นอย่างน่าพิศวง เช่น ความร่ำรวยทรัพย์สินเงินทอง เพราะได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากผู้ทีเลื่อมใสศรัทธา สุขกายสบายใจ ทำให้ร่างกายแข็งแรง จิตใจเบิกบาน ฯลฯ

บางท่านก็กล่าวว่า **“นี่คือธรรมะจัดสรร”** ถือว่าเป็นการทำบุญทำทาน ปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง ผู้ปฏิบัติธรรม คือ **“ทำดี ย่อมได้ดี”** ตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ซึ่งเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวของเรามาตั้งแต่บรรพบุรุษ

เพียงแต่ **“ความกตัญญู”** คือรู้คุณ นึกขึ้นได้ถึงบุญคุณที่ผู้อื่นทำต่อเราก็เป็นสิ่งดี เป็นบุญเป็นกุศลแล้ว

แต่ถ้าได้ “กตเวทิตะ” คือตอบแทนคุณด้วยก็จะเป็นความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไปอีกมาก เช่น การที่ผู้อื่นให้ของเรา ช่วยเหลือเรา แล้วเราก็ก้าวคำว่า “ขอบคุณ” ก็เป็นการแสดงถึงว่าเรารู้คุณ ย่อมดีกว่าไม่กล่าวคำว่า “ขอบคุณ” เสียเลย

เมื่อผู้อื่นมอบของให้เรา ช่วยเหลือเรา นอกจากเราจะกล่าวคำว่า “ขอบคุณ” แล้ว ถ้ามีโอกาสเราต้องตอบแทนคุณของเขาบ้าง คนเราต้องมีการ “รับและให้” เมื่อรับสิ่งที่มีน้ำใจนำมาให้เรา เมื่อมีโอกาสเราต้องหาทาง “ให้” ตอบแทนบ้างในบางโอกาสที่เหมาะสมก็จะเป็นความดีที่สมบูรณ์ขึ้น จึงจะเป็น “กตัญญูกตเวทิตะ” “รู้คุณและตอบแทนคุณ” ที่สมบูรณ์เหมาะสม ในวันขึ้นปีใหม่ ตรุษสงกรานต์ จึงนิยมมอบสิ่งของต่อกันเพื่อระลึกถึงกัน ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนร่วมหมู่บ้าน บ้านใกล้เรือนเคียง โดยเฉพาะญาติสนิทมิตรสหาย เป็นการผูกมิตรให้แน่นแฟ้นยืนยาว

ความกตัญญูยังเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า เป็นคนไม่ลืมบุญคุณคน ทำให้เราเป็นคนไม่ลืมตัว ไม่เนรคุณคน ทำให้เราเป็นคนดีในด้านต่างๆ แตกฉานออกไปอย่างคาดไม่ถึง ถ้าเราเป็นคนกตัญญูกับสิ่งต่างๆ รอบตัวเรา ไม่ว่าจะเป็นของใช้ต่างๆ เช่น เสื้อผ้า ของใช้ ตู้เย็น พัดลม ฯลฯ ยกตัวอย่าง เช่น รองเท้าที่เราใช้อยู่ ถ้าเรานึกถึงบุญคุณที่รองเท้ารับใช้เรา เราก็มักจะทะนุถนอมเป็นการตอบแทน เมื่อเปื้อนโคลนก็ล้างน้ำเช็ดออก เอายาขัดรองเท้ามาทาทำให้หนังไม่กรอบ ไม่แตก รับใช้เราไปได้นาน เมื่อใช้แปรงขัดถูก็ทำให้ดูสะอาดและดูไม่เก่า สงเสริมบุคลิกภาพของตนเอง ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย ทำให้เรามีเงินเพิ่มขึ้น

จะเห็นได้ว่า “ความกตัญญูกตเวทิตะ” เป็นธรรมะเพียงข้อเดียวแต่จะให้ผลอย่างแผ่ไพศาล ที่เราพูดกันว่า “ธรรมะคือคุณากร” คือมีคุณอย่างมากมายเหลือเกิน บางท่านก็ใช้ว่า “ธรรมะจัดสรร” คือจัดสรรอะไรอย่างมากมาย ผู้ที่เข้าใจในเรื่องธรรมะจึงสามารถเข้าใจได้ เมื่อมีผู้ที่ยังไม่เข้าใจธรรมะอย่างลึกซึ้งมาถามชี้แจงอธิบายเพราะต้องใช้เวลานาน จึงบอกเพียงว่าให้ทำดีไปเถิด ทำบุญไปเถิดแล้วจะดีเอง ผู้ฟังจึงไม่ค่อยเชื่อไม่ค่อยเลื่อมใสในคำสอนของศาสนา ไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามคำสอน จึงทำให้ชีวิตเสื่อม ไร้ความสุข รุ่งเรือง ความดีทั้งหลายถ้าเราหมั่นทำเสมอๆ จะเปรียบเสมือนลาธารเล็กๆ เมื่อไหลไปรวมกันก็จะกลายเป็นคลอง เป็นแม่น้ำเล็กใหญ่ เป็นมหาสมุทร ตามแต่พลังความดี พลังบุญที่เราได้สั่งสมมา

พระพุทธองค์จึงทรงสั่งสอนให้ “ทำความดี ละเว้นความชั่ว” ทำดีทุกวันและรักษาศีล เพื่อให้สามารถ “ละเว้นความชั่วได้” ความดีก็จะสมบูรณ์ส่งผลให้มองเห็นผลความดี หรือผลบุญชัดเจนขึ้น ผลดีก็จะตอบสนองมากขึ้น ที่จะมองเห็นได้จากงานตรุษสงกรานต์ อีกอย่างหนึ่ง คือ การที่ผู้ใหญ่นิยมเมตตา กรูณาปราณี โอบอ้อมอารี เพื่อแผ่แก่ผู้น้อย ผู้ที่ขัดสนจำเป็นต้องใช้เงิน

ในวันตรุษจีน ผู้น้อยก็จะตั้งตาคอยรับซองเงิน “อั่งเปา” เป็นซองสีแดงใส่เงิน มากหรือน้อยก็เป็นไปตามอัตรภาพของแต่ละคนไป

ตรุษสงกรานต์ จึงเป็นการร่วมใจกันทำความดีต่อกันทั้งผู้น้อยและผู้ใหญ่ ผู้น้อยก็แสดงถึงความสำนึกบุญคุณ ผู้ใหญ่ก็แสดงออกซึ่งความพึงพอใจ

และความเมตตากรุณาปราณี โอปปอ้อมอารี

ความกตัญญูตถะเวทิตะ ความรู้ระลึกถึงบุญคุณและตอบแทนคุณ คงจะเป็นหลักสำคัญไม่ว่าจะเป็นตรุษจีน ตรุษฝรั่ง ตรุษจีน ถือเป็นการไหว้และระลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษที่ได้สร้างวงศ์สกุล ทรัพย์มรดกตกทอดมาทำให้ลูกหลานมีความสุขสบาย ถึงแม้บางคนไม่มีทรัพย์สิน มรดก ก็เป็นผู้ให้กำเนิด เลี้ยงดูให้ความรักเป็นคนแรกที่สอนให้เราเดิน สอนให้เราพูด ส่งเสียให้เล่าเรียน ให้เราเจริญก้าวหน้าในระดับหนึ่ง

เมื่อได้มาฉลองทำบุญในวันตรุษสงกรานต์ ก็เป็นการทำให้เราไม่หลงตนเองว่า ที่ตนเองมีฐานะเจริญก้าวหน้า ร่ำรวยมาทุกวันนี้ ทำมาด้วยตนเองแท้ๆ กลายเป็นยึดมั่น ถือมั่นในตนเองเกินไป จะทำให้เกิดผลเสียหายในภายภาคหน้าได้ เพราะจะทำให้ขาดสติ ไม่ได้เดินสายกลาง ไม่เป็นธรรมชาติ ไม่มีธรรมะคอยคุ้มครองตนตามหลักศาสนา แต่ควรจะระลึกว่าที่เราเจริญก้าวหน้ามาจนถึงวันนี้ได้ เพราะบรรพบุรุษได้สร้างพื้นฐาน ทรัพย์สินเงินทองไว้ให้เราเป็นทุน

จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็ตรุษจีน ตรุษฝรั่งวันคริสต์มาส ตรุษสงกรานต์ของไทย ก็จะเป็นวันรวมของครอบครัว วงศ์สกุล พร้อมหน้าพร้อมตากันเพื่อระลึกวันก่อนเก่าที่ได้เป็นพี่เป็นน้อง เป็นญาติกันมา ทำบุญกุศลร่วมกัน ที่สำคัญที่สุดก็คือได้แสดงความกตัญญูรู้คุณซึ่งกันและกัน การแสดงออกถึงความรู้สึกที่ดีต่อกัน เพื่อให้ชีวิตจิตใจ ร่างกายของเรามีความสุข มีกำลังกาย กำลังใจที่จะประกอบกิจการงานต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้น ตรุษสงกรานต์ยังแฝงข้อธรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาให้เราประพฤติปฏิบัติต่อกัน ซึ่งทุกคนจะต้องระลึกไว้เสมอ หลายอย่างเป็นมงคลอยู่ในมงคล ๓๘ ประการของพระพุทธองค์ เช่น การบูชา ผู้ที่ควรบูชา การบำรุงบิดามารดา การสงเคราะห์บุตร สงเคราะห์ภรรยา การสงเคราะห์ญาติ การให้ปันสิ่งของ การสำรวมในการดื่มน้ำเมา ความเคารพ ความถ่อมตัว ความอดทน พึงธรรม สนทนธรรมตามกาล

ได้อ่านข้อความ คำคม ที่มีผู้เขียนไว้ข้างหลังรถบรรทุกว่า “ยายจำ ตรุษสงกรานต์ ลูกจะกลับไปหา” ทำให้รู้ว่าผู้เขียนคงเติบโตขึ้นมาจากการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนของยาย เป็นคนกตัญญู รู้คุณของยาย และฝังอยู่ในความคิดและจิตใจ ด้วยความระลึกและคิดถึง และคงจะต้องซื้อข้าวของ หรือเก็บเงินเอาไปกราบยายเป็นแน่

ตรุษสงกรานต์ จึงเป็นวันหนึ่งในรอบปีที่จะได้ระลึกถึงกันระหว่างญาติพี่น้องและระลึกถึงบรรพบุรุษ เป็นสิ่งที่ควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่า คนไทยส่วนใหญ่ที่มาทำงานในกรุงเทพฯ หรือในจังหวัดอื่น เมื่อถึงเทศกาลตรุษสงกรานต์ ก็มักจะกลับบ้านไปกราบไหว้ผู้ใหญ่ พบปะพี่น้อง ร่วมกันทำบุญทำกุศล มีการเล่นสนุกสนานและรับประทานอาหารร่วมกัน ที่จะขาดไม่ได้คือการรดน้ำขอพรผู้ใหญ่และเล่นสาดน้ำกันด้วยขันน้ำเพราะเป็นฤดูร้อน จะทำให้เย็นและสนุกสนานไปด้วย มักจะใช้น้ำอบไทยและแป้งดินสอพอง เพราะเมื่อแห้งจะทำให้เย็นและมีกลิ่นหอม แต่ปัจจุบันมีผู้พิเรนและไม่เข้าใจ นำน้ำผสมสี ผสมแป้งเปียก ใช้ปืนฉีดน้ำที่มีความแรงฉีดใส่กันอย่างรุนแรง เป็นการกลั่นแกล้งกัน

เบียดเบียนกัน เป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง เป็นอันตรายต่อร่างกายและจิตใจ อาจโกรธเคืองกันถึงขั้นทะเลาะวิวาทเช่นฆ่ากัน

นอกจากนั้น ยังมีการแต่งกายที่ยั่วยวนและลวนลามกัน เป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาท หึงหวงกันถึงขั้นทำร้ายกัน เช่นฆ่ากัน เป็นเรื่องเป็นราวถึงโรงถึงศาล เสียเวลาเสียทรัพย์สินเงินทอง เป็นข่าวคราวให้เราได้พบเห็นเป็นประจำทุกปี จึงควรละเว้นเสียก็จะทำให้ประเพณีตรุษสงกรานต์เป็นประเพณีที่ดีของไทยสืบไป

บางแห่งมีการจุดประทัด จุดดอกไม้ไฟ จุดพลุซึ่งไม่ใช่ประเพณีมาเสริมเติมแต่งเข้าไปก็เป็นสิ่งไม่ดี โดยเฉพาะสิ่งที่มีเสียงดังไม่เหมาะสม เพราะจะทำให้กระทบอวัยวะและจิตใจทำให้ไม่สงบ มีผลต่อร่างกายจิตใจและพฤติกรรมของผู้คน และเป็นอันตราย

ในสมัยโบราณที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ประชาชนจุดตะเกียง จุดได้ให้แสงสว่าง เมื่อจุดดอกไม้ไฟ ก็จุดขึ้นเด่นเร้าใจ เพราะดูสว่างไสวในความมืด แต่ปัจจุบันมีไฟฟ้าสว่างไสว สามารถจัดทำได้ในลักษณะต่างๆ ดอกไม้ไฟจึงควรหมดความนิยมไป เพราะนอกจากจะมีเสียงดัง เป็นอันตรายต่อร่างกาย ยังทำให้เกิดความตกใจกลัว ทำให้จิตใจไม่สงบ ไม่เกิดบุญกุศล แล้วยังเป็นการสิ้นเปลืองเงินทองโดยเปล่าประโยชน์ การประพุดปฏิบัติตนในวันปีใหม่ของไทย คือวันตรุษ-สงกรานต์ จึงควรเริ่มต้นด้วยความคิดหรือปัญญา ให้เกิดเป็นสิ่งที่ดีสิ่งที่ควร สิ่งที่เป็นประโยชน์ไม่เป็นโทษ เป็นบุญเป็นกุศล ไม่ใช่เป็นบาปเป็นอกุศล ที่พระท่านเรียกว่า**สัมมาทิฐิ**

สิ่งที่ควรประพุดปฏิบัติในวันสงกรานต์ไทย คือ

เทศกาลสงกรานต์ เป็นประเพณีที่ดีของไทยมาแต่โบราณ เป็นเทศกาลแห่งความสุขของครอบครัวและเป็นมงคล คนไทยแม้จะอยู่ห่างไกลหรือไปทำมาหากินอยู่ไกลเพียงไร ก็จะเดินทางกลับภูมิลำเนาเดิม ซึ่งเป็นบ้านของบรรพบุรุษ ปิตา มารดา เป็นที่รวมของญาติพี่น้อง เป็น**เทศกาลของการรวมญาติประจำปี**

การเดินทางจึงต้องระมัดระวัง ไม่ควรคึกคะนอง ไม่ประมาทในการขับขี่รถยนต์ ไม่ว่าจะเป็นการขับรถยนต์ หรือจักรยานยนต์ จึงไม่ควรดื่มสุรา หรือของมึนเมาเป็นอันตราย เพราะนอกจากจะทำให้เสียสติควบคุมตนไม่ได้แล้ว ยังเป็นการผิดศีลห้า อันถือว่า “**เป็นที่ตั้งของความประมาท**” ซึ่ง “**ความประมาทเป็นหน**

ทางแห่งความตาย” มาจากพุทธภาษิตที่ว่า “**ปมาโท มัจจุโน ปทัง**” เมื่อรู้ตัวตนเองเมาเมื่อไหร่ ก็ไม่ควรขับรถยนต์ จักรยานยนต์เป็นอันตราย สิ่งไม่ควรกระทำในวันสงกรานต์ คือการใส่บาตร ทำบุญในตอนเช้า สรงน้ำพระ ฟังเทศน์ฟังธรรม ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ รดน้ำขอพรผู้ใหญ่ มอบของแก่ท่าน รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน ตอนบ่ายจึงมีการรื่นเริง เล่นน้ำกัน มีการละเล่นตามประเพณีของแต่ละท้องถิ่น

ควรงดเว้นการดื่มสุรา ถ้ามีการดื่มบ้างก็ควรจะเป็นการดื่มเพียงเล็กน้อย หรือดื่มอย่างมีสติ ดีที่สุดคืองดการดื่มสุรา ของมึนเมา เป็นการรักษาศีลไปในตัวจะได้บุญกุศลอย่างยิ่ง

เดิมทีเดียวเทศกาลสงกรานต์จะอยู่ในช่วงของวันที่ ๑๓-๑๔-๑๕ ของเดือนเมษายน ทางรัฐบาลได้จัดเป็นงานระดับชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยจัดเป็นงานเฉลิมฉลองทั้งที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดต่างๆ เป็นเทศกาล “**เย็นทั่วหล้ามหาสงกรานต์**” มีการประกวด ตกแต่งขบวนรถ งานรื่นเริงต่างๆ เป็นเทศกาลของความสุข สนุกสนาน รื่นเริง ยาวนานออกไปอีก

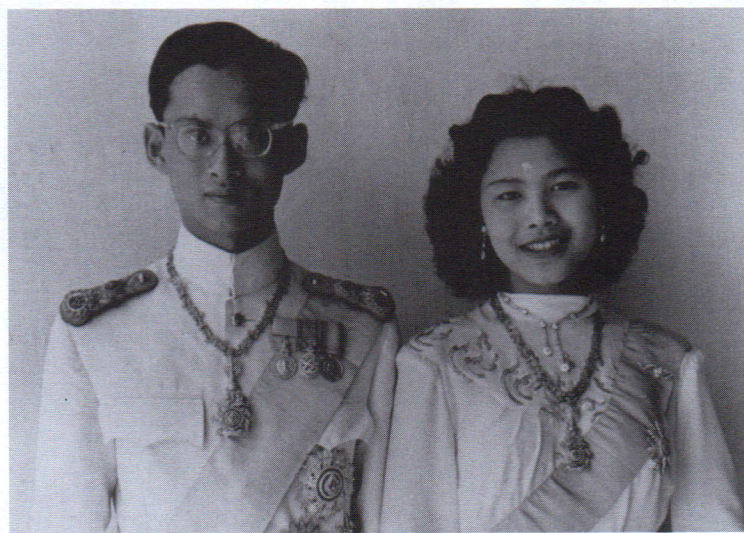
ตรุษสงกรานต์ ซึ่งแต่เดิมเป็นงานขึ้นปีใหม่ของไทย จึงเป็นงานที่ใหญ่ในระดับชาติได้เผยแพร่ แพร่หลายไปทั่วโลก จึงมีชาวต่างชาตินิยมมาเที่ยวและร่วมงานเทศกาลสงกรานต์ของไทยอย่างกว้างขวาง เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยที่สำคัญงานหนึ่งไม่แพ้งานลอยกระทง

ต่อมารัฐบาลเห็นว่าควรจะสนับสนุนเทศกาลตรุษสงกรานต์นี้ ให้เป็นวันที่ครอบครัวมีความสุขและอบอุ่น รักใคร่กลมเกลียวกัน จึงให้ถือว่าเป็น “**วันครอบครัว**” ส่งเสริมความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวกันให้มั่นคงยิ่งขึ้น จึงได้ขยายวันหยุดราชการให้ยาวออกไปในแต่ละปี ถ้าไปตรงกับวันเสาร์-วันอาทิตย์ก็จะได้เพิ่มวันหยุดขึ้นอีก ๒ วัน เพื่อให้ผู้ที่อยู่ไกลจากครอบครัวได้เดินทางกลับไปอยู่กับครอบครัวได้นานยิ่งขึ้น

จึงขอให้ท่านทั้งหลายได้มีความสุขกับครอบครัวญาติสนิท มิตรสหาย ในวันสงกรานต์ ประพุดปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนาเพื่อความเจริญก้าวหน้าของตนเองและครอบครัวยืนนานตลอดไป

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ ๙

คุณหญิงคณิดา เลขะกุล

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นพระราชโอรสพระองค์เล็กในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดช-วิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันจันทร์ ที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๐ พระองค์มีพระเชษฐภคินีพระองค์หนึ่ง คือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ และมีสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชพระองค์หนึ่ง คือ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร รัชกาลที่ ๘

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร เสด็จสวรรคตในวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ รัฐบาลได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานอภัยเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขณะดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช ขึ้นครองราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๙ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ แต่เนื่องจากพระองค์ทรงมีพระราชกิจด้านการศึกษาในมหาวิทยาลัย จึงได้เสด็จพระราชดำเนินกลับไปทรงศึกษาต่อ ณ มหาวิทยาลัยโลซาน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในวิชากฎหมายและรัฐศาสตร์

ต้นปีพุทธศักราช ๒๔๙๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จนิวัตพระนคร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามโบราณขัตติยราชประเพณี

พระราชพิธีก่อนวันพระฤกษ์บรมราชาภิเษก

พระราชพิธีเบื้องต้น คือ วันที่ ๑๘ - ๑๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ มีพิธีพลีกรรมตักน้ำจากแม่น้ำสำคัญของไทย ๕ แห่ง คือ แม่น้ำเจ้าพระยา ตักที่ตำบลบางแก้ว จังหวัดอ่างทอง แม่น้ำเพชรบุรี ตักที่ตำบลท่าชัย จังหวัดเพชรบุรี แม่น้ำราชบุรี ตักที่ตำบลดาวดึงส์ จังหวัดสมุทรสงคราม แม่น้ำป่าสัก ตักที่ตำบลท่าราบ จังหวัดสระบุรี แม่น้ำบางปะกง ตักที่ตำบลบึงพระอาจารย์ จังหวัดนครนายก และน้ำ ๔ สระ คือ สระเกศ สระแก้ว สระคา สระยมนา จังหวัดสุพรรณบุรี

เมื่อประกอบพิธีกรรมตักน้ำแล้ว นำมาตั้งพิธีเสกน้ำพระพุทธรูป ณ พระพุทธรูปเจดีย์ที่สำคัญ ๑๘ แห่ง ได้แก่ พระพุทธรูป จังหวัดสระบุรี วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก วัดพระมหาธาตุ จังหวัดสุโขทัย พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม วัดพระมหาธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช พระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม พระธาตุแช่แห้ง จังหวัดน่าน วัดบึงพระลานชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินขึ้นพระตำหนักชั้นบน
ถวายดอกไม้ ธูปเทียนแพ แด่สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

วัดมหาธาตุ จังหวัดเพชรบุรี วัดพระบรมธาตุ จังหวัด
ชัยนาท วัดโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา วัดพระนารายณ์
มหาราช จังหวัดนครราชสีมา วัดศรีทอง จังหวัด
อุบลราชธานี วัดพลับ จังหวัดจันทบุรี วัดพระมหาธาตุ
อไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี วัดตานีนรสโมสร จังหวัด
ปัตตานี และวัดทอง จังหวัดภูเก็ต เมื่อทางจังหวัด
แต่ละจังหวัดนำเข้ามณฑลพิธีสมโภชแล้ว เชิญเข้ามายัง
กรุงเทพมหานคร

พระราชพิธีจารึกพระสุพรรณบัฏ

พระราชพิธีจารึกพระสุพรรณบัฏ จารึกดวง
พระบรมราชสมภพ แกะพระราชลัญจกร มีในวันที่ ๒๓
เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๓ ณ พระอุโบสถวัดพระ-
ศรีรัตนศาสดาราม

พระราชพิธีราชาภิเษกสมรส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหมั้นกับหม่อม
ราชวงศ์สิริกิติ์ กิตติยากร พระธิดาพระวรวงศ์เธอ กรม-
หมื่นจันทบุรีสุรนาถ (หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิตติยากร)
และหม่อมหลวงบัว กิตติยากร เมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม
พุทธศักราช ๒๔๙๒ ณ เมืองโลซาน ประเทศสวิตเซอร์-
แลนด์

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จนิวัต
ประเทศไทยพร้อมพระคู่หมั้น ทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส ในวันที่
๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๓ ณ พระตำหนักสมเด็จพระ

พระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า
และโปรดเกล้าฯ สถาปนาหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ เป็น
สมเด็จพระราชินี

ตอนเย็น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและ
สมเด็จพระราชินี เสด็จประทับพระราชอาสน์ใน
พระที่นั่งไพศาลทักษิณ เพื่อให้พระบรมวงศานุวงศ์เฝ้า
ทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล

จากนั้น เสด็จออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ให้
คณะรัฐมนตรี คณะทูต สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎร และข้าราชการ เฝ้าทูลละอองธุลีพระ-
บาทถวายพระพรชัยมงคล

ถวายราชสักการะสมเด็จพระบรมราชบูรพการี

วันที่ ๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปถวายราช-
สักการะพระบรมอัฐิ และพระอัฐิของสมเด็จพระบรม-
ราชบูรพการี ในหอพระธาตุมณฑล เชียงพระที่นั่ง-
ไพศาลทักษิณ เพื่อให้เกิดสวัสดิมงคล

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

วันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ เวลา
๐๙.๓๐ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ
พระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ใน
พระบรมมหาราชวัง ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ
บูชาพระรัตนตรัยแล้ว ทรงเศวตพัสดร์ เสด็จสู่มณฑป
พระกระยาसनาน ประทับเหนืออุทุมพรราชอาสน์ทรง
มูรธาภิเษก เจ้าพนักงานโขสัสถาราอันเจือด้วยน้ำ

วันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประทับเหนือ
อุทุมพรราชอาสน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า
ถวายน้ำพระพุทธมนต์จากครอบพระกริ่งกับ
ครอบยันตรนพคุณ

ปัญจมหานทีในมัธยมประเทศ (คือแม่น้ำคงคา ยมนา
อิรวดี สรรภู และมหิ) แล้วสมเด็จพระสังฆราชเจ้าถวาย
น้ำพระพุทธมนต์จากครอบพระกริ่งกับครอบยันตร-
นพคุณ

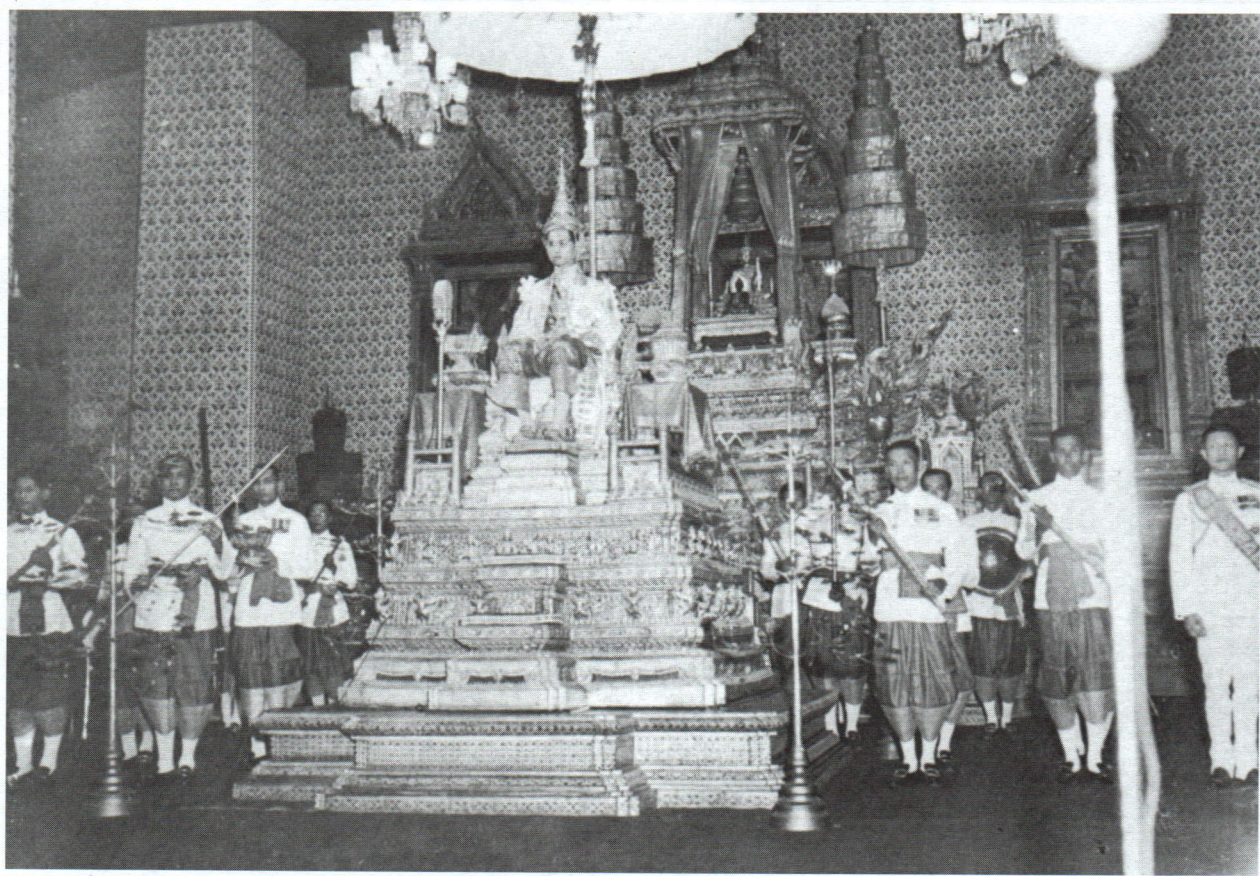
เสร็จทรงพระมรุธาภิเษกแล้ว พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องบรมขัตติยราชภูษิตาภรณ์
เสด็จออกพระที่นั่งไพศาลทักษิณ สถิตเหนือพระแท่น
อัฐทิศภายใต้พระมหาเศวตฉัตร ทรงรับน้ำอภิเษก (ซึ่ง
ตั้งพิธีทำ ณ พุทธเจดีย์สถานสำคัญตามภูมิภาค ๑๘
แห่ง ในราชอาณาจักรไทย) ที่สมาชิกรัฐสภาทูลเกล้าฯ
ถวายเพื่ออัญเชิญให้ทรงแผ่พระราชอาณา ปกครอง
ประชาชนในทิศทั้ง ๘ พราหมณ์พิธีถวายน้ำเทพมนตร์
ด้วยพระสังข์ แล้วเสด็จพระราชดำเนินสู่พระที่นั่ง
ภัทรบิฐ พราหมณ์ร้ายเวทเปิดศิวาลัยโกลาส ทูลเกล้าฯ
ถวายพระสุพรรณบัฏ เครื่องราชกกุธภัณฑ์ เครื่อง
ราชูปโภค และพระแสงอัษฎาวุธ ด้วยภาษามคธ
สำหรับพระสุพรรณบัฏได้จารึกพระปรมาภิไธยว่า
**“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
มหิตลธิเบศรราชมหาราช จักรีนฤพดินทร สยามินทรา-
ธิราช บรมนาถบพิตร”**

ขณะนั้น พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา ชาวพนักงาน
งานประโคม กองทหารถวายความเคารพ แตรวง
บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ยิงปืนกองแก้วจินดา
๒๑ นัดตามกำลังวัน ทหารบก ทหารเรือ ยิงปืนใหญ่
ฝ่ายละ ๑๐๐ นัด พระสงฆ์อาระฆังถวายชัยมงคล
พระอารามละ ๗ ลา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประทับเหนือพระที่นั่ง
ภัทรบิฐภายใต้พญาลมहाเศวตฉัตร ทรงรับพระสุพรรณบัฏ
เครื่องราชกกุธภัณฑ์ เครื่องราชูปโภค และพระแสงอัษฎาวุธ
จากพระราชครูวามเทพมุนี

พระราชครูวามเทพมุนีถวายพระพรชัยมงคลด้วย
ภาษามคธ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระปฐม
บรมราชโองการพระราชทานอารักขาแก่ประชาชน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องบรมขัตติยราชภูษิตาภรณ์ ประทับเหนือพระที่นั่งพุดตานกาญจกสินหาสน์บนพระราชบัลลังก์ภายใต้ฉัตรพญาลาเศวตฉัตร พระบรมวงศานุวงศ์ คณะรัฐมนตรี คณะทูต สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และข้าราชการ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล

ชาวไทยว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

เสด็จออกมหาสมาคม

เวลา ๑๔.๐๐ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องบรมขัตติยราชภูษิตาภรณ์ ทรงพระมหาพิชัยมงกุฎ เสด็จออกมหาสมาคม ประทับเหนือพระที่นั่งพุดตานกาญจกสินหาสน์ ภายใต้พระนพปฎลมหาเศวตฉัตร พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้พระบรมวงศานุวงศ์ คณะรัฐมนตรี ทูตานุทูต สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และข้าราชการ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล

พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการฝ่ายในเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท โปรดเกล้าฯ ให้อาลักษณ์อ่านประกาศพระบรมราชโองการ สถาปนาสมเด็จพระราชินีให้ดำรงราชฐานันดรศักดิ์เป็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี

สถาปนาสมเด็จพระราชินี

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นพระที่นั่งไพศาลทักษิณ ประทับเหนือพระที่นั่งภัทรบิฐ มีพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการสตรีในพระราชฐานเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท โปรดเกล้าฯ ให้อาลักษณ์อ่านประกาศพระบรมราชโองการ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาสมเด็จพระราชินีให้ทรงดำรงราชฐานันดรศักดิ์เป็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี

แล้วสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีเสด็จไปสว่นหน้าพระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงหลั่งน้ำพระมหาสังข์ ทรงเจิม พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นโบราณมงคลนพรัตนราชวราภรณ์ และเครื่องอิสริยยศราชูปโภคสำหรับตำแหน่งสมเด็จพระบรมราชินี

ประกาศพระองค์เป็นพุทธศาสนูปถัมภก

ตอนเย็นวันที่ ๕ พฤษภาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องบรมขัตติยราชภูษิตาภรณ์ ทรงพระมาลาเส้าสูง ประทับพระที่นั่งราชยานพุดตานทอง เสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนราบใหญ่ไปยังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะ และถวายต้นไม้ทอง ต้นไม้เงิน บูชาพระพุทธรูปมณฑปรัตนพิมุข พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาลงกรณ์ พระพุทธรูปเลศหล้านภาโลย แล้วทรงจุดธูปเทียนนมัสการพระรัตนตรัย สมเด็จพระสังฆราชเจ้าถวายศีล ทรงสมาทานศีล แล้วมีพระราชดำรัสประกาศพระองค์เป็นพุทธศาสนูปถัมภก

ถวายบังคมพระบรมอัฐิ

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินออกจากพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปยังหอพระธาตุมณเฑียร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เพื่อถวายบังคมพระบรมอัฐิและพระอัฐิของสมเด็จพระบรมราชบุรพการี คือ พระบรมอัฐิสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก (พระราชบิดาในรัชกาลที่ ๑) พระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๘ พระอัฐิสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๑ พระอัฐิสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๒ พระอัฐิสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๔

พระอัฐิสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๕ และพระอัฐิสมเด็จพระบรมราชชนก

พิธีเฉลิมพระราชมณเฑียร

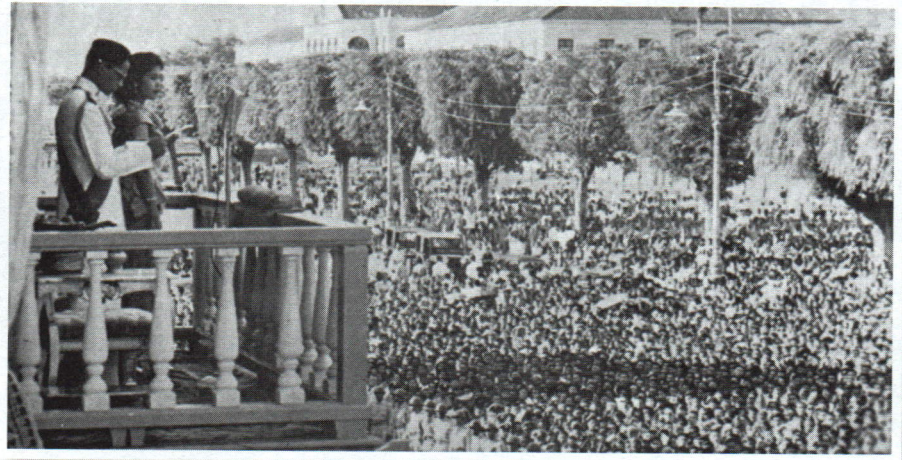
ในค่ำวันที่ ๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินมายังพระบรมมหาราชวัง เข้าสู่พระราชมณเฑียร เชื้อพระวงศ์เชิญเครื่องเฉลิมพระราชมณเฑียร เครื่องราชูปโภค และพระแสง นำเสด็จไปยังพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล กรมหลวงทิพยรัตนกิริฎกุลินี และพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประดิษฐาสาลี ทรงลาดพระที่ราชบรรจถรณ์ ซึ่งพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์เสด็จมาบรรทมเป็นราชประเพณี ๑ คืน ในวันเฉลิมพระราชมณเฑียร พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเคยบรรทมบนพระแท่นนี้ ซึ่งบริเวณรอบพระแท่น ทอดเครื่องราชูปโภคและพระแสงราชศัสตราวุธ

วันที่ ๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ คณะทูตานุทูตเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ณ ท้องพระโรงกลาง พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

วันที่ ๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ เวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินี เสด็จออกสืบทอดพระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท พระยารามราชภักดี ปลัดกระทรวงมหาดไทย นำประชาชนเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียนและถวายพระพรชัยมงคล

ทั้งสองพระองค์ได้ประทับแรม ณ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมานเป็นเวลา ๑ คืน ตามราชประเพณี

การถวายพระพรชัยมงคล

วันที่ ๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ เวลา ๑๑.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินี เสด็จออกท้องพระโรงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ทูตานุทูตและกงสุล เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล

ตอนเย็นวันเดียวกัน ทั้งสองพระองค์พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้จุฬาราชมนตรี และคณะกรรมการกลางอิสลาม และคณะบุคคลต่างๆ ทางศาสนา ๑๖ คณะ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล

จากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินี เสด็จออกสืบทอดพระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท พระยารามราชภักดี ปลัดกระทรวงมหาดไทย นำให้ประชาชนเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียนและถวายพระพรชัยมงคล

แล้วทั้งสองพระองค์ได้เสด็จออก ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย โปรดเกล้าฯ ให้อาลักษณ์อ่านประกาศพระบรมราชโองการ สถาปนาเฉลิมพระนามสมเด็จพระสังฆราชเจ้า^๑ และทรงตั้งสมณศักดิ์พระราชาคณะ ๓ รูป เพื่อเป็นพระราชสิริสวัสดิ์และเป็นราชธรรมานุสรณ์ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามโบราณราชประเพณี

^๑ ทรงสถาปนาสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ต่อมาพุทธศักราช ๒๔๙๙ ทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ สกลมหาสังฆปริณายก

บุคคลสำคัญของโลก : เกียรติภูมิไทยในยูเนสโก

เบญจมาศ แพทอง

องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) ได้ประกาศยกย่องคนไทยหลายต่อหลายคนให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกตลอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๒) มีคนไทยได้รับการยกย่องแล้วถึง ๒๐ คน

ยูเนสโก เป็นองค์การชำนาญพิเศษของสหประชาชาติ ก่อตั้งโดยสมาชิก ๒๐ ประเทศร่วมลงนามในธรรมนูญขององค์การ เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๘ ต่อมาเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ ได้ให้สัตยาบันธรรมนูญองค์การ ซึ่งมีประเด็นสำคัญ คือ

“สันติภาพที่เกิดจากการตกลงทางการเมือง ทางเศรษฐกิจระหว่างรัฐบาลเพียงอย่างเดียวย่อมไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ แท้จริง และยืนนานจากประเทศต่างๆ ในโลก สันติภาพจะต้องวางรากฐานอยู่บนความร่วมมือทางภูมิปัญญาและจิตสำนึกของมนุษยชาติ”

ดังนั้นยูเนสโก จึงมุ่งส่งเสริมความร่วมมือของนานาชาติทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม เพื่อให้ทั่วโลกเคารพในความยุติธรรม กฎหมาย สิทธิ และเสรีภาพที่มนุษย์พึงมีโดยไม่ถือเชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนา ตามกฎบัตรสหประชาชาติ ปัจจุบันมีสมาชิกกว่า ๑๙๐ ประเทศ สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส การดำเนินงานของยูเนสโกนั้น จัดให้มีการประชุมสมัชชาสามัญทุก ๒ ปี คณะกรรมการประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม จำนวน ๕๔ คน คัดเลือกจากผู้แทนของประเทศสมาชิก กรรมการอยู่ในวาระ ๔ ปี และจะเลือกตั้งกรรมการใหม่ครึ่งหนึ่งทุก ๒ ปี ส่วนผู้อำนวยการใหญ่ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สูงสุดขององค์การจะอยู่ในวาระ ๖ ปี ยูเนสโกมีสำนักงานส่วนภูมิภาคและสำนักงานย่อยประจำพื้นที่ เพื่อประสานงานกับประเทศต่างๆ อย่างใกล้ชิด แต่ละประเทศได้จัดให้มีผู้แทนถาวรประจำยูเนสโก และมีสำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติของประเทศสมาชิก เพื่อดำเนินงานใน

ส่วนที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายงานของยูเนสโก

ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การยูเนสโก เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๔๒ นับเป็นสมาชิกลำดับที่ ๔๙ มีคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ โดยมติดังกล่าว รัฐมนตรี ทำหน้าที่ประสานงานในระดับชาติของกิจกรรมที่อยู่ในขอบข่ายงานของยูเนสโก สำนักงานตั้งอยู่ที่กระทรวงศึกษาธิการ

ภารกิจสำคัญอย่างหนึ่งของยูเนสโก คือ การประกาศยกย่องบุคคลหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญในระดับโลก ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเป็นแบบอย่างอันดีงามในด้านต่างๆ โดยยูเนสโกจะเชิญชวนประเทศสมาชิกเสนอชื่อบุคคลสำคัญหรือผู้มีผลงานดีเด่นและเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ช่วยเพิ่มคุณค่าทางวัฒนธรรม ช่วยส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของประชาชน และเกิดสันติภาพ ตามสาขาหลักของยูเนสโก ๕ สาขา ได้แก่ การศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ การสื่อสารและข้อมูลข่าวสาร โดยยูเนสโกจะให้ประเทศสมาชิกเสนอชื่อหรือเหตุการณ์สำคัญในนามของประเทศตนทุกๆ ๒ ปี ซึ่งจะพิจารณาบุคคลและเหตุการณ์สำคัญตามที่ประเทศสมาชิกเสนอในขั้นต้น และพิจารณากลับกรองอีก ๒ ครั้ง จากนั้นนำเสนอให้ที่ประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโกพิจารณารับรองขั้นสุดท้าย แล้วจึงประกาศยกย่องเป็นบุคคลสำคัญของโลกในด้านต่างๆ ตามสาขาหลักของยูเนสโก และจัดเฉลิมฉลอง

ในส่วนของประเทศไทย การเสนอชื่อบุคคลหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ดำเนินการโดยสำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ แจ้งไปยังทุกกระทรวงและประกาศทางเว็บไซต์ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สมาคม มูลนิธิ นำเสนอชื่อบุคคล หรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ มาให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ของยูเนสโก แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรี

เพื่อเห็นชอบ จากนั้นจึงเสนอต่อยูเนสโกในนามของประเทศไทย

หลักเกณฑ์ของยูเนสโก มีดังนี้

๑. บุคคลหรือเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ควรเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับภารกิจหลักขององค์การยูเนสโกในสาขา การศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ และการสื่อสาร และส่งเสริมสันติธรรม สันติธรรม วัฒนธรรม ตลอดจนความความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีของมวลมนุษยชาติ

๒. ต้องไม่เป็นการฉลองที่ระลึก (Commemorations) การก่อตั้ง การได้รับเอกราช ระบอบการปกครองของรัฐหรืออาณาจักร รวมทั้งการฉลองครบรอบ (Anniversaries) เหตุการณ์เกี่ยวกับการทหาร

๓. ควรเป็นการฉลองครบรอบเกี่ยวกับบุคคลหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญระดับโลก หรืออย่างน้อยในระดับภูมิภาค ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ ค่านิยม ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความเป็นสากลขององค์การยูเนสโก

๔. ควรเป็นการฉลองการครบรอบ ๕๐ ปี ๑๐๐ ปี หรือครบรอบมากกว่านี้ขึ้นไป อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์เรื่องระยะเวลาจะได้รับการพิจารณาพ้องผันตามความเหมาะสม

๕. ควรเป็นการฉลองการครบรอบบุคคลหรือเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดแผนงานในระดับชาติ และประเทศสมาชิกได้จัดสรรงบประมาณรองรับการดำเนินการฉลองไว้พร้อมแล้ว

๖. หากบุคคลหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ใดมีความเกี่ยวข้องมากกว่า ๑ ประเทศ บุคคลหรือเหตุการณ์นั้นต้องได้รับการเสนอโดยประเทศที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

๗. การเสนอผลงานที่เกี่ยวข้องกับมรดกที่จับต้องไม่ได้จะไม่ได้รับการพิจารณา อาทิ มุขปาฐะ ศิลปะการแสดง การปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเฉลิมฉลอง ความรู้และการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและปรากฏการณ์ ตลอดจนการช่างฝีมือโบราณ

บุคคลและเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ของประเทศไทยที่ได้รับการยกย่องจากยูเนสโก ให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก ซึ่งครอบคลุมใน ๕ สาขาหลักของยูเนสโกนั้น เริ่มจากพุทธศักราช ๒๕๐๕ เป็นต้นมา มีสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นพระองค์แรกและมีคนไทยได้รับการยกย่องต่อๆ มาอีกจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๒) รวมทั้งสิ้น ๒๐ คน และเหตุการณ์อีก ๑ เหตุการณ์ ในจำนวนบุคคลสำคัญดังกล่าวประกอบไปด้วยบุคคลทุกระดับชั้น ได้แก่ พระมหากษัตริย์ในพระบรมราชจักรีวงศ์หลายพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ บุคคลชั้นสามัญ ทั้งเพศสมณะและฆราวาส บุคคลสำคัญของไทยเหล่านี้ล้วนบำเพ็ญประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างอเนกอนันต์ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์และยอมรับในสังคมอย่างกว้างขวางทั้งในระดับชาติและระดับโลก อีกทั้งครอบคลุมใน ๕ สาขาหลักตามคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ที่ยูเนสโกกำหนด ดังรายพระนามและรายนามเรียงตามลำดับปีที่ได้รับการยกย่องต่อไปนี้คือ

๑. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ทรงเป็นคนไทยพระองค์แรกที่ได้รับเกียรติจากยูเนสโกประกาศยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๕

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรง-

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

ราชานุกาภ มีพระนามเดิมว่า พระองค์เจ้าดิศวรกุมาร เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาชุ่ม ประสูติเมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๐๕ สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๖ ทรงเป็นต้นราชสกุล ดิศกุล ทรงเป็นกำลังสำคัญในการบริหารบ้านเมืองหลายด้านทั้งด้านการทหาร การศึกษา การปกครอง ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มีงานพระนิพนธ์จำนวนมาก ทรงได้ชื่อว่าเป็น “บิดาแห่งวิชาประวัติศาสตร์ไทย” มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ต่อมหาชนในทุกยุคทุกสมัย

๒. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

ทรงเป็นคนไทยที่ได้รับการยกย่องเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๖ เนื่องในโอกาสฉลองวันประสูติครบ ๑๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๐๖

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ มีพระนามเดิมว่า พระองค์เจ้าจิตรเจริญ เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระสัมพันธวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพรรณราย ประสูติเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๐๖ สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๐ ทรงเป็นต้นราชสกุล จิตรพงศ์ ทรงพระปรีชา

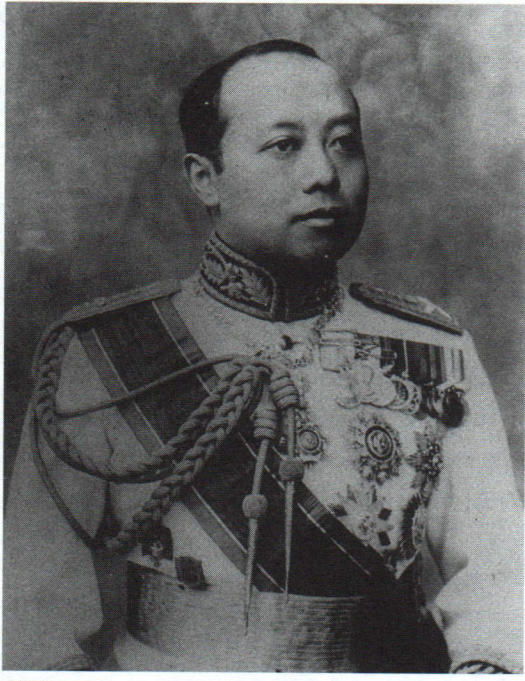

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

สามารถยิ่งด้านศิลปกรรม ทรงออกแบบ พระเมรุมาศ พระเมรุ วัด อาคารสถานที่ อนุสาวรีย์ พระบรมรูป ตรากระทรวงต่างๆ ด้านจิตรกรรม ทรงเขียนภาพ จิตรกรรมหลายแห่ง รวมทั้งตาลปัตรพัดยศ นอกจากนี้ ยังมีผลงานด้านวรรณกรรมหลากหลายซึ่งล้วนแต่มีประโยชน์เป็นความรู้ที่ทรงคุณค่าตราบจนปัจจุบัน

๓. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

พระมหากษัตริย์พระองค์ที่ ๒ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๓๑๐ เสด็จสวรรคตเมื่อพุทธศักราช ๒๓๖๗ ในรัชสมัยของพระองค์เป็นยุคทองของวรรณคดี ทรงพระปรีชาด้านกวีนิพนธ์ ทรงแต่งบทละครหลายเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องอิเหนา ได้รับยกย่องจากวรรณคดีสโมสรให้เป็นยอดของบทละครร่ำ ด้านดนตรี ทรงพระราชนิพนธ์เพลงบุหลันลอยเลื่อน ซึ่งรู้จักแพร่หลายจนทุกวันนี้ ด้านประติมากรรม ปรากฏฝีพระหัตถ์ในงาน ประณีตศิลป์หลายชิ้น อาทิ หุ่นพระพักตร์พระประธานในพระอุโบสถวัดอรุณราชวราราม บานประตูแกะสลักที่พระวิหารพระศรีศากยมุนี วัดสุทัศนเทพวราราม หุ่นหน้าพระยารักใหญ่ พระยารักน้อย เป็นต้น ทรงได้รับการยกย่องจากยูเนสโกเป็นบุคคลสำคัญของโลก

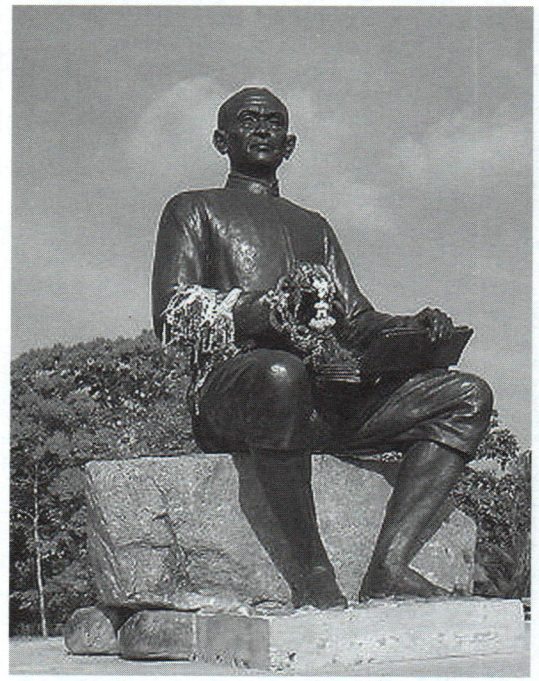

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

สาขาวรรณกรรม เนื่องในโอกาสฉลองวันพระบรมราชสมภพครบ ๒๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๑๑

๔. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระมหากษัตริย์พระองค์ที่ ๖ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๒๓ เสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๖๘ ทรงประกอบพระราชกรณียกิจอันเป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองนานัปการ อาทิ ด้านการศึกษา ทรงสร้างโรงเรียน และสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้านเศรษฐกิจ ทรงตราพระราชบัญญัติคดล้มอสมสิน ด้านการคมนาคม ทรงตั้งกรมรถไฟหลวง สร้างสะพานพระราม ๖ ด้านศิลปวัฒนธรรม ทรงตั้งกรมมหรสพ สร้างโรงละครหลวง ด้านการต่างประเทศ ทรงส่งทหารเข้าร่วมรบในสมรภูมิยุโรป ประกาศสงครามกับเยอรมนี ในสงครามโลกครั้งที่ ๑ เป็นผลให้ประเทศสามารถแก้ไขสนธิสัญญาที่เสียเปรียบด้านการแพทย์ ทรงตั้งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ วัชรพยาบาล ทรงตั้งกิจการเสือป่าและลูกเสือเพื่อให้พลเรือนสามารถฝึกทหารและช่วยเหลือประเทศชาติได้ในยามจำเป็น ทรงวางรากฐานการปกครองระบอบ

สุนทรภู่

ประชาธิปไตย จัดตั้งดุสิตธานีเพื่อให้เรียนรู้ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญา “สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า” องค์การยูเนสโกยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านวัฒนธรรม เนื่องในโอกาสฉลองวันพระบรมราชสมภพครบ ๑๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๔

๕. สุนทรภู่

กวีเอกครั้งรัชกาลที่ ๒ มีความชำนาญด้านการแต่งกลอน มีผลงานการประพันธ์มากมาย ทั้งประเภทกลอนนิราศ นิทาน คำกลอน สุภาษิต บทละคร บทเสภา บทเห่กล่อมพระบรรทม ผลงานเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางต่อเนื่องมาจวบจนปัจจุบันและในโอกาสฉลองวันเกิดครบ ๒๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๔ ยูเนสโกได้ประกาศยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านวรรณกรรม และเป็นสามัญชนคนแรกที่ได้รับเกียรตินี้

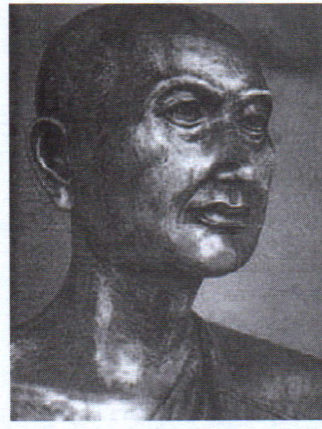
ศาสตราจารย์ พระยาอนุমানราชธน (ยง เสฐียรโกเศศ)

๖. ศาสตราจารย์ พระยาอนุमानราชธน (ยง เสฐียรโกเศศ)

นักปราชญ์และนักวัฒนธรรมสำคัญของไทย ที่ยูเนสโกประกาศยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก ผู้มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมระดับโลก ประจำปี ๒๕๓๑ ในโอกาสครบรอบชาตกาล ๑๐๐ ปี ศาสตราจารย์ พระยาอนุमानราชธน เดิมมีชื่อภาษาจีนว่า หลีกงหวงหยง ต่อมาเปลี่ยนเป็น ยง เป็นบุตรของนายหลี และนางเฮียะ เกิดเมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๓๑ ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๒ ผลงานนิพนธ์ของท่านมีมากมายหลายสาขา จำนวนกว่า ๒๐๐ รายการ ล้วนมีประโยชน์และทรงคุณค่า นักวิชาการรุ่นต่อๆมายังคงใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงและขยายผลต่อยอดทางวิชาการหลายแขนงสืบมาจนปัจจุบัน

๗. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

ทรงเป็นพระสงฆ์รูปแรกที่ได้รับการถวายพระเกียรติจากยูเนสโก เนื่องในวาระฉลองวันประสูติครบ ๒๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๓ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส มีพระนามเดิมว่า พระองค์เจ้าवासกรี เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

และเจ้าจอมมารดา จุ้ย ซึ่งต่อมาได้รับการสถาปนาเป็น ท้าวทรงกันดาล ทรงบรรพชาเป็น สามเณร เมื่อ พระชนมายุเพียง ๑๒ พรรษา และ เมื่อครบอุปสมบท ได้ทรงผนวชเป็น พระภิกษุ ครองวัด พระเชตุพนวิมล-

มังคลารามสืบมา ทรงพระกรุณาโปรดสถาปนาสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นต่างๆ มาโดยลำดับ จนถึงรัชกาลที่ ๔ ได้รับสถาปนาพระอิสริยยศเป็น กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส สมเด็จพระสังฆราชเจ้าแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระองค์ที่ ๗ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงเป็นปราชญ์และกวี ทรงแตกฉานภาษาบาลี มิ่งงานพระนิพนธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองหลากหลายสาขา โดยเฉพาะวรรณกรรมศาสนา เช่น ปฐมสมโพธิกถา ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก ซึ่งนับเป็นวรรณกรรมชิ้นเอกทางพระพุทธศาสนา ด้วยพระอัจฉริยภาพ ยูเนสโกประกาศให้เป็นบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมระดับโลก ประจำปี ๒๕๓๓

๘. พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์

ยูเนสโกยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก เมื่อ พุทธศักราช ๒๕๓๔ เนื่องในวาระฉลองวันประสูติครบ ๑๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๔ พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์-พระนามเดิมว่า พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร เป็นพระโอรสของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ และหม่อมหลวงถ้วนศรี วรวรรณ ประสูติเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๓๔ สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ ๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๑๙ ทรงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ หัวหน้าคณะผู้แทนเจรจาสันติภาพในกรณีพิพาทอินโดจีน รองนายกรัฐมนตรี นายกราชบัณฑิตยสถาน ทรงบัญญัติศัพท์และ

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก

วางกฎเกณฑ์การบัญญัติศัพท์ภาษาต่างประเทศด้วยคำบาลีและสันสกฤต ซึ่งเป็นแบบแผนมาจนทุกวันนี้ ยูเนสโกประกาศให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมระดับโลก ประจำปี ๒๕๓๔

๙. สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก

เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๕ ยูเนสโกได้ประกาศยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก เนื่องในวาระฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี วันพระราชสมภพ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๓๕ เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๓๕ (ถ้านับตามปฏิทินสากลตรงกับพุทธศักราช ๒๕๓๕) เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงเป็นต้นราชสกุล มหิดล เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๒ ทรงมีคุณูปการแก่กิจการแพทย์ไทยเป็นอย่างมาก ทรงปฏิบัติหน้าที่แพทย์ที่โรงพยาบาลแมคคอมมิค จังหวัดเชียงใหม่ จนได้รับการขนานพระนามว่า “หมอเจ้าฟ้า” และพระสมัญญา “พระบิดาแห่งการแพทย์ไทย” ยูเนสโกประกาศให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์การแพทย์ การพยาบาล และการสาธารณสุข ประจำปี ๒๕๓๕

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน

๑๐. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน

เนื่องในโอกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๕ ยูเนสโกได้ประกาศยกย่องพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน และร่วมฉลองในวาระมหามงคลดังกล่าว เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๕

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๐ ทรงเป็นศูนย์รวมใจและพลังของแผ่นดิน เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าตลอดระยะเวลาแห่งการดำรงสิริราชสมบัติ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานา ล้วนเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทุกหนแห่ง แม้ในถิ่นทุรกันดารทั่วทุกภูมิภาค เกิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกว่า ๔,๐๐๐ โครงการ ทรงทำนุบำรุงประเทศทุกด้าน พสกนิกรมียืนเป็นสุขถ้วนหน้า ทรงแก้ไขปัญหาและบรรเทาความเดือดร้อนของอาณาประชาราษฎร์ทุกด้าน อาทิ โครงการแก้มลิง เพื่อแก้ปัญหาหาน้ำท่วมทั้งในและนอกเขตกรุงเทพมหานคร โครงการแก้มลิงดิน แก้ปัญหาดินเปรี้ยว โครงการฝน

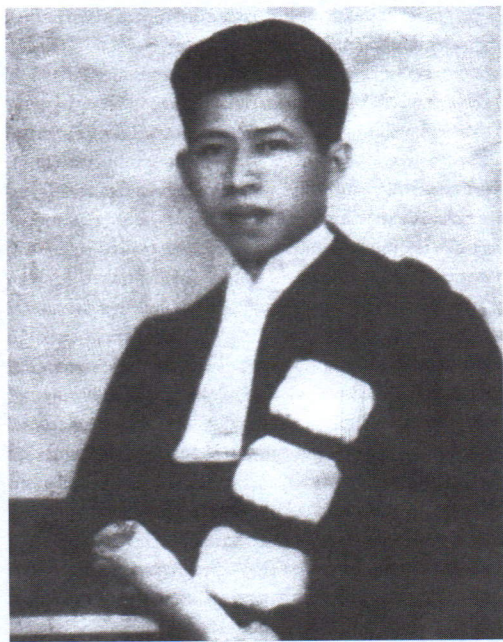

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

หลวง แก้ปัญหาฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง โครงการอนุรักษ์ดิน และน้ำ ป่าไม้ ชลประทาน เขื่อน ฝาย พระราชทาน พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จัดซื้ออุปกรณ์ ยารักษาโรค เพื่อบรรเทาปัญหาโรคระบาด สุขอนามัย โดยเฉพาะ โรคเรื้อนซึ่งเป็นโรคที่สังคมรังเกียจ ทรงช่วยเหลืออย่าง จริงจังและทรงทำให้เห็นว่าโรคนี้สามารถป้องกันได้ จน โรคนี้ค่อยๆ หดไป เมื่อประเทศประสบปัญหาทาง เศรษฐกิจ ได้พระราชทานแนวพระราชดำริ “เศรษฐกิจ พอเพียง” และ “ทฤษฎีใหม่” ทรงศึกษาและผลิตเชื้อเพลิงไบโอดีเซล พระราชทานพระราชดำริแก้ปัญหาการ จราจร ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงงานหนักต่อเนื่อง ตลอดมาแม้ในปัจจุบัน พระเกียรติคุณแผ่ไพศาลทั้งยัง กว้างไกลไปถึงต่างแดน เป็นที่ประจักษ์ชัดทั่วโลก

๑๑. สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ทรงได้รับการยกย่องเมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๓ เนื่องในวาระฉลองวันพระราชสมภพครบ ๑๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๓ พระนามเดิม สังวาลย์ เป็นบุตรของพระชนกษุและพระชนนีคำ เสด็จ พระราชสมภพเมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๔๓ สวรรคตเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘ ทรงสืบสานพระปณิธานแห่งสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก มีพระมหากษัตริย์คุณ

ศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี พนมยงค์
หรือ หลวงประดิษฐมนูธรรม

ต่อการแพทย์ การพยาบาล การสาธารณสุขอย่างอเนก อนันต์ ทรงเป็นนักอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โปรดให้มีโครงการพัฒนาในถิ่นทุรกันดารหลายโครงการ เช่น โครงการพัฒนาอดอยตุง ทรงเป็นบุคคลสำคัญของโลก ด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ประยุกต์:การพัฒนามนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อม ประจำปี ๒๕๔๓

๑๒. ศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี พนมยงค์ หรือ หลวงประดิษฐมนูธรรม

หนึ่งในผู้นำคณะราษฎร ในการเปลี่ยนแปลงการ ปกครอง พุทธศักราช ๒๔๗๕ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ๓ สมัย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างๆ เป็นผู้นำขบวนการเสรีไทยต่อต้านญี่ปุ่น เป็นผู้ก่อตั้ง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง เป็นผู้สำเร็จ ราชการแทนพระองค์ในรัชกาลที่ ๘ และได้รับการ ยกย่องให้เป็น “รัฐบุรุษอาวุโส” ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็น บุตรของนายเสียงและนางลูกจันทร์ พนมยงค์ เกิดเมื่อ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๔๓ ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๖ ยูเนสโกประกาศให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านส่งเสริม สันติภาพ เสรีภาพ และประชาธิปไตย เป็นคนไทยคนที่ ๑๒ ที่ได้รับการยกย่องในโอกาสฉลองชาติกาลครบ ๑๐๐ ปี

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑๓. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๕ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๓๙๖ เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๕๓ ในรัชสมัยของพระองค์ประเทศชาติพัฒนาในทุกด้าน ทรงปฏิรูปการเมืองการปกครอง ปรับปรุงกฎหมายและการศาล การแพทย์และการสาธารณสุข การคมนาคม เศรษฐกิจการค้า การศึกษา การศาสนา ปฏิรูปสังคม เปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศ เพื่อให้ชาติตะวันตกยอมรับ โดยเฉพาะทรงเลิกทาสให้ทุกคนเป็นไท บ้านเมืองจึงเจริญรุ่งเรือง ทรงนำพาประเทศให้รอดพ้นจากการตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก ทรงยอมเสียดินแดนบางส่วนเพื่อแลกกับอธิปไตยของชาติ ทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญา “พระปิยมหาราช” ทรงเป็นคนไทยลำดับที่ ๑๓ ซึ่งได้รับการยกย่องเป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านการศึกษา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ การพัฒนาสังคม เนื่องในโอกาสฉลองวันพระบรมราชสมภพครบ ๑๕๐ ปี เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๖

หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล

๑๔. หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล

บุคคลสำคัญของโลกด้านการศึกษา วัฒนธรรม (วรรณคดี) และการสื่อสาร ประจำปี ๒๕๔๖ และเป็นคนไทยคนที่ ๑๔ ที่ได้รับการยกย่องจากยูเนสโก เนื่องในโอกาสฉลองวันเกิดครบ ๑๐๐ ปี ท่านเป็นบุตรของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว. เปีย มาลากุล) และท่านผู้หญิงเสงี่ยม เกิดเมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๔๖ ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ต่อเนื่องหลายปี เป็นผู้วางนโยบายการพัฒนาการศึกษาของชาติ สถาปนามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ และก่อตั้งโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

๑๕. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๔ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๓๔๗ เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๑๑ ในรัชสมัยของพระองค์เป็นยุคที่ประเทศต้อง

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

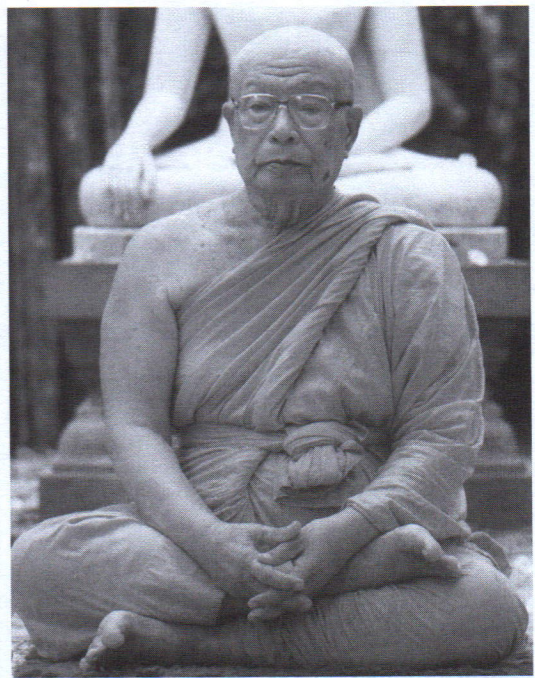
ปรับตัวอย่างมาก เนื่องจากประเทศตะวันตกกำลังขยายอิทธิพลมายังประเทศในแถบเอเชีย มีพระบรมราชโบายเปิดรับวัฒนธรรมตะวันตกและพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศ ทรงพระปรีชาสามารถยิ่งในทางดาราศาสตร์ ทรงคำนวณการเกิดสุริยุปราคาได้อย่างแม่นยำ ทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญาว่า “พระบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทย” ทรงเป็นคนไทยลำดับที่ ๑๕ ซึ่งได้รับการยกย่องจากยูเนสโกให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และสื่อสารมวลชน เนื่องในโอกาสฉลองวันพระบรมราชสมภพครบ ๒๐๐ ปี ในวันที่ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗

๑๖. นายกุลลาบ สายประดิษฐ์

นักเขียน นักประพันธ์นักหนังสือพิมพ์มีชื่อของไทย ใช้นามปากกาว่า “ศรีบูรพา” เป็นบุตรของนายสุวรรณและนางสมบุญ สายประดิษฐ์ เกิดเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๔๘ ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๗ ได้รับการยกย่องจากยูเนสโกให้เป็น

นายกุลลาบ สายประดิษฐ์

พุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์)

บุคคลสำคัญของโลกด้านนักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ ในโอกาสฉลองชาตกาล ๑๐๐ ปี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๘

๑๗. พุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์)

พระเถระผู้ใหญ่ ที่ได้รับยกย่องจากยูเนสโกให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และสันติภาพ ในโอกาสครบรอบชาตกาล ๑๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๙ ท่านได้อุทิศตนเกือบตลอดชีวิตเพื่อการเผยแผ่ธรรมะซึ่ง

ประยุกต์ให้เหมาะกับสังคมปัจจุบัน ถ่ายทอดด้วยภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ มีเจตจำนงแน่วแน่ในการให้สังคมไทยและสังคมโลกผดุงไว้ซึ่งสันติธรรม ยุติธรรม และอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างกลมกลืน ท่านมีนามเดิมว่า เจียม พานิช เกิดเมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๔๙ มรณภาพเมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๖ เมื่ออุปสมบท

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

ได้รับฉายาว่า อินทปัญญา เป็นผู้ก่อตั้งสวนโมกขพลาราม ใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมและแลกเปลี่ยนความรู้ทางพระพุทธศาสนา ภายในสวนโมกขพลารามแห่งนี้ มีโรงมหรสพทางวิญญาณ เป็นอาคารที่ให้พุทธศาสนิกชนเรียนรู้และศึกษาอบรมเรื่องจิตวิญญาณและธรรมะเพื่อให้เข้าใจง่าย โดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นสื่อ

๑๘. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

ทรงได้รับการยกย่องจากยูเนสโก เนื่องในวาระฉลองครบ ๒๐๐ ปี วันประสูติ เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๑ มีพระนามเดิมว่า พระองค์เจ้านวม เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และเจ้าจอมมารดาปรางใหญ่แห่งราชินิกุลบางช้าง ประสูติเมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๓๕๑ สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๑๔ ทรงเป็นต้นราชสกุล สนิทวงศ์ ทรงพระปรีชาสามารถด้านวรรณกรรม เช่น โคลงนิราศพระประธม เพลงยาวสามชาย

โคลงภาพฤๅษีตัดตน หนังสือจินตามณี พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เป็นต้น ทรงกำกับกรมหมอ มีชื่อเสียงในด้านการแพทย์แผนไทย ทรงสนพระทัยวิชาการแพทย์แผนใหม่ของตะวันตก ทรงเป็นแพทย์ไทยพระองค์แรกที่ได้รับประกาศนียบัตรถวายเป็นพระเกียรติยศ นอกจากนี้ยังทรงประยุกต์วิธีการรักษาคนไข้ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมไทย พระกรณียกิจที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ทรงเป็นคณะผู้แทนไทยในการเจรจาทำสนธิสัญญาเบาริงกับอังกฤษ ด้วยพระปรีชาและพระกรณียกิจอันเป็นคุณประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง ยูเนสโกได้ประกาศยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านวรรณกรรม การศึกษา การแพทย์ การสาธารณสุข และการต่างประเทศ ประจำปี ๒๕๕๑

๑๙. นายเอื้อ สุนทรสนาน

ได้รับการยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก สาขาวัฒนธรรม ดนตรีไทยสากล ในโอกาสครบรอบชาตกาล ๑๐๐ ปี ในวันที่ ๒๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๓ เกิดเมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๕๓ ที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นบุตรของนายดีและนางแสบ สุนทรสนาน ถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๔ เป็นทั้งนักร้องและนักประพันธ์เพลง มีความสามารถด้านการประพันธ์ทำนองและคำร้อง มีผลงานเพลงกว่า ๒,๐๐๐ เพลง

นายเอื้อ สุนทรสนาน

อาทิ เพลงรำวงวันลอยกระทง นางฟ้าจำแลง ขอให้เหมือนเดิม เป็นต้น หลายเพลงยังคงเป็นอมตะ ทั้งยังเป็นเจ้าของและผู้ควบคุมวงดนตรีสุนทราภรณ์ เป็นนักดนตรีคนแรกที่ได้รับมอบหมายให้เขียนโน้ตเพลงไทยเดิมและเป็นผู้บุกเบิกเพลงไทยสากล ได้รับพระราชทานโล่เกียรตินิยมในฐานะศิลปินตัวอย่างผู้ประพันธ์เพลงประจำปี ๒๕๒๓ - ๒๕๒๔ และได้รับแผ่นเสียงทองคำพระราชทาน

๒๐. ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

เป็นคนไทยคนล่าสุดที่ได้รับการยกย่องจากยูเนสโกให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านการศึกษา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ และสื่อสารมวลชน เนื่องในโอกาสครบรอบชาตกาล ๑๐๐ ปี ในวันที่ ๒๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เกิดเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๕๔ เป็นบุตรของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าคำรบ และหม่อมแดง “คึกฤทธิ์” เป็นชื่อที่ได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘ มีความรู้ความสามารถหลายด้าน **ด้านการเมือง** เป็นผู้มีบทบาททางการเมืองเป็นหัวหน้าพรรคการเมือง เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๓ ของไทย โดยเฉพาะดำเนินการเปิดสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน หลังจากที่เขาตกความสัมพันธ์กันมานานถึง ๒๐ ปี ได้รับฉายา “เสาหลักประชาธิปไตย” **ด้านเศรษฐกิจ** เป็นนักการธนาคารที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เจ้าของนโยบาย “เงินผัน” ซึ่งเป็นที่รู้จักเลื่องลือในสมัยนั้น **ด้านวรรณกรรม** เป็นนักเขียน นักประพันธ์ มีงานเขียนมากมายทั้งนวนิยาย เรื่องสั้น เรื่องแปล เรื่องศาสนา วิจารณ์การเมือง เช่น สี่แผ่นดิน ไผ่แดง ชูสีไทเหา โครงกระดูกในตู้ ผรั่งศักดิ์นา สงครามเย็น สัพเพเหระคดี กาเหว่าที่บางเพลง เป็นต้น ได้รับยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ประจำปี ๒๕๒๘ **ด้านศิลปวัฒนธรรม** ให้ความสนใจ สนับสนุนส่งเสริมนาฏศิลป์ ดนตรี โดยเฉพาะโขนละครศาสตร์

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

เป็นผู้ก่อตั้ง ผู้อุปถัมภ์ ผู้อำนวยการฝึกซ้อม ผู้จัดบท และประชาสัมพันธ์ ทำให้โขนละครศาสตร์ยืนยงมาจนทุกวันนี้ **ด้านสื่อสารมวลชน** เป็นนักเขียนประจำคอลัมน์ของหนังสือพิมพ์สยามรัฐ นอกจากนี้ยังเป็นนักแสดง เคยแสดงภาพยนตร์ทั้งไทยและต่างประเทศ ด้วยความรู้ความสามารถดังกล่าวจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นนักปราชญ์ของเมืองไทย

นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ ๑ เหตุการณ์ คือ **การสถาปนาเมืองเชียงใหม่ ครบรอบ ๗๐๐ ปี** เมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๙

บุคคลสำคัญที่เอ่ยพระนามและนามดังกล่าวตลอดจนเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ ล้วนมีพระมหากษัตริย์คุณ พระกรุณาธิคุณ พระคุณ และมีความสำคัญต่อประเทศชาติและสังคมไทยด้านต่างๆ อย่างมหาศาล เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่ได้รับการเฉลิมพระเกียรติ เชิดชูเกียรติ ยกย่องความสำคัญให้เป็นเกียรติประวัติแก่ประเทศไทย เกียรติภูมิแก่วงศ์ตระกูล และเป็นความภาคภูมิใจของคนไทยทั้งชาติ ตราบชั่วกาลนาน

อาจารย์คึกฤทธิ์กับพยาธิกถา

ดร. สมหมาย จันทรเรือง*

ในการประกาศบุคคลสำคัญของโลก โดยองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ปรากฏชื่อของ ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช รวมอยู่ด้วย จึงนับเป็นเกียรติแก่ประเทศไทย และคนไทยอย่างยิ่งที่ทั่วโลกให้การยอมรับ ซึ่งแท้จริงแล้ว ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช หรือ ลูกศิษย์และคนทั่วไปนิยมเรียกกันว่า “อาจารย์หม่อม” ได้รับยกย่องจากคนไทยให้เป็น “ปราชญ์ของแผ่นดิน” มานานแล้ว เพราะความรอบรู้และมีคุณูปการแก่สังคมไทยมากมายหลายด้าน ประกอบกับวันที่ ๒๐ เมษายน ของทุกปี อันเป็นวันคล้ายวันเกิดของอาจารย์หม่อม ถือเป็นวันมงคล มีการทำบุญและจัดงานตลอดตามมิได้ขาด จนปัจจุบัน แม้เจ้าของงานได้สิ้นบุญไปแล้วก็ตาม ด้วยเหตุนี้ในวันทีระลึกดังกล่าว จึงขอนำข้อคิดบางเรื่อง ของอาจารย์หม่อมมาร่วมรำลึก เพื่อประโยชน์ของสังคมไทยตามสมควร

ประวัติโดยสังเขป

(คึกฤทธิ์ ปราโมช, ๒๕๓๘ : ๔๔ - ๔๙)

ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช หรือ อาจารย์หม่อมเกิดเมื่อวันพฤหัสบดี ที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๔ ที่จังหวัดสิงห์บุรี เป็นโอรสคนสุดท้องของ พลโท พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าคำรบกับหม่อมแดง (บุญนาค) ปราโมช ณ อยุธยา

การศึกษาระดับสูง สำเร็จการศึกษาจาก มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ประเทศอังกฤษ ได้รับปริญญาตรีเกียรตินิยม (B.A. Honours) ในสาขา ปรัชญา การเมือง และเศรษฐศาสตร์ (ที่เรียกว่า Modern Great คือ Philosophy, Politics and Economies หรือเรียกย่อว่า P.P.E.) อุปสมบทที่วัดบวรนิเวศวิหาร โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์เป็นองค์อุปัชฌาย์

ด้านงานราชการ ภายหลังสำเร็จการศึกษาจากประเทศอังกฤษได้เข้ารับราชการครั้งแรกที่กองภาษี ประเมิน กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ ผลงานชิ้นสำคัญ คือการริเริ่มพัฒนาระบบการธนาคารของไทยให้ทันสมัยและรวดเร็ว จากนั้นถูกเกณฑ์ทหาร ๒ ครั้ง ในระหว่างสงครามอินโดจีนและสงครามมหาเอเซียบูรพา (พ.ศ. ๒๔๘๓ - ๒๔๘๔)

งานทางการเมือง เป็นผู้เริ่มตั้งพรรคการเมืองพรรคแรกในประเทศไทย คือ “พรรคก้าวหน้า” เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ ต่อมาได้จัดตั้งพรรคประชาธิปไตยและได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดพระนคร สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๑ ต่อมาได้ก้าวหน้าในตำแหน่งทางการเมืองเป็นลำดับ และดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่างวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ ถึงวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๙

* ผู้ช่วยอธิการบดี และคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม ผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

ด้านวรรณกรรมและวัฒนธรรม สร้างผลงานเขียนและงานหนังสือพิมพ์เป็นจำนวนมาก และได้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์สยามรัฐ เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๓ นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนงานด้านศิลปวัฒนธรรมมากมายหลายแขนง รวมทั้งการจัดตั้ง **“โบสถ์ธรรมศาสตร์”** ทำให้ได้รับยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘

งานด้านการสอน เริ่มเป็นอาจารย์ครั้งแรกที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๕ จากนั้นได้มาสอนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๗ ที่สำคัญคือ พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้รับพระราชเสาวนีย์จากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถให้ถวายการสอนเป็นการส่วนพระองค์แก่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีซึ่งทรงเข้าศึกษาในชั้นปีที่ ๑ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังที่ทรงบันทึกไว้ว่า

“... สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจึง

มีพระราชเสาวนีย์ให้เชิญ ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช มาสอนวันเสาร์ตอนเช้า สอนปรัชญาไปได้ระยะหนึ่งอาจารย์เห็นว่าข้าพเจ้าน่าจะเข้าใจได้แล้ว จึงว่าอยากให้ข้าพเจ้าเข้าใจถึงธรรมเนียมประเพณีในบ้านเมืองมาแต่ครั้งโบราณ ได้แก่ เรื่องการเมืองการปกครอง กฎหมาย เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม วิธีการสอน คืออาจารย์พูด ข้าพเจ้าฟังและจดไว้บ้าง...”

ในปัจจุบันวัยสุดท้ายของชีวิต อาจารย์หม่อมป่วยด้วยเบาหวาน ประกอบกับมีโรคแทรกซ้อนเป็นระยะ ทำให้การทำงานของอวัยวะภายในเสื่อม และถึงแก่กรรมอย่างสงบ เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ เวลา ๑๐.๕๘ น. สิริอายุได้ ๘๔ ปี ๕ เดือน ๒๐ วัน

สาระในพยางึกถา

ที่มาของงานเขียนชิ้นนี้สืบเนื่องจากหนังสือชื่อว่า “ขรากถา” ซึ่งพิมพ์แจกในการทำบุญคล้ายวันเกิดของอาจารย์หม่อมเมื่ออายุ ๗๔ ปี ส่วนเล่ม

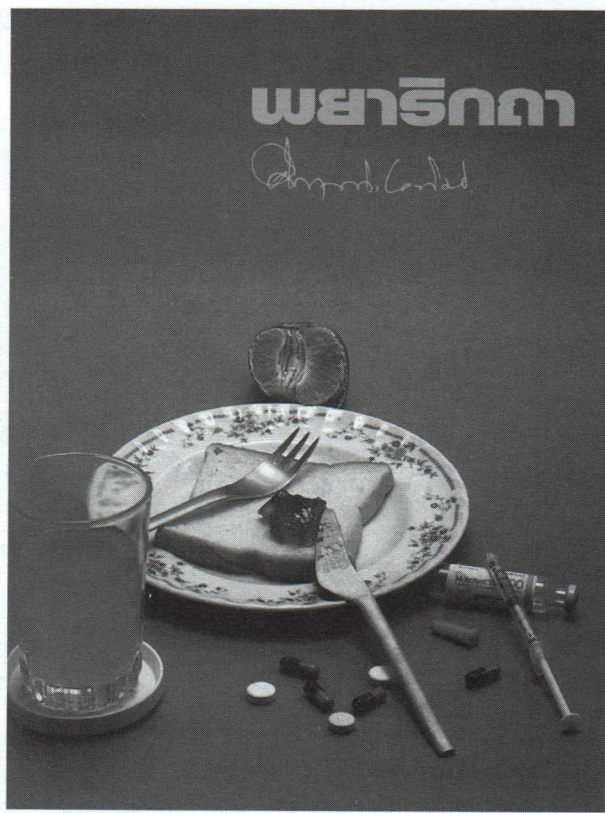
ต่อมา จึงชื่อว่า “พยาธิกถา” หมายถึง เรื่องของความเจ็บป่วยอันเป็นลักษณะหนึ่งของตริทูต ได้แก่ ความแก่ ความเจ็บป่วย และความตาย หนังสือเล่มนี้พิมพ์แจกในการทำบุญคล้ายวันเกิดครบ ๗๖ ปี เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๐

สาระในหนังสือ “พยาธิกถา” จะสรุปเป็นใจความสำคัญและมีการแทรกข้อเขียนของอาจารย์หม่อมเพื่อรักษาบรรณรตงานเขียนที่มีความเด่นเป็นการเฉพาะคือ **เขียนเหมือนพูด** ดังนี้

ความเป็นมาและสาเหตุของการเขียนงานชิ้นนี้อาจารย์หม่อมได้กล่าวถึงสภาพชีวิตของมนุษย์ที่ต้องมีการแก่ การเจ็บ และการตาย โดยมีโรคภัยมาเบียดเบียนทั้งหญิงชายไม่จำกัดวัย

“หนังสือเล่มนั้นเขียนจากข้อเท็จจริงที่ผมได้ประสบด้วยตนเอง กล่าวคือได้แก่มาแล้วจริง ๆ จึงได้เขียนขึ้น มิใช่เดาเอาว่าแก่แล้วจะเป็นอย่างไรหรือน่าจะเป็นอย่างไร แต่เป็นเรื่องของความแก่ เขียนด้วยคนแก่คนหนึ่งซึ่งรู้จักความแก่จนขึ้นใจ และเข้าใจ

ได้มีเพื่อนฝูงหลายคนคิดว่า เมื่อผมได้พิมพ์หนังสือเรื่อง**ขรกกถา**ขึ้นแจกในปีนั้น ปีต่อไปผมก็คงจะ**พยาธิกถา**ให้เป็นการต่อเนื่องกันตามลักษณะของตริทูต คือ แก่ เจ็บ ตาย แต่ผมก็ไม่ได้เขียนตามที่คาดกันนั้น เพราะตอนที่ผมเขียน**ขรกกถา**นั้น ผมแก่อย่างเดียวยังมิได้เจ็บไข้หนักหนาและช้านานจนรู้จักพยาธิได้

ขึ้นใจ จึงเก็บเอาไว้ก่อน ด้วยความเข้าใจว่าเมื่อถึงเวลาก็คงจะได้ป่วยเข้าชั้นพยาธิตามอริยสัจเข้าสู่สักวันหนึ่ง

ปีที่แล้วมา ผมเจ็บป่วยมาเกือบตลอด ด้วยโรคต่าง ๆ ที่เนื่องจากโรคเบาหวานหรือเป็นปัจจัยการกับโรคเบาหวาน การป่วยนั้นนานพอและหนักพอที่จะรู้จักพยาธิได้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพราะเป็นการเจ็บรอตตาย มิใช่เจ็บรอตหาย

วันนี้ก็ถึงเวลาที่จะแสดงพยาธิธรรมได้แล้ว จึงได้เขียนเรื่องพยาธิกถานี้ขึ้น แต่ก็ขอเตือนไว้ก่อนว่าหนังสือเล่มนี้อาจไม่ยาวเท่าเล่มก่อน

เพราะคนป่วยนั้นยอมทำอะไรได้น้อยกว่าคนที่ไม่ป่วย

พยาธินั้นมาถึงใครเมื่อไรก็ได้ โดยไม่จำกัดวัย อาจเกิดแก่เด็กหรือคนหนุ่มสาวก็ได้ คนที่ป่วยแต่ยังไม่แก่รักษาไม่หายก็ตายไปแล้วมากต่อมาก ส่วนคนแก่ที่ไร้โรคพยาธิ ถึงแม้จะอายุเท่าไรก็ตามดำรงชีวิตอยู่ได้สบายอย่างคนไร้โรคก็มีอยู่อีกมากเช่นเดียวกัน”

คนเราเมื่อเกิดเจ็บป่วยก็ต้องให้หมอรักษา หมอจึงเป็นบุคคลสำคัญสำหรับพยาธิต่าง ๆ ดังอาจารย์หม่อมได้ให้ข้อคิดไว้ว่า

“โรคบางอย่างถึงตาย แต่หมอจะบอกให้คนไข้รู้ หรือไม่ก็แล้วแต่สภาพจิตของคนไข้ หากคนไข้ยอมรับความจริงแห่งชีวิตว่าคนเราเกิดมาแล้วต้องตาย หมอก็พอจะบอกได้ โรคบางอย่างหายได้ คนไข้ก็จะเจ็บเพื่อหาย เหมือนพระบวชเพื่อสีก แต่บางโรคหายก็ไม่หาย ตายก็ไม่ตายเป็นโรคเรื้อรังประจำตัว โรคอย่างนี้ที่ผู้เป็น จะต้องรู้จักกับพยาธิชนิดรู้แจ้งแทงตลอด มิใช่เพื่อต่อสู้กับโรค แต่เพื่อรู้จักกับโรค จนสามารถที่จะอยู่กับมัน หรือให้มันเข้ามาอยู่ด้วยอย่างใกล้ชิดเป็นเวลานานปี อยู่กับมันไปจนหมดเกรงหมดกลัว หมดกระวนกระวายใจ เล่นกับมันได้

การรักษาโรคนั้นขึ้นอยู่กับหมอก็จริง แต่ใครจะหายหรือตายก็ขึ้นอยู่กับบุญกรรมของผู้เป็นเอง เป็นส่วนใหญ่ ความเชื่อมั่นในกรรมและผลของกรรมนี้ทำให้ผมเกิดความมั่นใจในความเป็นธรรมชาติของพยาธิ ป่วยครั้งไรก็ไม่เดือดร้อนกระวนกระวายใจ ใครที่เคยไปเยี่ยมไข้ผมก็คงจะเห็นจริง แต่อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญ ทำให้หมดความกระวนกระวายในยามป่วยไข้ได้ ก็คือ**ความสบายกายสบายใจ (COMFORT)** ซึ่งหมอให้แก่ผมได้ หมออาจรักษาผมหายหรือไม่หายก็ได้ เรื่องนี้ไม่แน่นอนนัก แต่ความแน่นอนอยู่ที่ว่า หมอที่ดีนั้นสามารถที่จะให้ความสบายกายสบายใจได้เสมอ”

ในเรื่องของสังขารมนุษย์เรานั้น ย่อมมีความเสื่อมและมีโรคหรือพยาธิเกิดขึ้น จึงต้องทำใจยอมรับกับสิ่งเหล่านี้ ดังเช่นข้อคิดของอาจารย์หม่อมตอนหนึ่งว่า

“เมื่อย่อนกลับไปดูตัวเองตั้งแต่รู้ความมาก็ได้ ว่าตนเองนั้นเคยป่วยไข้มาตลอด แต่เมื่อตัวผมนั้น

เปรียบเหมือนกับต้นไม้ที่กำลังงอกงาม ถึงจะถูกเพลี้ยถูกรากหนอนกินใบบ้างก็สู้ได้ ร่างกายก็เติบโตมาเรื่อยๆ จนบางครั้งก็ผลอตัวนึกว่าสบายดี แข็งแรงไม่เจ็บไข้ พยาธิอยู่ห่างไกล ป้องกันได้ และบางครั้งก็ทำอะไรเหมือนกับว่าตัวจะไม่รู้จักตาย

ด้วยความหลงผิดเช่นนี้ ผมจึงได้ใช้ตัวผมเองหนักไปทั้งในทางกายและทางใจ จนเกิดเป็นกรรมทำให้ต้องป่วยเป็นโรคเรื้อรังหลายอย่างเมื่ออายุมากเข้า เพราะวัยนั้นเหมือนประตูที่จะนำพยาธิเข้าสู่ตัว เมื่อยังอ่อนวัยประตูนั้นก็ปิด จะมีแสบบ้างก็ชั่วคราว ชั่วคราว แต่พอเข้าวัยชราแล้ว ประตูนั้นก็เปิดกว้าง พยาธิเดินเข้าสู่ตัวได้สบายมาก และชราอันเองก็เป็นโรคอย่างหนึ่ง คือโรคชรา ใครเป็นแล้วถึงตายทุกคน ไปไม่มีทางรักษา”

ข้อคิดจากพยาธิวิทยา

งานเขียน **“พยาธิวิทยา”** ของอาจารย์หม่อมเกิดขึ้นในวัยชราทำให้การเรียบเรียงแสดงออกมาอย่างสมจริง เพราะผู้เขียนมีประสบการณ์ตรง และถ่ายทอดออกมาให้เข้าใจได้ง่ายจนอ่านแล้วมองเห็นสัจธรรมของชีวิตที่ไม่เที่ยง มีการเปลี่ยนแปลงเสื่อมถอยไปตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย เพียงแต่มีความตระหนัก มีสติ มีเหตุผล ในการยอมรับความแก่ ความเจ็บ และในที่สุดคือความตายว่าเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน เราก็จะใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข

วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของการแสดงออกทางการประพันธ์ที่ให้คติสอนใจได้อย่างดี และยังมีผลงานของอาจารย์หม่อมที่มีคุณค่าอีกเป็นจำนวนมาก จึงเหมาะสมแล้วที่ได้รับยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก

บรรณานุกรม

- คึกฤทธิ์ ปราโมช. **หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๓๘.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช. **พยาธิวิทยา.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สยามรัฐ, ๒๕๓๐.

บทพระราชนิพนธ์

จดหมายเหตุการณ์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงตรวจราชการ หัวเมือง ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร

ฉวีงาม มาเจริญ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำรงพระอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ในรัชกาลที่ ๕ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๓๗ - ๒๔๕๓ รวมเวลาทั้งสิ้น ๑๕ ปีเศษ ในช่วงเวลาดังกล่าวได้ทรงประกอบพระราชกิจน้อยใหญ่นานัปการ ทั้งราชการบ้านเมืองที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมชนกนาถ ทรงมอบหมายให้ปฏิบัติแทนต่างพระเนตรพระกรรณและอื่น ๆ ซึ่งล้วนเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติในขณะนั้นและในกาลต่อมา อาทิ เป็นผู้รักษาพระนครหรือผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ขณะเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสหัวเมืองหรือเสด็จประพาสต่างประเทศ เป็นผู้บังคับการ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

กรมทหารมหาดเล็ก ผู้บังคับการโรงเรียนนายร้อยทหารบก เป็นผู้กำกับการร่างกฎหมายและกำกับการกระทรวงยุติธรรม เป็นสภานายกหอพระสมุดวชิรญาณ เป็นผู้ฟื้นฟูงานด้านนาฏศิลป์และดนตรีไทย และเป็นผู้สร้างสรรคัวรรณกรรมต่าง ๆ เป็นต้น เฉพาะพระปรีชาสามารถด้านการประพันธ์ของพระองค์นั้น

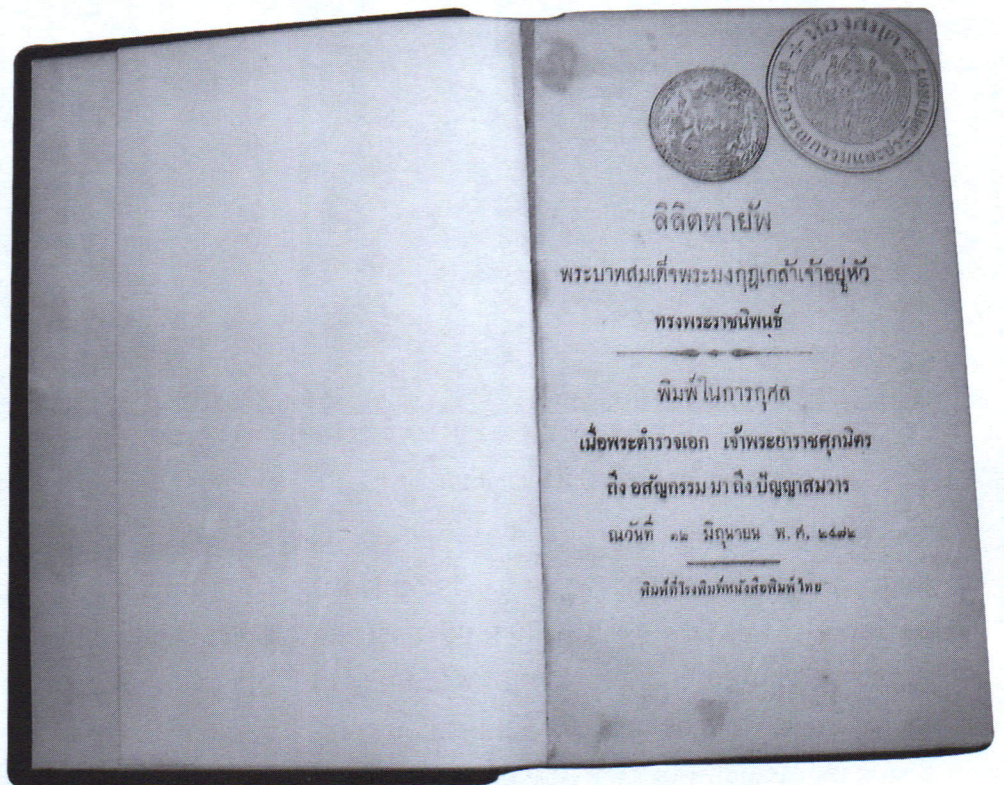

สมควรยิ่งแล้วที่พสกนิกรชาวไทยได้ถวายพระราชสมัญญาว่า **“สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า”** เนื่องจากบาทพระราชนิพนธ์ของพระองค์เปี่ยมด้วยปริมาณและคุณภาพ ครอบคลุมความรู้หลายสาขา เมื่อจัดหมวดหมู่บทพระราชนิพนธ์ตั้งแต่ก่อนจนถึงหลังครองราชย์แล้ว อาจแบ่งออกได้ถึง ๗ หมวดใหญ่ มีจำนวนรวม ๑,๒๗๖ เรื่อง ในจำนวนดังกล่าวมี ๓ เรื่องที่เป็นลักษณะของบันทึกจดหมายเหตุการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงตรวจราชการหัวเมือง

ขณะที่ยังทรงดำรงพระอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ๓ วาระ จดหมายเหตุทั้ง ๓ เรื่องนี้ นอกจากจะทรงคุณค่าด้านวรรณกรรมแล้ว ยังทรงคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรมด้วย จดหมายเหตุดังกล่าวแต่ละเรื่องมีคุณลักษณะและสาระสังเขปดังต่อไปนี้

ลิลิตพายัพ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อพุทธศักราช ๒๔๔๘ เมื่อตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไปทรงเปิดทางรถไฟสายเหนือ ซึ่งขณะนั้นสร้างไปถึงแค่เมืองนครสวรรค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดทางรถไฟที่สถานบ้านพาสี แล้วเลยเสด็จประพาสเมืองลพบุรีและเมืองนครสวรรค์ หลังจากเปิดทางรถไฟแล้ว ได้โปรดให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จต่อไปประพาสหัวเมืองในมณฑลพายัพ โดยมีพระราชประสงค์จะให้ทรงคุ้นเคยกับงานราชการ ข้าราชการ ตลอดจนเจ้านายฝ่ายเหนือที่อยู่ห่างไกลด้วย

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ

ลิลิตพายัพ

สยามมกุฎราชกุมาร ได้ตามเสด็จประพาสเมืองลพบุรี ก่อน จากนั้นได้กราบถวายบังคมลาที่ปากน้ำโพ เสด็จทางชลมารคด้วยเรือกลไฟไปขึ้นที่เมืองนครสวรรค์ ประทับค้างคืน รุ่งขึ้นจึงเสด็จไปเยี่ยมค่ายทหารมณฑลนครสวรรค์ แล้วทรงเรือพระที่นั่งต่อไปยังเมืองพิจิตร พิษณุโลก อุตรดิตถ์ เสด็จพระราชดำเนินต่อด้วยม้า แล้วเปลี่ยนเป็นขบวนช้างไปยังเมืองแพร่ ลำปาง พะเยา เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน แล้วเสด็จย้อนมาเชียงใหม่ ขากลับได้ประทับเรือเสด็จโดยชลมารคจากเชียงใหม่ และเสด็จขึ้นทรงตรวจราชการตามหัวเมืองต่าง ๆ เป็นลำดับมา จากเมืองตาก กำแพงเพชร นครสวรรค์ ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง ประทับแรมที่พระราชวังบางปะอิน พระนครศรีอยุธยา แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงเทพฯ โดยรถไฟ

การเสด็จพระราชดำเนินมณฑลพายัพครั้งนั้นเริ่มตั้งแต่วันที่ ๓๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๔๘ ซึ่งเสด็จออกจากกรุงเทพฯ จนถึงวันเสด็จกลับมาถึงเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๔๘ (ปลายปี) รวมเป็นเวลา ๓ เดือน ๑ วัน นับว่าเป็นเวลาอันยาวนาน เนื่องจากการคมนาคมสมัยนั้นยังไม่ค่อยสะดวก การเสด็จจะหว่างเมืองต้องทรงช้าง เสด็จสถานที่ต่าง ๆ ใน

วัดเชียงมั่น วัดแรกในจังหวัดเชียงใหม่

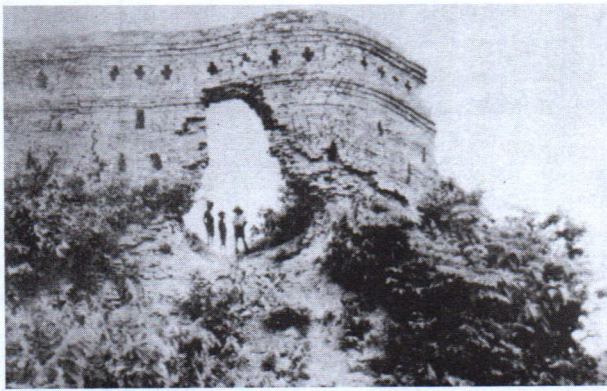

วัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง

แต่ละเมืองก็ต้องทรงม้าบ้าง ทรงรถม้าหรือเรือบ้าง มีพลับพลาประทับแรมรายทางไปเป็นระยะ การเสด็จตรวจราชการแต่ละเมือง นอกจากทอดพระเนตรส่วนราชการฝ่ายพลเรือนและทหารแล้ว ยังเสด็จเยือนศาสนสถานสำคัญ โรงเรียน ทอดพระเนตรภูมิประเทศ ตลาด ย่านชุมชน เพื่อทรงสังเกตความเป็นอยู่ของราษฎรด้วย ได้ทรงเปิดโรงเรียนบุญวาทวิทยาลัยที่ลำปาง ทรงวางศิลาฤกษ์โรงเรียนยุพราชวิทยาลัยและโรงเรียนปรินซ์รอยัล (Prince Royal College) ที่เชียงใหม่ ส่วนการรับเสด็จของแต่ละเมืองนั้นล้วนจัดอย่างยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะเจ้านายฝ่ายเหนือได้จัดพิธีสู่พระขวัญ มีการฟ้อนของเจ้านาย และมีการแสดงละครถวายให้ทอดพระเนตร ที่สำคัญคือเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร วันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๔๘ เจ้านายและข้าราชการทั้งในหัวเมืองและที่ตามเสด็จ ได้ร่วมกันจัดงานถวายพระพร โดยตอนบ่ายวันที่ ๓๑ ธันวาคม มีพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ตอนค่ำมีการเลี้ยงถวายพระพร อุทยานสโมสรมิดนตรีและการแสดง วันที่ ๑ มกราคม พระสงฆ์รับพระราชทานฉันทาหารเพล ข้าราชการที่ตามเสด็จไปมณฑลพายัพถวายพระพรและทูลเกล้าฯ ถวายของที่ระลึก ราษฎร (เจี้ยว) เผ่าฯ ถวายพระพร เวลาบ่ายทรงสดับพระธรรมเทศนา ทรงไปรยทาน ตกเย็นเสด็จทรงรถม้าพระที่นั่งทอดพระเนตรการตกแต่งประทีปโคมไฟเฉลิมฉลอง แล้วเสวยพระกระยาหารค่ำและทอดพระเนตรละคร สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินจาก

เมืองเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๔๘ ล่องตามชลมารคลงมาทรงแวะทอดพระเนตรโบราณสถาน สถานที่สำคัญ และทรงตรวจราชการเรื่อยมาจนกระทั่งถึงบางปะอินเสด็จขึ้นประทับแรม ๑ คืน จากนั้นจึงประทับรถไฟกลับกรุงเทพฯ จะเห็นว่าการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนั้นต้องทรงตรากตรำพระวรกายมิใช่น้อย แต่ก็ทรงปฏิบัติพระราชกิจได้ลุล่วง ทรงได้รับการยกย่องเชิดชูพระเกียรติอย่างจริงใจและจงรักภักดีจากเจ้านายฝ่ายเหนือและข้าราชการหัวเมืองทั้งปวง สมดังพระราชประสงค์แห่งสมเด็จพระบรมชนกนาถ

ลิลิตพายัพเป็นวรรณกรรมร้อยกรอง ประกอบด้วย คำประพันธ์ ๒ ประเภท คือ ร่ายและโคลง อันได้แก่ โคลง ๒, ๓ และ ๔ พระราชนิพนธ์ในลักษณะนิราศ โดยมีการร่ำพันถึงคนรัก (สมมติ) ที่ต้องห่างจากกันเพราะต้องตามเสด็จ นอกจากนี้จะมีการพรรณนาถึงสภาพภูมิประเทศ เล่าตำนานหรือเกร็ดประวัติสถานที่ต่าง ๆ และเล่าเหตุการณ์ในการตรวจราชการ การรับเสด็จ และงานเฉลิมฉลอง ลิลิตพายัพจึงให้คุณค่าแก่ผู้อ่านทั้งด้านวรรณศิลป์ ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี และทำให้เห็นว่าสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงละเอียดรอบคอบในการจดบันทึกจดหมายเหตุไว้ ซึ่งจะอำนวยความสะดวกแก่คนในยุคของพระองค์และยุคต่อ ๆ ไป ทรงใช้เวลาว่างที่มีแม้เพียงน้อยนิดรังสรรค์วรรณกรรมซึ่งเป็นเอกสารสำคัญของชาติให้ตกทอดสืบมา บทพระราชนิพนธ์บางตอนในลิลิตพายัพ เช่น เมื่อถึงเมืองพิจิตร กล่าวว่

กำแพงหัวลิน มุมเมืองเชียงใหม่ ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

“เกยไชย ชื่อโด่งด้วย	กุมภา หนึ่งนา
ยาวใหญ่ร้ายกาจนา	ลิกพร้อย
ตัวตายแต่หลานตา	ยังอยู่
สองบาทจุดขาวน้อย	ต่างพร้อยพรรณตา

ชุมแสงแสงทิพไซร์	สองสุม อยู่ฤา
อกพีรวาไฟรุมน	เร้าร้อน
ให้หวนคิดถึงชุม	นุมนอยู่ หลั่งนอ
บุญพี่ชูพี่ย่อน	กลับไกลคินสงวน

เมืองภูมิภูมิภาคด้วย	เหตุใด
ภูมิเพราะกายฤาใจ	ช่วยชี้
ฤามีเทพสถิตใน	กิงรุกข์ ไตฤา
ขอพระภูมิที่นี้	ประสิทธิ์ให้พฐเกษม

รูปกฤษพรเทศอ้าง	นามบรร พตแธ
ใครนะช่างคิดสรร	ชื่อให้
คิดไปก็เดือดตัน	ข้างบ่ มีเลย
ผิจะมีจักได้	ชี้ขึ้นคินสถาน

ถึง เวียงวิจิตรแล้ว	แลหา
เมือง นีปมีตา	ยั่วค้อน
พิ จารณมีสบสุตา	นึมนุช เลยแม่
จิตร พี่ยังเร้าร้อน	อุระไขคินิงหา”

ตอนท้ายของลิลิตพายัพจบด้วยโคลง ๔ สองบท กล่าวถึงชื่อผู้เขียนจดหมายเหตุ ๔ คน และขออภัยผู้อ่านหากแต่งผิดพลาด ขอให้ช่วยกันติชม ซึ่งเป็นธรรมเนียมของการประพันธ์ ดังนี้

วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

เรื่องนี้หนานชื่อแก้ว	เมืองบุรพ์ เริ่มแธ
น้อยสบจินดาพูน	เพิ่มถ้อย
หนานขวายอีกนายมยุร	รวมสี่
ตรีแต่คนละน้อย	รวบร้อยกรองสาร

ขนานนามลิลิตเบื่อง	พายัพ
จบเสร็จบริบูรณ์ระงับ	เท่านี้
ใดพร่องปราชญ์เชิญรับ	ฉันทเพิ่ม
ที่ผิดโปรดช่วยชี้	ชักให้ลงทาง

ผู้แต่งที่ปรากฏชื่อดังกล่าว คือ “หนานแก้วเมืองบุรพ์” เป็นพระนามแฝง หมายถึงสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร คำว่า “หนาน” เป็นคำเรียกผู้ที่เคยบวชเรียนแล้ว “แก้ว” มาจาก “วชิราวุธ” ส่วน “เมืองบุรพ์” มาจากพระนามทรงกรม “กรมขุนเทพทวารวดี” ชื่ออีก ๓ ชื่อ เป็นของข้าหลวงเดิมซึ่งแปลงชื่อจริงมาเป็นนามแฝง ได้แก่ “น้อยสบจินดา” คือ หม่อมเจ้าถุกถวิล สุขสวัสดิ์ ซึ่งเคยบวชเป็นสามเณรจึงใช้คำว่า “น้อย” นำหน้านามแฝง “หนานขวาย” คือ พระยาบำเรอบริรักษ์ (สาย ณ มหาชัย) และ “นายมยุร” คือ พระยาสุรินทราชา (นกยูง วิเศษกุล) การพระราชนิพนธ์ลิลิตพายัพนี้ พระยาสุรินทราชาซึ่งขณะตามเสด็จมีบรรดาศักดิ์เป็นหลวงอภิรักษ์ราชฤทธิ รักราชการในตำแหน่งเลขานุการในพระองค์ เล่าว่า สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงพระราชนิพนธ์ลิลิตเรื่องนี้ในเวลาว่างในช่วงการเสด็จ เช่น เมื่อถึงที่ประทับแรมพอเสวยพระกระยาหารค่ำ แล้วก็ทรงพระราชนิพนธ์ต่อทุกวัน ตั้งแต่เสด็จออกจาก

กรุงเทพฯ จวบจนเสด็จกลับ มาทรงพระราชนิพนธ์ต่อที่กรุงเทพฯ เพียงเล็กน้อย ในการตีพิมพ์เผยแพร่มีพระราชประสงค์จะมีให้คนทั่วไปคิดว่าเป็นหนังสือที่ทรงพระราชนิพนธ์เป็นทางราชการ จึงทรงใช้พระนามแฝง

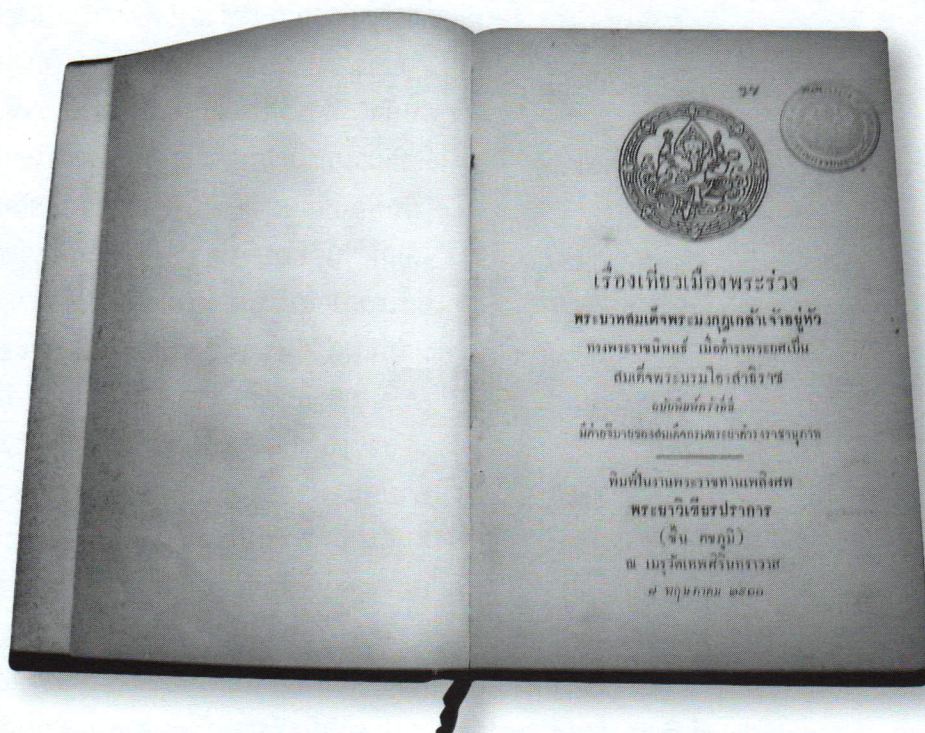
ลิลิตพายัพพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในหนังสือทวิปัญญา โดยตัดตอนพิมพ์เป็นรายปักษ์ ต่อมาเมื่อพระตำรวจเอก เจ้าพระยาราชศุภมิตร (ออด ศุภมิตร) ซึ่งเคยเป็นราชองครักษ์ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ถึงอสัญกรรม มหาเสวกตรี พระยาสมบัติบริหาร (เอื้อ ศุภมิตร) ผู้เป็นบุตรจึงขออนุญาตราชบัณฑิตยสภาพิมพ์เผยแพร่อีกครั้ง ในการบำเพ็ญกุศลปัญญาสมวาร วันที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๒ หลังจากนั้นก็ได้มีการพิมพ์เผยแพร่อีก

อีก ๒ ปีต่อมา สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงตรวจราชการหัวเมืองอีกครั้ง และได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง “เที่ยวเมืองพระร่วง” ขึ้น เพื่อบันทึกสิ่งที่ได้ทอดพระเนตรและข้อมูลต่าง ๆ ที่ทรงศึกษาค้นคว้า

เที่ยวเมืองพระร่วง คือบทพระราชนิพนธ์ใน

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อเสด็จประพาสเมืองกำแพงเพชร สุโขทัย สวรรคโลก อุตรดิตถ์ และพิษณุโลก เมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๐ ทรงสำรวจตรวจตราโบราณวัตถุสถานตามเมืองเหล่านั้นอย่างละเอียด และทรงสอบค้นตำนานของเมืองมาทรงพระราชวินิจฉัยตามหลักแห่งเหตุและผล แสดงให้เห็นพระอัจฉริยภาพด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี บทพระราชนิพนธ์เรื่องเที่ยวเมืองพระร่วงนี้ มีลักษณะเป็นทั้งจดหมายเหตุการเสด็จพระราชดำเนินและพระบรมราชาธิบายด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี เนื่องจากทรงบันทึกวันที่เสด็จพระราชดำเนินไปถึงสถานที่ต่าง ๆ พร้อมกับข้อมูลรายละเอียดแต่ละด้านของสถานที่นั้น ๆ ดังข้อความตอนหนึ่งว่า

“... วันที่ ๒๐ มกราคม เวลาเช้า ๓ โมง ออกเดินทาง ใช้ช้างเป็นพาหนะ เมื่อแรกออกเดินก็ได้เลียบไปตามถนนพระร่วง ไปได้ราว ๓๐ เส้น ข้ามคลองวังขนาน ซึ่งเป็นพรมแดนเมืองกำแพงเพชรกับสุโขทัยต่อกัน ตั้งแต่นี้ไปทางที่เดินไม่มีใครจะได้ไปตามแนวถนน บางแห่งก็จำเป็นต้องออกห่างมากจนไม่แลเห็นเนินถนน แต่คงแลเห็นทิวไม้เรื่อยไปจนถึงห้วยตาเถียน ทางจากยางโพนประมาณ ๑๔๐ เส้น ได้เห็นถนนเป็นคันสูงขึ้นมา

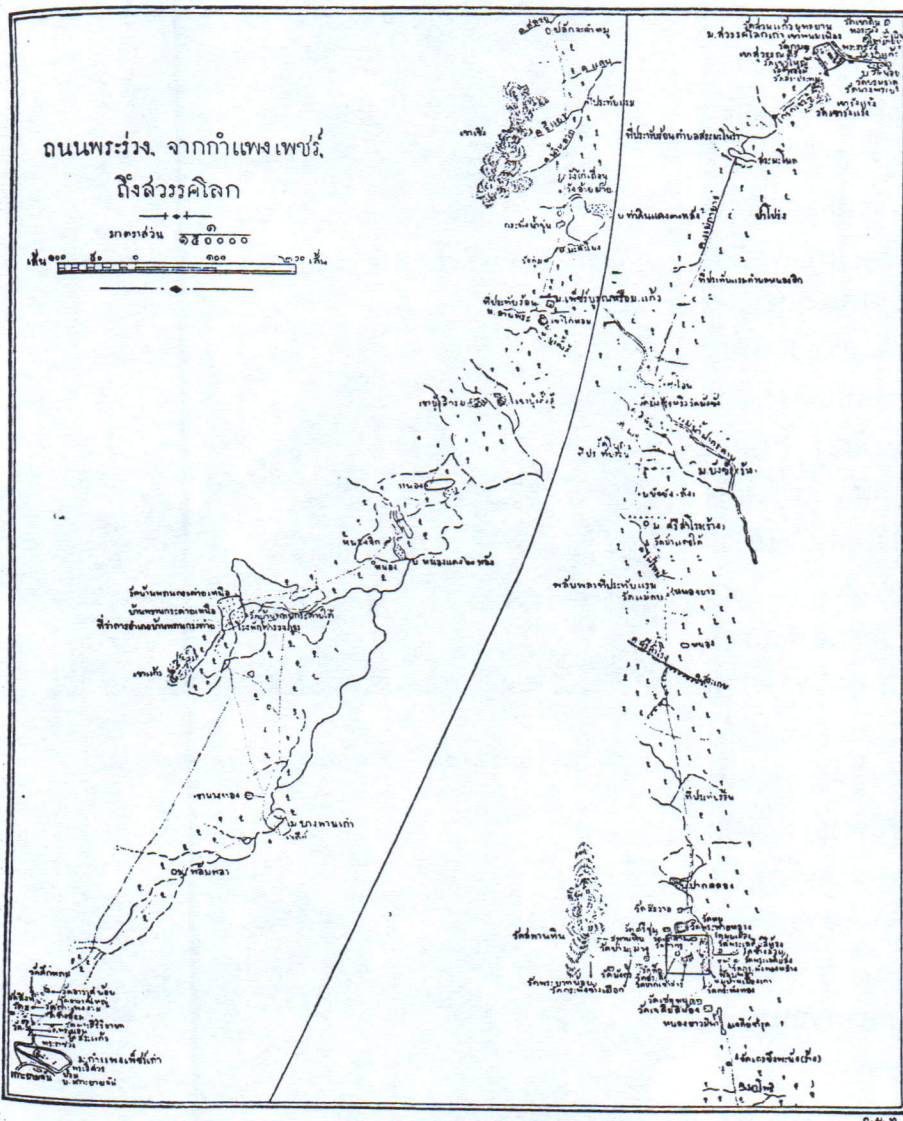
เที่ยวเมืองพระร่วง

ภาพปูนปั้นภายในซุ้มประตูวัดพระพายหลวง
จังหวัดสุโขทัย

ภาพและลายปูนปั้นที่ฐานเจดีย์ วัดเจดีย์สี่ห้อง
จังหวัดสุโขทัย

มาก มีคูทั้ง ๒ ข้างถนน และ
ถนนตรงนี้ที่ยังเหลืออยู่กว้าง
ประมาณ ๕ วา เวลาเช้า ๕
โมงครึ่งถึงบ่อชุมแสง

ที่ริมบ่อชุมแสงมีเมือง
ร้างอยู่เมืองหนึ่ง ซึ่งราษฎร
เรียกว่าเมืองเพชรหรือศรี-
ศรีมาศ เมืองนี้มีคูและเนินดิน
อยู่รอบบริบูรณ์ รูปเป็น
สี่เหลี่ยมรียาว ๖ เส้น ๑๕ วา
กว้าง ๓ เส้น ๕ วา ภายในเขต
เมืองไม่มีอะไร จึงเข้าใจว่าเป็น
เมืองด่านอันหนึ่งเท่านั้น
เพราะตั้งอยู่ริมถนนพระร่วงที่
เดียว พระวิเชียรปราการ
ออกความเห็นว่าเป็นเมือง
จันทร์ที่กล่าวถึงในคำจารึก
หลักศิลาในส่วนระยะทางเดิน
ของพระสามีสังฆราช แต่ชื่อที่
เรียกกันอยู่เดิมนั้น ดูไม่มีจันทร์
อะไรอยู่ในนั้นเลย เป็นเพชร
เป็นเขาทองอะไรไปไหน ๆ
เพราะฉะนั้นยากที่จะกล่าวได้
ว่าความสันนิษฐานอาจจะผิด
ถูกอย่างไร ไม่มีหลักฐานที่พอ

จะยึดได้เช่นเมืองขวานหรือเมืองพรานนั้นเลย”

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ
สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินไปเมือง

พระร่วงครั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๔ มกราคม ถึงวันที่ ๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๕๐ รวมเป็นเวลา ๒ เดือนเศษ ได้มีการตีพิมพ์เผยแพร่บทพระราชนิพนธ์ครั้งแรกใน พุทธศักราช ๒๔๕๑ ทรงปรารภไว้ในพระราชนิพนธ์ คำนำว่า มิได้มีพระราชประสงค์จะให้เป็นที่ตำรา แต่เป็นการเริ่มต้นให้แก่การตรวจค้นด้านโบราณคดีอัน สมบูรณ์ต่อไป ทั้งเพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้สนใจศึกษาด้าน โบราณคดีที่จะสันนิษฐานเรื่องราวอันเกี่ยวข้องกับเมือง สุโขทัย กำแพงเพชร และสวรรคโลก ทรงจำนงหมายว่า จะทำให้ผู้อ่านเกิดความภูมิใจในอารยธรรมที่บรรพบุรุษ สร้างไว้ และปลุกจิตสำนึกให้ชาวไทยเกิดความนิยม ท่องเที่ยวในประเทศยิ่งขึ้น

ในการพิมพ์เผยแพร่ครั้งที่ ๒ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๑ พระยาอนุศาสน์จิตรกร (จันทร์ จิตรกร) ได้ขอ อนุญาตราชบัณฑิตยสภาพิมพ์แจกในงานศพคุณหญิง ชุ่ม ผู้เป็นภรรยา เนื่องจากพระยาอนุศาสน์จิตรกรได้ เคยตามเสด็จไปในครั้งนั้น ขณะที่ท่านยังเป็นหลวงบุรี- นวราชฤทธิ์ และเป็นผู้ถ่ายแบบลวดลายจากโบราณสถาน ต่าง ๆ ประกอบท้ายพระราชนิพนธ์ แต่เพราะเวลา ล่วงเลยมาถึง ๒๐ ปี สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ นายกราชบัณฑิตยสภา ทรงเห็นว่าได้มีการศึกษาค้นคว้าพบข้อมูลใหม่ขึ้น อีกมาก และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตไว้ในคำนำแล้วว่า ให้มีการเพิ่มเติมข้อมูลได้ ดังนั้น เพื่อความสมบูรณ์ของ หนังสือ พระยาอนุศาสน์จิตรกรจึงกราบบังคมทูล ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจากพระบาท สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จากนั้น สมเด็จพระเจ้า บรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ จึงทรงจัดทำ คำอธิบายเพิ่มเติมต่อท้ายบทพระราชนิพนธ์แต่ละบท ตามข้อมูลที่มีการค้นคว้าในสมัยหลังหรือมีข้อ สันนิษฐานใหม่ ดังนั้น ในการพิมพ์บทพระราชนิพนธ์ เรื่องเที่ยวเมืองพระร่วงครั้งนี้ ต่อ ๆ มา จึงพิมพ์คำ อธิบายของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา ดำรงราชานุภาพควบคู่กันไปตราจนปัจจุบัน

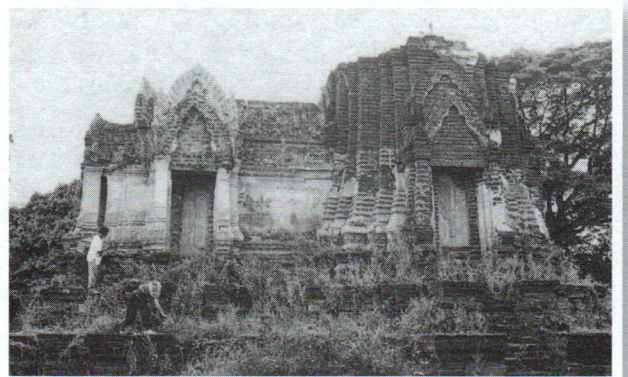
เรื่องเที่ยวเมืองพระร่วงจะมีลักษณะค่อนข้าง เป็นวิชาการ ต่างจากพระราชนิพนธ์จดหมายเหตุ ลำดับที่ ๓ ซึ่งมีลักษณะเป็นจดหมายถึงเพื่อนและ เล่าเรื่องสนุก ๆ แทรกโดยตลอด

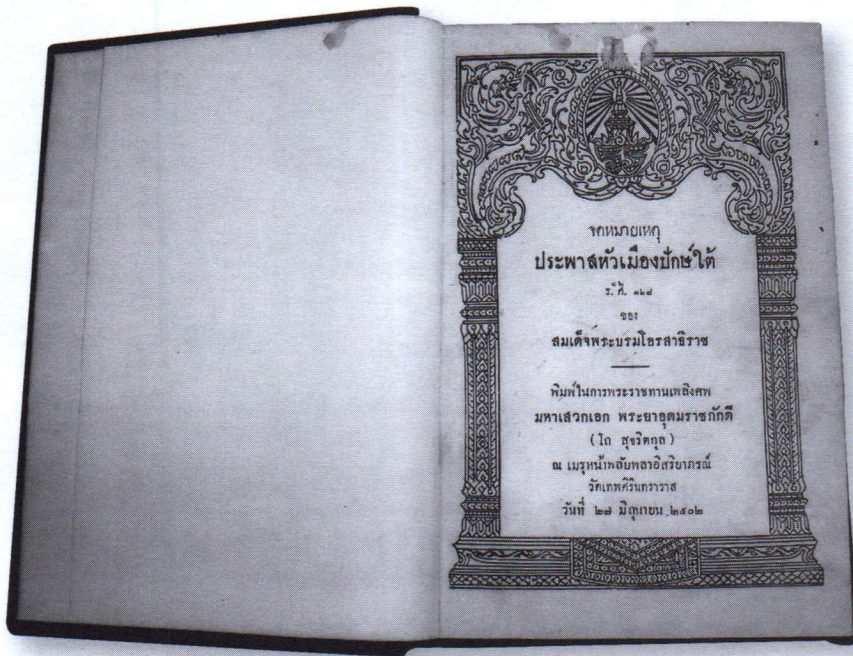
ปูนปั้นช้างทรงเครื่อง ที่วัดช้างรอบ จังหวัดกำแพงเพชร

วัดพระบรมธาตุ ทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

วัดจุฬามณี จังหวัดพิษณุโลก

จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักข์ใต้

จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักข์ใต้ เป็นบันทึกจดหมายเหตุเมื่อสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จประพาสหัวเมืองปักข์ใต้อันได้แก่ เมืองชุมพร ระนอง ภูเก็ต พังงา กระบี่ เกาะลันตา ตรัง และนครศรีธรรมราช ตั้งแต่วันที่ ๘ เมษายน ถึงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๕๒ ทรงพระราชนิพนธ์ในลักษณะของจดหมายรายวันจากข้าราชการบริพารผู้ตามเสด็จนามว่า **“นายแก้ว”** (พระนามแฝง) ถึงพระานบุญผู้เป็นเพื่อนซึ่งอยู่ที่กรุงเทพฯ ทรงเล่าเหตุการณ์และข้อมูลเกี่ยวกับผู้คน สภาพบ้านเมืองต่าง ๆ ที่เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตร จดหมายฉบับแรกเริ่มเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๕๒ ฉบับสุดท้ายจบลงในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๕๒ รวมเป็นจดหมายทั้งหมด ๑๒ ฉบับ นอกจากทรงใช้พระนามแฝงแล้ว เมื่อจดหมายกล่าวถึงบุคคลอื่น ๆ ที่เป็นข้าราชการก็จะใช้นามแฝงเช่นกัน แต่ถ้าเป็นผู้รับเสด็จก็จะใช้นามจริง ตัวอย่างเช่น **“นายเกื้อ”** หมายถึง หม่อมหลวงเพ็ญ พังบุญ (เจ้าพระยารามราฆพ) **“เสนาโพ”** หมายถึง นายไถ (พระยาอุดมราชภักดี - ไถ สุจริตกุล) **“พระลักษณ”** หมายถึง หม่อมหลวงพิน พังบุญ (พระยาอนิรุทธเทวา) **“ใต้เท้ากรุณา”** หมายถึง พระยาราชวัลภานุสิษฐ์ (เจ้าพระยาราชศุภมิตร - อี๊ด ศุภมิตร) **“ลุงจารย์”** หรือ **“ท่านอาจารย์”** หมายถึง หลวงบุรีน-

ราชวร (พระยาอนุศาสน์จิตรกร - จันทรจิตรกร) เป็นต้น

จดหมายเหตุเสด็จประพาสหัวเมืองปักข์ใต้ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในพุทธศักราช ๒๔๕๒ ปรากฏคำชี้แจงในการพิมพ์ครั้งนั้นว่า

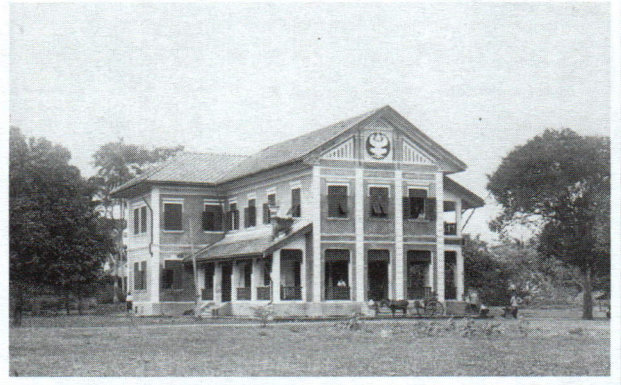
“... จดหมายเหตุเหล่านี้ ความตั้งใจเดิมก็ชั่วแต่จะส่งข่าวแต่โดยย่อ ๆ มาลงในหนังสือพิมพ์ **“ชนหัว”** เพื่อให้ผู้ที่อยู่ทางสวนจิตรลดาได้ทราบระยะทางที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช มกุฎราชกุมาร เสด็จประพาสหัวเมืองปักข์ใต้ แต่ครั้นเขียน ๆ ไปข้อความก็พิสดารขึ้นทุกที และจดหมายเหตุแต่ละฉบับก็ยืด

ยาวมากขึ้น ถ้าแมลงใน **“ชนหัว”** ก็จะต้องแบ่งลงไปคราวละเล็กละน้อย คงจะอีกนานกว่าจะได้ลงตลอด เห็นว่ากว่าจะได้รู้เรื่องราวตลอดก็จะเนิ่นไปมาก จะชักให้อ่านคอยเบื่อนักและเรื่องราวที่เล่าก็ไม่เป็นเรื่องสดเสียแล้ว จึงตกลงรวบรวมจดหมายเหตุเหล่านี้พิมพ์ขึ้นเสียในคราวเดียวเป็นเล่ม เพื่อจะได้จำหน่ายในหมู่ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องอยู่ในส่วนพระองค์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชให้อ่านกันเล่นพอเป็นที่เพลิดเพลินในหมู่กันเองเท่านั้น”

พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ได้ทรงนิพนธ์คำนำไว้ในการพิมพ์ครั้งที่ ๒ ซึ่งคุณหญิงเชิด อุดมราชภักดีและทายาท จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ มหาเสวกเอก พระยาอุดมราชภักดี (ไถ สุจริตกุล) เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๒ ทรงให้ข้อสังเกตว่า จดหมายเหตุนี้ไม่ได้กล่าวไว้ว่าตอนใดใครเป็นผู้แต่ง แต่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นบทพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ซึ่งตรงนี้ผู้เขียนเห็นว่า ข้อความที่สนับสนุนคำชี้แจงของพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ก็ปรากฏอยู่ในตอนต้นของจดหมายเหตุฉบับที่ ๑ นั่นเอง ความว่า “ตามที่ท่านสั่งให้ผมกับนายเกื้อช่วยกันหาข่าวส่งมาบ้าง และผมได้รับรองไว้ว่า พอถึงชุมพรผมหรือนายเกื้อจะมีจดหมายฝากเรือพระที่นั่งมหาจักรีกลับเข้ามานั้น ผมทั้งสองมีความเสียใจที่ได้กระทำสำเร็จไปตามที่รับรองไว้

หอพระพุทธสิหิงค์และจวนเจ้าพระยานคร เมืองนครศรีธรรมราช

ศาลากลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

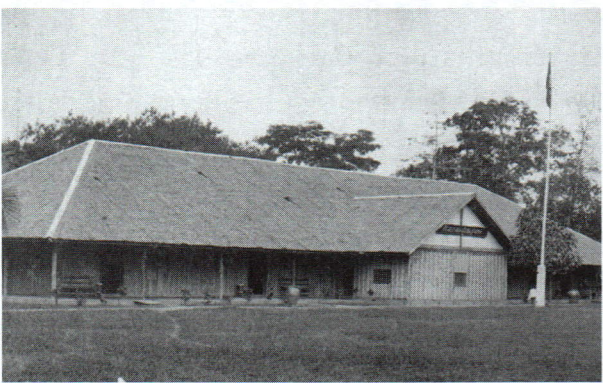
ที่จริงนายเกื้อได้ลงมือเริ่มเขียนจดหมายไว้ได้หน่อยหนึ่งแล้ว แต่มัว่วนจัดเตรียมข้าวของสำหรับจะขึ้นบกก็เลยไม่มีเวลาที่จะเขียนในเรือ ครั้นเมื่อขึ้นบกมาแล้วก็มัว่วนจัดของเข้าที่ที่พักเสียอีก ทำไปทำมาท่านพระยาราชรังสรรค์ท่านก็กลับไปลงเรือเสียไม่ทันได้ฝากจดหมายมา จึงต้องรอมานานถึงปานนี้

ส่วนการที่จัดต่อไปผมขอบอกมาให้ทราบไว้ว่าผมกับนายเกื้อได้ตกลงแบ่งหน้าที่กัน คือ นายเกื้อเป็นผู้เก็บข่าว ผมเป็นผู้เรียบเรียงจดหมายและเขียนส่งมา แต่การที่จะให้ส่งจดหมายให้ทอย ๆ กันมาไม่ขาดนั้นย่อมจะเป็นการไม่สะดวกอยู่เลย เพราะต้องเดินทางเรื่อย ๆ อยู่ ถ้าขาด ๆ ไปบ้างขอย่าให้ท่านพราณคิดไปว่า ผมหรือนายเกื้อเกียจคร้าน เพราะผมทั้งสองเป็นคนที่ไม่เกียจคร้านเลย มีแต่บางเวลาที่ค่อนข้างจะขยันน้อยไปหน่อยเท่านั้น ...”

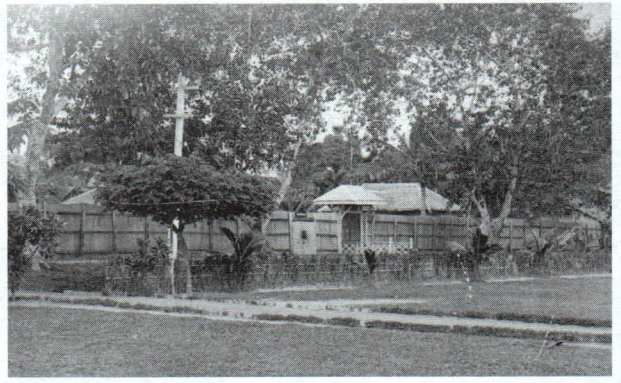
นอกจากนี้ พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ยังทรงให้ข้อสังเกตอีกว่า แม้ว่าจดหมายเหตุเสด็จประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้จะเกิดขึ้นในยุคที่ภาษาและความคิดแบบตะวันตกกำลังมีอิทธิพลมาก

แต่บทพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ก็ไม่ใช่ภาษาอังกฤษเข้ามาปะปนโดยไม่จำเป็นอย่างที่พบเห็นในหนังสือของผู้อื่น นอกจากที่ตั้งพระทัยจะล้อหรือแก้งเขียนเท่านั้น

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จออกจากกรุงเทพฯ ด้วยเรือพระที่นั่งมหาจักรี เสด็จขึ้นบกที่เมืองชุมพรแล้ว เรือพระที่นั่งมหาจักรีกลับเข้ากรุงเทพฯ เพื่อเตรียมการเสด็จประพาสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จากนั้นการเสด็จพระราชดำเนินของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ได้ใช้เรือกลางเป็นหลัก ส่วนการเสด็จประพาสและทอดพระเนตรสถานที่ต่าง ๆ ในแต่ละหัวเมืองนั้น ทรงเรือกลไฟ เรือมาดแจว พระเก้าอี้ หาม รถม้า รถยนต์ ช้าง ม้า หรืออื่น ๆ ตามความเหมาะสมของสภาพภูมิประเทศ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับจากเมืองนครศรีธรรมราชเข้ากรุงเทพฯ กรมทหารเรือเตรียมจะจัดเรือมกุฎราชกุมารมารับเสด็จ เนื่องจากเรือพระที่นั่งมหาจักรีติดราชการดังกล่าวมาแล้ว แต่ทรงพระราชดำริว่าเรือกลางสบายกว่าเรือมกุฎราชกุมาร ดังนั้นจึงจัดเรือกลางเป็นเรือพระที่นั่งกลับ

ศาลากลาง จังหวัดชุมพร

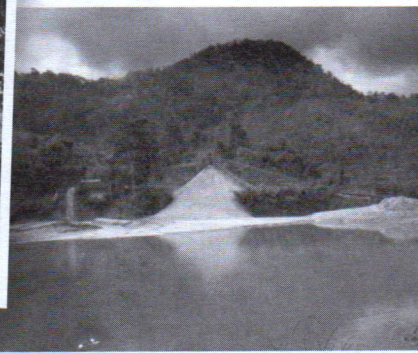
บ้านเจ้าเมืองชุมพร

พระมหาธาตุนครศรีธรรมราช

ที่ว่าการอำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดระนอง

เหมืองติบกใน จังหวัดระนอง

กรุงเทพฯ มีเรือศรีธรรมราชเป็นเรือพระที่นั่งรอง และมีเรือพาสีตามมาส่งเสด็จถึงกรุงเทพฯ

จดหมายเหตุฉบับหนึ่ง ๆ จะเล่าเรื่องการเสด็จประพาสสถานที่ต่าง ๆ รวมเวลาหลายวัน เป็นต้นว่า ฉบับที่ ๑ กล่าวถึงเมื่อเสด็จออกจากกรุงเทพฯ การเดินเรือไปในทะเลจนถึงปากน้ำชุมพร การเสด็จประพาสเกาะลังกาจิว เรื่องเกี่ยวกับการเก็บรังนก เรื่องการรับเสด็จและประทับที่ชุมพร เป็นเหตุการณ์ระหว่างวันที่ ๘ - ๑๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๕๒ ฉบับที่ ๕ กล่าวถึงการประพาสที่ภูเก็ต ได้แก่ การเสด็จขึ้นเมืองภูเก็ต การเสด็จประพาสเมือง การเสวยพระกระยาหารค่ำที่จวนข้าหลวงเทศาภิบาล เรื่องทรงเปิดถนนเทพกษัตรี การประพาสเกาะกลาง เรื่องทรงเปิดถนนวิชิตสงคราม เสด็จประพาสเขาน้ำตกและกระทุ การจัดงานเลี้ยงถวายที่สนามชุมพลของคณะข้าราชการและพ่อค้า การเสด็จทรงเปิดโรงเรียนปลูกปัญญา เสด็จทอดพระเนตรสถานที่ราชการต่าง ๆ ทอดพระเนตรเหมืองติบกของอำเภอหัว ทอดพระเนตรเรือขุดแร่ของบริษัททองคำ อาร์เบอร์ดินเดรียดิง และการพระราชทานเลี้ยงแก่เหล่าข้าราชการ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ระหว่างวันที่ ๒๖ - ๓๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๕๒ เป็นต้น

จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ เป็นหนังสือที่มีลักษณะอ่านง่าย อ่านสนุกและมีสาระครบครันทั้งด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงใช้ภาษาที่ง่ายไม่เป็นทางการ มีการแทรกสาระ อารมณ์ขัน ขณะเดียวกันก็ทรงแสดงให้เห็นพระราชดำริของพระองค์เกี่ยวกับบุคคล การปกครองบ้านเมืองในภูมิภาค ความเป็นอยู่ของราษฎรและสิ่งแวดล้อมอย่างมีพระวิสัยทัศน์

ดังจะขอยกข้อความบางตอนมาเพื่อเป็นตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

อารมณ์ขัน

“ก่อนที่จะผมจะเล่าถึงวันนี้ ต้องขอเล่าถึงเมื่อคืนนี้ต่ออีกหน่อย ในตอนหัวค่ำก็รู้สึกได้อยู่แล้วว่าเย็น แต่พอตกตึกยิ่งกว่าเย็นถึงหนาวต้องห่มผ้าสักหลาด ซึ่งผมเชื่อว่าในกรุงเทพฯ เวลานี้จะทำได้เลยเป็นเด็ดขาด เครื่องใช้ที่หนักในพลับพลาทำไม้ลายนั้นคืนนี้ ต้องยอมรับว่ามันคงจริง มันจนเคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น โต๊ะเสวยหรือพระแท่นและเตียงนอนข้าราชการ เป็นต้น เสาลงดินทั้งนั้นแล้วเสานั้นจึงลุดขึ้นมาบนพื้น การที่ใครจะประพาสเป็น “เสื่ออียิบ” เอาเครื่องแต่งพลับพลาไปด้วยจึงเป็นอันไม่ไหวอยู่เอง...”

อาชีพของชาวบ้านที่กระทบต่อสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่

“... ออกจากพลับพลาประทับแรม เดินลงไปทางตลาดแต่หาตรงลงไปอย่างไรก็ไม่ เลี้ยวไปเสียทางขวา เดินไปทางตะวันออกเรื่อย พอพ้นตลาดก็หมดถนน มีแต่ทางตัดไปตามป่าละเมาะและทุ่ง เป็นทางงามดี แต่แดดอยู่ข้างจะร้อน ข้ามคลองหลายแห่ง แต่ล้วนต้นเสียเพราะทรายเหมืองไหลลงมาเต็มเสียหมด การทลายเขาลงมาเพื่อทำเหมืองติบกนี้ ทำให้เสียประโยชน์มาก ตามริมน้ำตะกั่วป่าเดิมเคยมีบ้านคนอยู่ราย ๆ ไป และทราบว่าการทำไร่ทำสวนได้ดี บัดนี้ทรายไหลลงมาถมคลองตัดทางน้ำเดินเสียหมด แล้วยังไหลไปท่วมที่นาที่สวนทำการเพาะปลูกไม่ได้ เพราะฉะนั้นราษฎรต้องยกบ้านหนีไปแห่งอื่นเสียมาก ราษฎรในเมืองตะกั่วป่านี ผมทราบว่ามันไปรับจ้างทำเหมืองเสียหมด ไม่ใครจะทำนาทำไร่ ได้เงินมาก็ซื้อกิน แต่ไม่หยุดอยู่เพียงซื้อกิน ซื้อยาฝิ่นสูบด้วย ข้อนี้เป็นที่ไม่ดีอย่างยิ่ง การทำ

พลับพลาประดับธงไตรรงค์
พระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ริมธารน้ำตกของจังหวัดตรัง

เหมือนนั้นเองเล่าก็ไม่เป็นทางหากินที่ยั่งยืน พอเหมือนที่ตนทำนั้นหมดแรกก็ลงคว้าง ไม่มีอะไรทำ และเมื่อไม่มีอะไรทำก็ต้องอดเท่านั้น ถ้าไม่ยอมอดก็ต้องคิดทำการหากินโดยทางไม่ชอบธรรมต่าง ๆ ผมทราบว่าเจ้าคุณเทศากำลังคิดจะแก้ไขเรื่องนี้ คือจะคิดจัดการให้ราษฎรกลับทำไร่ทำนาอีก หวังใจว่าจะสำเร็จได้ตามความคิดของท่าน”

การขุดแร่ของบริษัทต่างประเทศในภูเก็ต

“... เวลาบ่ายเสด็จโดยรถม้าไปที่ท่าโรงภาษี ทรงเรือกระเชียงออกไปทอดพระเนตรเรือขุดแร่ของบริษัททองคาฮาร์เบอร์ดินเดร็ดยิง ซึ่งทำการขุดดีบุกอยู่ในอ่าวภูเก็ต เรือนี้คล้ายเรือที่ใช้ขุดคลองแต่มีเครื่องล้างแร่แถมอยู่ด้วย ส่วนขุดนั้นไม่ผิดอะไรกับเครื่องขุดคลอง ... น่าดูเครื่องจักรของเขาจริง ๆ และนึกเปรียบวิธีฝรั่งกับวิธีจีนช่างผิดกันจริง ๆ ของฝรั่งใช้แรงคนน้อยแต่ได้เนื้อมาก ของจีนใช้คนมากแต่ได้เนื้อแร่น้อย ที่เหมืองอำแดงหัวที่ไปดูเมื่อเช้านี้ ใช้กลีตั่งร้อยขึ้นไป ส่วนในเรือขุดนั้นเขาใช้คนรวมเบ็ดเสร็จเห็นจะสัก ๑๒ คนได้ เขามีเรืออยู่บัดนี้ ๓ ลำ แต่ยังเสียอยู่ลำหนึ่ง คงใช้ได้ ๒ ลำ แต่ถึงกระนั้นยังได้เนื้อแร่มากมายหนักหนา ภายใน ๓ วันที่แล้วมานี้ ได้เนื้อแร่ ๘ ตัน ซึ่งเป็นอย่างประหลาด น่าชมความอุตสาหะของเขา ที่พยายามขุดแร่ขึ้นมาจากพื้นทะเล ที่ตรงที่เรือซึ่งเสด็จไปทอดพระเนตรขุดอยู่นั้น เดิมพระพิไลยได้ขุดอยู่ แต่ต้องเลิกไปเพราะเปลืองโสหุ้ยมากนัก ต้องใช้กลีตั่งกว่าพันที่พระพิไลยขุดแล้วทิ้งแล้ว เขายังมาขุดได้อีกเป็นก่ายเป็นกอง นึกไปนึกมาก็ยอมว่าต้องสรรเสริญความเพียรของเขา แต่ก็อดนึกอนาใจไม่ได้ ต้องให้คนต่างชาติต่างภาษามาขุดขึ้น เงินที่ควรจะตกอยู่ในเมืองเราก็ต้องปล่อยให้ออกไปเสีย จริงอยู่รัฐบาลของเราก็เก็บภาษีได้มาก แต่ส่วนที่ได้นั้นน้อยนัก และส่วนภาษีที่รัฐบาล

จะได้เก็บได้นั้น ถึงใคร ๆ ก็คงจะต้องได้เสมอกัน เพราะฉะนั้นฝรั่งหรือไทยหรือจีนทำก็เหมือนกัน ยิ่งนึกไปก็ใจยิ่งนึกเสียตายหนักขึ้น...”

การเสด็จพระราชดำเนินได้มาถึงที่สุดที่เมืองนครศรีธรรมราช ขณะที่ประทับแรมอยู่ที่นั่นในคืนวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๕๒ ได้มีการเล่นละครพูดเกมล่า เรื่อง “ปล่อยแก่” ของนายบัว วิเศษกุล ในบริเวณพลับพลาที่ประทับ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทเพลงพระราชทานให้ร้องในการแสดงครั้งนั้น เป็นการทดลองใส่เพลงเข้าในบทละครพูด ซึ่งยังไม่เคยมีมาก่อน ปรากฏว่าที่นั่งซึ่งจัดไว้สำหรับผู้ชมเต็มทุกที่ได้พระราชทานเงินรายได้จากการจำหน่ายตั๋วทั้งหมด อุทิศถวายเป็นค่าปฏิสังขรณ์เจดีย์พระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราช

หนังสือจดหมายเหตุ ๓ เรื่องอันเป็นบทพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ดังกล่าวนานี้ ถือเป็นเอกสารสำคัญของชาติที่คนไทยรุ่นหลังควรจะได้ศึกษา เพื่อให้เข้าใจถึงความวิริยะอุตสาหะของบรรพบุรุษในอดีต ที่พยายามสร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่นและความเจริญด้านต่างๆ แก่บ้านเมือง เข้าใจถึงพื้นฐานของสังคมไทยในแต่ละภูมิภาค ถือเป็นตัวอย่างหรือข้อเปรียบกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบันเพื่อการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ต่อไปได้ หนังสือเหล่านี้ยังมีให้ศึกษาค้นคว้าได้ที่หอสมุดแห่งชาติ

บรรณานุกรม

- มกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ลิลิตพายัพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์หนังสือพิมพ์ไทย, ๒๔๗๒. (พิมพ์ในการกุศลเมื่อพระตำรวจเอก เจ้าพระยาราชศุภมิตร ถึงอสัญกรรมครบรอบปัญญาสมวาร ณ วันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๔๗๒).
- เที่ยวเมืองพระร่วง (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๔) พระนคร: โรงพิมพ์มหาดไทย, ๒๕๐๐. (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยาวิเชียรปราการ (ชื่น คชภูมิ) ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส ๗ พฤษภาคม ๒๕๐๐).
- จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. ๑๒๔. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๐๒ (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ มหาเสวกเอก พระยาอุดมราชภักดี (ไถ สุจริตกุล) ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส ๒๕๐๒).

วัฒนธรรมดนตรี ในพิธีกรรมการเกษตรของชนเผ่าไท

อรไท ผลดี*

ถิ่นกำเนิดมนุษยชาติ และถิ่นกำเนิดบรรพบุรุษไท

ชนชาติไทเป็นชนเผ่าพื้นเมืองที่เก่าแก่ที่สุด สืบเชื้อสายมาจากมนุษย์ตะวันออก มนุษย์ดึกดำบรรพ์ที่เก่าแก่ที่สุดในโลก อายุราว ๒,๕๐๐,๐๐๐ ปี พบที่หยวนโมวมณฑลยูนนาน สืบเนื่องมาถึงมนุษย์หยวนโมว อายุ ๑,๗๐๐,๐๐๐ ปี จนถึงสมัยหินเก่า อายุ ๖๐๐,๐๐๐ - ๓๐,๐๐๐ ปี ต่อเนื่องมาถึงประมาณ ๗,๐๐๐ - ๔,๐๐๐ ปี ในสมัยหินใหม่ จนกระทั่งในปัจจุบัน ชนเผ่าไทก็ยังคงอาศัยอยู่ที่มณฑลยูนนาน งานวิจัยของ อรไท ผลดี เรื่องภูมิปัญญาวัฒนธรรมการเกษตรไทยในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ พบองค์ความรู้ใหม่ว่าดินแดนที่ชนเผ่าไทในสมัยก่อนประวัติศาสตร์อยู่เป็นแหล่งกำเนิดการเกษตรกรรมของโลก มิใช่บริเวณตะวันออกกลางที่เรียกว่า ดินแดนอันอุดมสมบูรณ์รูปพระจันทร์เสี้ยว (The Fertile Crescent) ดังที่เชื่อกันมา

ปฐมบรมกษัตริย์ของชนเผ่าไทในยุคปรัมปรา คือ จักรพรรดิเหลียง (ฮวงตี้) เมื่อประมาณ ๔,๗๐๐ ปี พระองค์เป็นพระราชบิดาของพระเจ้าฮาว ซึ่งเป็นต้นตระกูลไท ปกครองอยู่บริเวณมณฑลเหอหนาน ในสมัยราชวงศ์เฮีย Hsia อายุประมาณ ๔,๒๐๐ ปี ปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์นี้คือจักรพรรดิหฺยู น่าจะเป็นคนไท เพราะชื่อราชวงศ์เป็นภาษาไทย คือคำว่า หัว ซึ่งเพี้ยนเป็นสำเนียงจีนว่า เฮีย หรือ เฮีย (Hsia) พบหลักฐานว่า สมัยนี้สามารถหล่อภาชนะสัมฤทธิ์แบบสามขา (Ting) ได้แล้ว ในสมัยต่อมา คือราชวงศ์เจ้า ประมาณ

๓,๐๐๐ ปี เริ่มระบบสังคมศักดินา เริ่มคิดค้นเทคโนโลยีการถลุงเหล็ก เพื่อใช้ในการเกษตร เช่น จอบ และ ขวาน ใช้วัวควายไถนา ริเริ่มการชลประทาน นับถือเทพเจ้าแห่งธรรมชาติที่มีอำนาจที่สุด คือ เทพเจ้าเทียน (แถน) หรือ เทพเจ้าแห่งฟ้า กษัตริย์ถือเป็นโอรสแห่งฟ้า หรือ สวรรค์ ต่อมาในสมัยราชวงศ์ฉิน ประมาณ ๒,๐๐๐ ปี ชนชาติจีนได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมจากพวกฮั่น ซึ่งเป็นเชื้อสายเตอร์กิก เช่น วัฒนธรรมเครื่องดนตรี และ วัฒนธรรมการใช้ตะเกียบ เป็นต้น ทำให้วัฒนธรรมจีนแยกจากวัฒนธรรมไทยอย่างชัดเจน

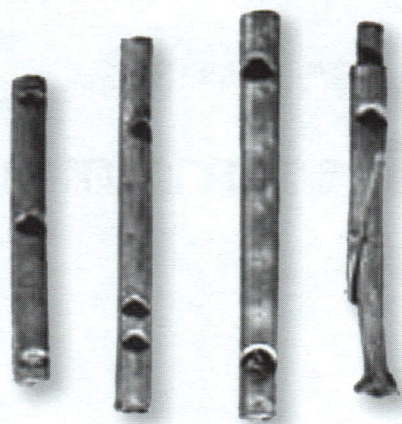
เครื่องดนตรีไทในวัฒนธรรมการเกษตร

แหล่งโบราณคดีเก่าแก่ที่สุดที่พบหลักฐานเครื่องดนตรีไทที่เก่าแก่ที่สุดในโลก คือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอามะฮิเยะ มณฑลเจ้อเจียง บริเวณปากแม่น้ำแยงซีเกียง อายุประมาณ ๗,๐๐๐ ปี พบหลักฐานขลุ่ยทำด้วยกระดูกหลายเลา ในสภาพที่สมบูรณ์ สันนิษฐานว่า น่าจะใช้ในพิธีกรรมการเกษตร เพราะที่บริเวณปากแม่น้ำแยงซีเกียง เป็นแหล่งกำเนิดเกษตรกรรมของไทย พบซากฟอสซิลของข้าวเจ้าปลูกที่เก่าแก่ที่สุดในโลกอายุ ๗,๐๐๐ ปี นักโบราณคดีและนักเกษตรศาสตร์ส่วนมาก เห็นพ้องกันว่า ชนชาติไทปลูกข้าวเจ้าแรกสุดในประเทศจีน

ในสมัยจักรพรรดิเหลียง หรือจักรพรรดิอั้งตี้ ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของชนเผ่าไท ปกครองอยู่บริเวณมณฑลเหอหนาน ได้แม่น้ำฮวงโหเมื่อ ๔,๗๐๐ ปีมาแล้ว โปรดให้นำต้นไผ่มาทำเครื่องดนตรีที่มี ๑๒ เสียง

* ผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑสถานและวัฒนธรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมัยราชวงศ์สุโขทัย ปกครองบริเวณมณฑลเหนือ-หนานประมาณ ๓,๓๐๐ ปี พบหลักฐานกลองมโหระทึกสัมฤทธิ์ของชนเผ่าไท ใช้ในพิธีกรรมเพื่อขอฝน

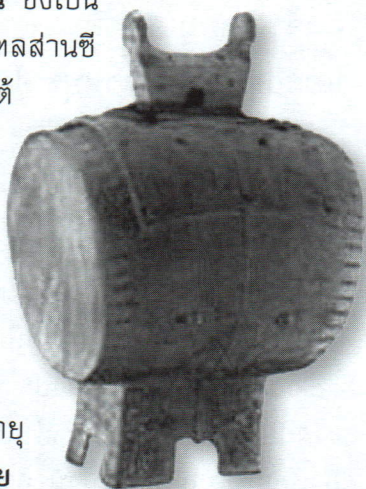

ขลุ่ยทำด้วยกระดูก

สมัยราชวงศ์เจ้า ปกครองอยู่บริเวณมณฑลสาณซี เมื่อประมาณ ๓,๕๐๐ ปี จักรพรรดิเชื้อสายไทมีนโยบายประเทศโดยอาศัยการดนตรีและจริยศึกษามีการแต่งตั้งตำแหน่งนักดนตรีทางราชการ ทำให้การดนตรีเจริญอย่างมาก มีดนตรีสำหรับเช่นบวงสรวงเทพเจ้าแห่งการเกษตร อาทิ พระธรรณี เจ้าแห่งฤดูกาลภูเขา ลำธาร เป็นต้น เครื่องดนตรีในสมัยราชวงศ์เจ้าที่เป็นภูมิปัญญาชนเผ่าไท ได้แก่ **ไผ่เดี่ยว** คือ ขลุ่ย และ **ไผ่แพ** คือ แคน ในสมัยนี้ พบหลักฐานขวานสัมฤทธิ์ ๒ ด้าม ที่หัวขวานมีลายคนสวมหัวประดับขนนกกำลังเป่าแคนคนหนึ่ง และถือฉาบอีกคนหนึ่ง และพบหลักฐานกลองมโหระทึก

วัฒนธรรมเตียนหรือแถน ในมณฑลยูนนาน อายุประมาณ ๒,๕๐๐ ปี เรียกว่าแบบสือไจ้ซาน มีลวดลายคนพ้อนสวมหัวประดับขนนก น่าจะเป็นต้นแบบการพ้อนนกยูงของไทยลื้อ หรือพ้อนกิงกระหราชของไทยใหญ่ ถ้าพบในเวียดนาม เรียกว่า กลองแบบดองซอน เป็นลวดลายคนเป่าแคนประกอบการพ้อนรำ ชนเผ่าไทจะตีกลองมโหระทึกเพื่อขอฝน ซึ่งยังคงกระทำพิธีกรรมนี้สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน อาทิ ชนเผ่าไทในมณฑลกุ้ยโจว เช่น ไทต้ง ไทส่วย ไทปู้ยี้ เป็นต้น

ในสมัยราชวงศ์ฮั่น ซึ่งเป็นจีนแท้ ปกครองอยู่มณฑลสาณซี เหนือแม่น้ำแยงซี ส่วนใต้แม่น้ำแยงซีเป็นที่อยู่ของชนเผ่าไท ที่สุสานนางพระยาเผ่าไท ตำบลหม่าหวังตุย นครฉางซา มณฑลหูหนาน พบหลักฐานเครื่องดนตรีไทดั้งเดิมอายุ ๒,๑๐๐ ปี ได้แก่ **ขลุ่ย แคน และขิม** รวมทั้งพบตุ๊กตาเซินศฟ เป็น

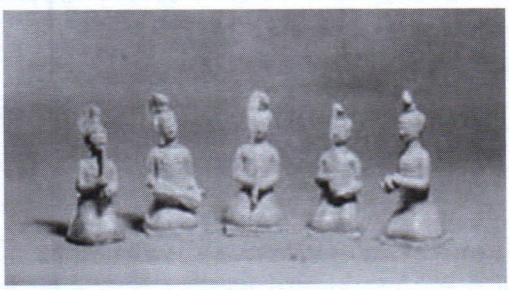
กลองมโหระทึกสัมฤทธิ์ราชวงศ์สุโขทัย

ลวดลายคนสวมหัวประดับขนนก เป่าแคนประกอบการพ้อนรำ บนกลองมโหระทึก

ชาวไทต้งเป่าแคนประกอบการพ้อนรำ

ตุ๊กตาทำด้วยกระเบื้องเคลือบสีคราม ราชวงศ์ถัง

รูปนักดนตรีเล่นประสมวงอีกด้วย สมัยที่เครื่องดนตรีไทยแยกจากเครื่องดนตรีจีนอย่างชัดเจนอยู่ในสมัยราชวงศ์ฮั่น ซึ่งเป็นจีนแท้ สืบมาถึงสมัยราชวงศ์จิ้น (พ.ศ. ๘๐๘ - ๑๑๓๑) ซึ่งได้รับอิทธิพลเครื่องดนตรีจากพวกฮั่น ซึ่งมีเชือกสายพวกเตอร์กิก ทำให้เครื่องดนตรีดั้งเดิมของจีนสูญหายไป แต่ยังคงอยู่ในเครื่องดนตรีของญี่ปุ่น ได้แก่ เครื่องสาย กลอง ฉาบ และฉิ่ง

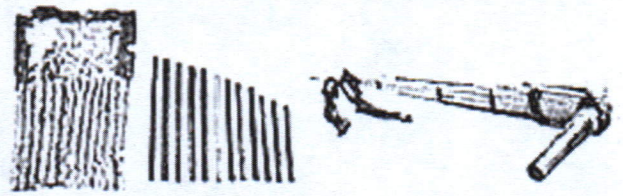
ในสมัยที่ต่อจากราชวงศ์ฮั่น เครื่องดนตรีขิมได้รับความนิยมต่อมาจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของชาวจีนอาทิ ปรากฏบนภาพวาดนักดนตรีเล่นขิมสมัยราชวงศ์ซ่ง และนักดนตรีเล่นขิมและกระจับปี่ สมัยราชวงศ์ถัง ในสมัยราชวงศ์ถัง ยังพบตุ๊กตาทำด้วยกระเบื้องเคลือบสีคราม กำลังเล่นขลุ่ย กลองแอว แคน ฉาบและฉิ่ง และพบหลักฐานพิณ (ฉิน) ในสมัยเดียวกัน

หลักฐานเครื่องดนตรีจากแหล่งอารยธรรมที่เก่าแก่ของโลก

ในสมัยหินเก่า (๓๓,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ ปี ก่อนคริสต์ศักราช) พบขลุ่ยทำด้วยกระดูกและกลองดั้งเดิมอารยธรรมเมโสโปเตเมีย (๔,๐๐๐-๓๓๓ ปีก่อนคริสต์ศักราช) พบฮาร์ฟ สุเมเรียน (๒,๖๐๐ ปี) อารยธรรมอียิปต์ (๓,๐๐๐ - ๓๐ ปี ก่อนคริสต์ศักราช) พบฮาร์ฟ และขลุ่ย (๔,๐๐๐ - ๓,๕๐๐ ปี) พบพิณ และเครื่องเป่าที่มีลิ้น (๓,๕๐๐ - ๓๐๐ ปี) อารยธรรมอินเดีย ยุคก่อนพระเวท (๕,๐๐๐ - ๓,๕๐๐ ปี) ขนชาติทราวิต รู้จักใช้เครื่องดนตรี เป็นฉิ่งทำด้วยสัมฤทธิ์ และรู้จักฟ้อนรำจากรูปหญิงสาวฟ้อนรำทำด้วยหินและสัมฤทธิ์

ขลุ่ยทำด้วยกระดูกเหยี่ยว

ขลุ่ย แคน สมัยราชวงศ์ฮั่น ๒,๑๐๐ ปี

กำเนิดพิธีกรรมบูชาเทพเจ้าการเกษตรของชนเผ่าไท

มนุษยชาติในสมัยห้าแสนปี คือมนุษย์ปักกิ่ง ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของชนเผ่าที่อยู่ทางจีนตอนเหนือ รวมทั้งชนเผ่าไท รู้จักใช้เครื่องมือหิน และใช้หินไฟ ต่อมาในสมัยปฐมกษัตริย์สามจักรพรรดิ ซึ่งน่าจะเป็นคนไทได้แก่ จักรพรรดิสู่ยี่น (ผู้ใช้หินไฟ) รู้จักการตีหินไฟ สีส้มให้เกิดไฟ เพื่อการหุงต้ม จักรพรรดิฮกฮี้ (เลี้ยงสัตว์เพื่อการครีว) รู้จักการจับปลาด้วยอวนแห และรู้จักสัญลักษณ์ ๘ (แปดก้วย) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทางธรรมชาติ คือ ฟ้า ดิน น้ำ ภูเขา ฟ้าคะนอง ลม ไฟ และบึง จักรพรรดิซิ่นลิ่ง (เทพเจ้าแห่งการเกษตร) รู้จักทำเสียมจอบเพื่อทำนาทำไร่ รู้จักแลกเปลี่ยนค้าขายกัน ในสมัยต่อมา จะมีการบูชาเทพเจ้าแห่งปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ตะวัน เดือน ดาว ภูเขา แม่น้ำ ทะเล สวรรค์ ฟ้าคะนอง แผ่นดินไหว เป็นต้น ในสมัยกษัตริย์เจี้ยว (ไทใหญ่) จะมีการบูชาเทพประจำฤดูต่างๆ บูชา น้ำ ไฟ ฟ้าแลบ และทะเลสาบ

หลักฐานการบูชาเทพเจ้าแห่งการเกษตร ที่สำคัญที่สุดของชนเผ่าไทพบที่แหล่งโบราณคดีเหอหมู่ตู อำเภอยีเหยา มณฑลเจ้อเจียง อายุ ๓,๐๐๐ ปี พบภาชนะ งาช้าง และดาบงาช้าง แกะสลักเป็นรูปนกบินเข้าหาดวงตะวัน อันเป็นสัญลักษณ์ของการบอกเวลาของชนเผ่าไทที่เก่าแก่ที่สุดในโลก สะท้อนว่า ชนเผ่าไทนับถือดวงตะวันและนกกามาไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ ปี มาแล้ว ซึ่งต่อมาพบหลักฐาน ภาพนกบินรอบดวงตะวัน ทางภาคตะวันตกของจีน ที่แหล่งโบราณคดีจินซา ที่เมืองเจิงตู มณฑลเสฉวน อายุประมาณ ๓,๕๐๐ ปี และพบหลักฐานนกบินรอบดวงตะวันบนกลองมโหระทึกอีกเป็นจำนวนมากมาย ซึ่งสะท้อนว่า สัญลักษณ์นี้เป็นภูมิปัญญาของชนเผ่าไท เพราะกลองมโหระทึกเป็นภูมิ

หินจำลองทางเข้าพิพิธภัณฑ์เหอหนิง
แกะสลักรูปนกบินเข้าหาดวงตะวัน

ปัญญาของชนเผ่าไท ดังที่ศาสตราจารย์เจียง อี้ เหลียง ได้เสนอไว้ ต่อมาในสมัยราชวงศ์ซาง (ประมาณ ๓,๓๐๐ ปี) จะนิยมเซ่นไหว้บูชาเทพเจ้าแห่งภูตผีกันอย่างแพร่หลาย ควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับการกลสิกรรม ต่อมาในสมัยราชวงศ์เจ้า (ประมาณ ๓,๐๐๐ ปี) เน้นการดนตรีว่ามีความสำคัญ ในการปกครองประเทศถือว่าการเซ่นบวงสรวงเทพเจ้ามีความสำคัญมาก เช่น การบูชาเทพเจ้า พระธรรณี ภูเขา ลำธาร ป่าไม้ บึง บ่อ เป็นต้น มีระเบียบว่า กษัตริย์เท่านั้น ที่จะเซ่นบูชาภูเขา และแม่น้ำใหญ่ ท้าวราชอาณาจักร ถ้าเกิดภัยธรรมชาติ หรือ สุริยคราส จะมีการบูชาเป็นพิเศษ ในสมัยจักรพรรดิฉินซีฮ่อง (ประมาณ ๒,๒๐๐ ปี) มีพิธีเซ่นบูชาเทพเจ้าทั้ง ๔ และบูชาภูเขาตามท้องถิ่นต่าง ๆ ต่อมาในสมัยราชวงศ์ฮั่น (ประมาณ ๒,๐๐๐ ปี) ซึ่งเป็นจีนแท้ ส่งเสริมการดนตรีเป็นอย่างมาก มีการบูชาเทพเจ้าทั้ง ๕ คือ เจ้าขาว เขียว เหลือง แดง และดำ และยังคงมีการบวงสรวงเทพแห่งสวรรค์และพระธรรณีสืบเนื่องมาจากสมัยก่อน ปัจจุบันชนเผ่าไทก็ยังคงกระทำพิธีกรรมบูชาเทพเจ้าแห่งการเกษตรอยู่ เช่น เทศกาลบูชาเทพเจ้าแห่งภูเขาของชนเผ่าไทเกอหล่าว และไทปู้ยี่ เป็นต้น พิธีบวงสรวงเทพยดาฟ้าดินเพื่อขอฝนในไทส่วยและไทปู้ยี่

กำเนิดพิธีกรรมบูชามังกรเพื่อขอฝนของชนเผ่าไท

ในสมัยจักรพรรดิเหลียว (เมื่อประมาณ ๔,๓๐๐ ปี) ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของชนเผ่าไท พระองค์เป็นพระราชบิดาของพระเจ้าฮาว ซึ่งเป็นต้นตระกูลไท พระเจ้าฮาวทรงเป็นเทพเจ้าแห่งการเกษตร จักรพรรดิเหลียวเป็นใหญ่อยู่บริเวณมณฑลเหอหนาน อยู่ใต้แม่น้ำฮวงโห ได้รวบรวมชนเผ่าไทเป็นปึกแผ่น จึงทรงสร้างมังกรขึ้น

เป็นสัญลักษณ์ประจำชาติโดยสร้างจากสัตว์ที่แต่ละเผ่าบูชา (ไทเทม) ได้แก่ หัวจากชนเผ่าวู ลำตัวจากชนเผ่ากู เกล็ดและหางจากชนเผ่าปลา เขาจากชนเผ่ากวาง และเท้าจากชนเผ่านก โปรดให้ตั้งชื่อเป็นภาษาไทยว่า “หลวง” หมายถึงเป็นใหญ่และเป็นเจ้าแห่งสรรพสัตว์ มีอิทธิฤทธิ์มากมายกว่าสัตว์ทั้งปวง ต่อมาจึงยกย่องกษัตริย์ที่ทรงคุณธรรมว่า เป็นมังกรทองจุติลงมา คำว่า “หลวง” จึงนำมาใช้เป็นคำราชาศัพท์ เช่น วังหลวง

ต่อมาชนเผ่าจีนซึ่งอพยพมาจาก ไซเบอร์เกียสถาน ได้เข้ามายึดครองสองฝั่งแม่น้ำฮวงโห และได้รับการนับถือมังกรไปจากชนเผ่าไท และเรียกเพี้ยนเป็น “หลง หรือ เล้ง” และรับการใช้อักษรคำศัพท์โดยนำคำว่า “เล้ง” มาหน้าหน้าคำนาม เมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาในประเทศไทย จึงได้ใช้คำว่า “เล้ง” แปลคำว่า “นาค” ในภาษาบาลี ไทเผ่าต่างๆ จะเรียกว่า ตัวหลง ปรากฏในวรรณคดี เช่น ท้าวอุ่งท้าวเจือง สังข์ศิลป์ชัยฉบับอีสาน เป็นต้น คำว่า “หลวง” ในความหมายว่า มังกร นอกจากชนชาติจีนจะรับคำไปใช้ ยังมีชนชาติ แม้ว เย้า เวียดนาม เขมร ก็รับไปจากชนชาติไท เขมรมีคำเรียกปีมังกรว่า มะโรง

ชนเผ่าไทนับถือมังกรว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งน้ำ ปรากฏหลักฐานทางภาษาในคำว่า “รุ่งกินน้ำ” รุ่ง หมายถึง มังกรกำลังให้น้ำ จากความเชื่อดังกล่าว จึงเกิดพิธีกรรมบูชามังกรเพื่อขอฝนในไทเผ่าต่างๆ เมื่อถึงฤดูทำนา ที่ยังคงกระทำพิธีนี้อยู่คือชนเผ่าไทในประเทศไทย อาทิ ในมณฑลกุ้ยโจว ได้แก่ ชนเผ่าต่ง ส่วย ปู้ยี่ เป็นต้น เมื่อฝนแล้งไม่ตกต้องตามฤดูกาล ก็จะสร้างรูปตัวมังกรด้วยโครงไม้ไผ่ปิดด้วยกระดาษสีเหลือง ใช้ผ้าทำหัวมังกร และครอบศีรษะผู้เซ่นตามด้วยกระบวนแห่ที่ถือธงเขียนข้อความขอฝน พร้อมกับเป่าปี่ ตีฆ้อง กลอง ฉาบ ฉิ่ง เพื่อส่งสัญญาณให้พระยาแถนที่อยู่บนฟ้าได้ยิน

ปัจจุบัน ชนเผ่าไทในประเทศไทยยังคงกระทำพิธีกรรมบูชามังกรเพื่อขอฝนอยู่ อาทิ ชนเผ่าปู้ยี่ ในมณฑลกุ้ยโจวจะมีประเพณีชักมังกร ในเทศกาลเพื่อความอุดมสมบูรณ์ หลังจากเชิญมังกรเข้าหมู่บ้าน จะมีพิธีเซ่นไหว้มังกร มีดนตรีที่ใช้ในกระบวนแห่ คือ การเป่าปี่ ตีกลอง ฉาบ ฉิ่ง เป็นต้น รวมทั้งมีกลองมโหระทึกร่วมขบวนอยู่ด้วย

ธรรมะคือคุณากร

นโม

เขมาจารย์*

การตั้ง นโม เป็นกิจกรรมเบื้องต้นของผู้นับถือพระพุทธศาสนา ผู้จะบำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ต้องเปล่งวาจาว่า นโม ก่อน แล้วจึงจะทำกิจนั้นๆ ฝ่ายภิกษุสงฆ์เมื่อจะทำกิจสังฆกรรมต่างๆ เช่น บรรพชาอุปสมบท หรือเริ่มการสักการบูชา ก็กล่าวคำนมัสการว่า **นโม** ก่อนแล้วจึงจะทำกิจนั้นๆ

คำว่า **นโม** แต่เดิมเป็นคำอุทาน คือเปล่งวาจาออกมาด้วยความเลื่อมใสเบิกบานใจ หลากใจในพระคุณ มีพระพุทธานุภาพเป็นต้น หรือบางทีผู้นั้นมีความเลื่อมใสจับใจอยู่แล้ว มีเหตุมากระทบทำให้ตกใจจึงได้อุทานว่า **นโม** เป็นต้น ได้พบที่มาในพระบาลี ๔ แห่ง คือ ใน **ลักกัณณสูตร ธรรมเจติยสูตร พรหมายสูตร และ อนุชานสูตร**

ใน**ลักกัณณสูตร** เล่าว่า ครั้งหนึ่งพระศาสดาประทับอยู่ ณ อินทศาลคูหา ภูเขาเวทียกบรรพต ท้าวสักกะพร้อมด้วยเทวบริวารเสด็จมาเฝ้าทูลถามปัญหา พระศาสดาทรงชี้แจงให้ท้าวเธอสิ้นสงสัย ท้าวสักกะมีพระทัยโสมนัสยินดียิ่ง ทรงเปล่งพระอุทานว่า **นโม** เป็นต้น

ใน**ธรรมเจติยสูตร** เล่าว่า ครั้งหนึ่ง พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงกล่าวธรรมเจติยปริยายแสดงความเลื่อมใส จบแล้ว ทรงเปล่งอุทานว่า **นโม** เป็นต้น

ใน**พรหมายสูตร** เล่าว่า อาจารย์ใหญ่ของพราหมณ์คนหนึ่งชื่อ พรหมาย เป็นผู้มียายุยืนถึง ๑๒๐ ปี อยู่ ณ เมืองมิลิถานคร ได้ฟังกิตติศัพท์สรรเสริญพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว จึงได้ส่งมาณพคน

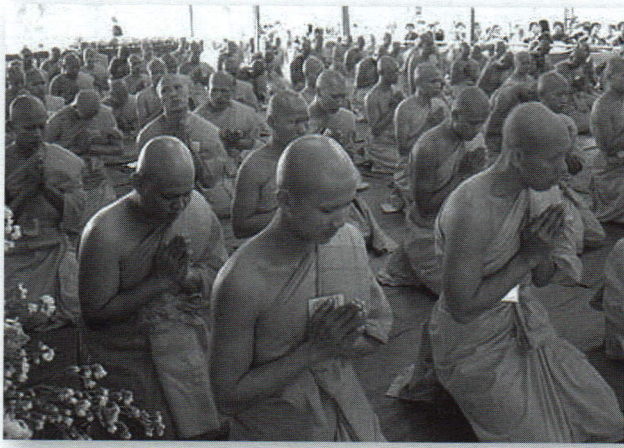
หนึ่งชื่อ อุตรมาณพ เป็นศิษย์ผู้ใหญ่ ไปสืบความดูให้รู้แน่ว่าพระองค์จะทรงพระคุณเป็นอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าจริงดังคำเล่าลือหรือไม่ อุตรมาณพไปเฝ้าพิจารณาตูลมหารุชลักษณะในพระกาย เห็นครบถ้วนตามตำราในลักษณะมนต์ แต่ยังเฝ้าสะกดรอยดูพระอิริยาบถอยู่อีก ๗ เดือน จึงกลับไปบอกเล่าให้อาจารย์พราหมณ์ฟัง เมื่อพราหมณ์ได้ฟังแล้วเกิดความเลื่อมใส ลุกจากอาสนะทำผ้าห่มเฉียงบ่า ยกมืออัญชลีประนม ผันหน้าสู่ทิศที่พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ เปล่งอุทานว่า **นโม** เป็นต้นด้วยความเลื่อมใส

ใน**อนุชานสูตร** เล่าว่า นางอนุชานีพราหมณ์ เป็นพระโสดาบันอริยสาวิกา พราหมณ์ผู้เป็นสามีขอให้เลิกงดคำว่า **นโม** เสียในวันเลี้ยงพวกพราหมณ์ แต่ในขณะที่นางยกภาชนะใส่ปายาสพลัดมือตกลง นางก็อุทานว่า **นโม ตสฺส** ด้วยความตกใจ ทำให้พราหมณ์ผู้เป็นสามีโกรธเคืองมาก

ส่วนที่ว่า ใครจะเป็นผู้กล่าว **นโม** ขึ้นก่อนนั้น ยินยอมไม่ได้ เพราะในพระสูตรไม่ได้ระบุได้แน่ชัด เพียงแต่อ้างว่า ครั้งหนึ่ง สมัยหนึ่งเท่านั้น

นอกจากนี้ยังมีเรื่องเล่าอีกว่า เด็กคนหนึ่งในแคว้นมคธไปหลงทางในป่า เวลากลางคืนต้องนอนที่โคนไม้ ครั้นเวลาตีกลีมีมนุษย์ตนหนึ่งผ่านมาทางนั้น เห็นเด็กกำลังนอนหลับอยู่ ก็ตรงเข้าดิงขาเพื่อจะกินเป็นอาหาร เด็กตื่นขึ้นตกใจ ร้องว่า **นโม ตสฺส** พอมนุษย์ได้ยินดังนั้นก็ตกใจปล่อยเด็ก หนีหนีไป นี่เป็นเรื่องเล่าในชั้นอรรถกถา หลังจากพระบาลี ๔ พระสูตรที่กล่าวข้างต้น

* นามปากกาของ พระราชรัชมขณเมธี (เจียร เขมาจโร) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม (๒๔๖๒-๒๕๔๑).

อีกตำราหนึ่งกล่าวว่า (ฎีกา นโม)

นโม สาทาศิริ ยกุโย ตสฺส จ อสุรินทโก
ภควโต มหาราชา สกุโก อรหโต ตถา
สมพุทฺธสฺส มหาพฺรหฺมา เอเต ปญจ นมสฺสเร

แปลว่า สาทาศิริยักษ์กล่าวว่า นโม อสุรินทราหู
ว่า ตสฺส ท้าวจตุมหาราชาว่า ภควโต ท้าวสักกะว่า
อรหโต และ ท้าวมหาพรมว่า สมพุทฺธสฺส ท่านทั้ง ๕ นี้
ได้กล่าวถวายบังคมสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าดังนี้ เนื้อ
ความของ นโม นั้น ว่าขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาค
อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ตำรานี้ว่าท่านทั้ง
๕ ได้กล่าว นโม เป็นหนแรกในโลก แต่เมื่อคำนึงว่า
หนังสือประเภทฎีกานี้มีอายุภายหลังพระบาลีมาก
ก็ทำให้ฟังเอาเป็นแน่ไม่ได้

มีเรื่องเล่ากันมาว่า ครั้งหนึ่ง ในรัชกาลที่ ๔ พระ-
บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ขอแรง
พระเถรานุเถระให้ค้นหาพระพุทธรูปที่แปลก เป็น
ข้อสอนเตือนสติผู้ได้พบเห็น เป็นข้อความสั้น ๆ เพื่อ
ให้จดจำง่าย นัยว่าจะโปรดให้คัดติดไว้ในที่ต่าง ๆ ใน
บริเวณพระราชฐาน

สมเด็จพระพุฒาจารย์ โต วัดระฆังโฆษิตาราม
ก็ได้รับอาราธนาด้วย ท่านเขียนคำว่า นโม ใส่กระดาด
ส่งเข้าไปถวาย พร้อมทั้งถวายพระพรว่า ธรรมะสูง ๆ
และลึกซึ้ง พระเถรานุเถระที่เป็นพระธรรมถึก มี
ความรู้ดีแตกฉานในพระสุตตันตปิฎกคงจะคัดส่งเข้ามา
ถวายหมดแล้ว เหลือแต่ นโม สองคำนี้ไม่มีใครนึกถึง
เรื่องที่เล่ามาเป็นทำนองนี้

อย่างไรก็ดี ใครจะกล่าวก่อนหรือกล่าวทีหลัง
ก็ไม่น่าจะเป็นข้อกังวล ใคร ๆ ก็ว่า นโม กันทั้งนั้น
จนกลายเป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่ควรประมาท พิธีการที่

ต้องการความศักดิ์สิทธิ์นิยมว่า ต้องสวด นโม ๘ บท
ที่เป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว นอกจากนั้น เกจิอาจารย์ในทางเครื่องราง
ของขลัง ได้จัดทำแหวนชนิดหนึ่ง เรียกกันว่า
แหวนนโม นัยว่าเมื่อสวมแหวนนโมประจำอยู่แล้ว
สามารถป้องกันอันตรายได้ดีเป็นที่นิยมเชื่อถือกันอยู่

อนึ่งในสมัยก่อน มีคาถาอยู่บทหนึ่ง เป็นคาถา
สำหรับว่าเวลาลงอาบน้ำในแม่น้ำ สมัยนั้นห้องน้ำยังไม่มี
ใครรู้จัก คาถานั้นยัด นโม เป็นหลัก เช่นว่า นโม นมตถ
ขจัดออกไป สัตว์ร้ายอย่าใกล้ กายามณฑล ทำนองนี้
นัยว่าเพื่อป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้ายในแม่น้ำลำคลอง
เช่น จระเข้ เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ คำ นโม จึงกลายเป็น
คำบอกความเคารพความเลื่อมใสหรือเป็นคำนมัสการ
เป็นคำที่มีอำนาจ มีเดชะ เป็นเครื่องช่วยกำลังใจ
ได้อย่างดีในเวลาเผชิญอันตราย

ส่วนคำอุทานในเวลาตกใจเสียใจ หรือปลงธรรม-
สังเวช ใช้เอ่ยพระนามพระพุทธเจ้าโดยตรงทีเดียว เช่น
ที่ว่า พุทโธ ๆ บางทีก็ว่า อพิโธ บางทีก็ว่า ปิตโธ หรือ
บุโธ บางรายก็ว่า พิโธพิถัง หรือ โธ ถัง อะโร เหล่านี้
ก็น่าจะเลอะเลือนมาจากคำว่า พุทโธ พุทโธ ทั้งนั้น

จากหนังสือ

ภาษาวัด โดยพระราชรัชมมงคลเมธี

(เจียร เขมาจาโร)

พิมพ์เป็นอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ

พระราชรัชมมงคลเมธี (เจียร เขมาจาโร)

๑๐ มิถุนายน ๒๕๔๑

กรุงเทพฯ : บริษัทประชาชน จำกัด, ๒๕๔๑.

นโมการัญญกคาถา
(นโม ๘ บท)

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

นโม อรหโต สมมาสัมพุทธส
มहेสิโน

นโม อุตตมธมมส
สวากขาตสเสว เตนิส

นโม มหาสงฆสมุสาปิ
วิสุทฺธสีลทิกฺขุจโน

นโม โอมาตยารทส
รตนตตยสส สาธุกัม

นโม โอเมกาติตส
ตสส วตฺตตตยสสปี

นโมการปฺภาเวน
วิคฺฉนฺตฺ อุปทฺทวา

นโมการานุภาเวน
สฺวตฺถิ โหตุ สพฺพทา

นโมการสฺส เตเชน
วิธิมฺหิ โหมิ เตชวา.

ขอนอบน้อม แต่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
ผู้แสวงหาซึ่งประโยชน์อันใหญ่

ขอนอบน้อม แต่พระธรรมอันสูงสุด
ในพระศาสนานี้ ที่พระองค์ตรัสดีแล้ว

ขอนอบน้อม แต่พระสงฆ์หมู่ใหญ่
ผู้มีศีลและทักขิอันหมดจด

การนอบน้อม แต่พระรัตนตรัยที่ปรารภแล้วว่าโอเม
(คือ อ. อุ. ม.) ดังนี้ ให้สำเร็จประโยชน์

ขอนอบน้อม แม้แต่หมวดวัตถุ ๓
อันล่วงพ้นโทษต่ำช้านั้น

ด้วยความประกาศ การกระทำความนอบน้อม
อุปัชฌาทั้งหลาย จงปราศจากไป

ด้วยอานุภาพ แห่งการกระทำความนอบน้อม
ขอความสวัสดีจงมีทุกเมื่อ

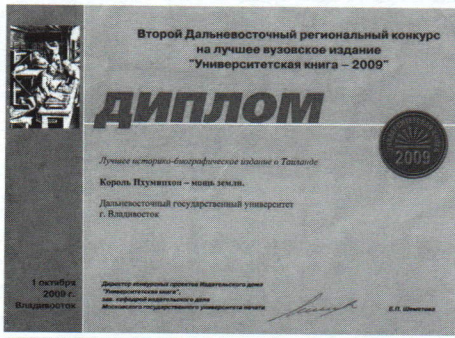
ด้วยเดช แห่งการกระทำความนอบน้อม
เราจึงเป็นผู้มีเดช ในมงคลพิธีเกิด.

จาก สวตมมตฺแปล

คณะสงฆ์พิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศล
ในการพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ
สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี
ในรัชกาลที่ ๗
โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย. ๒๕๒๘.

หนังสือ “KING BHUMIBOL : Strength of the Land” ฉบับภาษารัสเซีย ได้รับรางวัลสูงสุด Diploma of the Second Far Eastern Regional จากสหพันธรัฐรัสเซีย

หนังสือ “KING BHUMIBOL : Strength of the Land” ซึ่งคณะกรรมการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี มี ดร. สุวิทย์ ยอดมณี เป็นประธานอนุกรรมการคุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ เป็นประธานคณะกรรมการจัดการจัดทำขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ให้ชาวต่างประเทศได้ทราบถึงพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่อาณาประชาราษฎร และการพัฒนาประเทศนับแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ เป็นต้นมา

หนังสือเล่มแรกที่ทำขึ้นเป็นภาษาอังกฤษได้รับความสนใจจากชาวต่างประเทศเป็นอย่างมาก ต่อมาได้แปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทยในชื่อ “พลังแห่งแผ่นดิน นวมินทรมหาราช” และได้แปลเป็นภาษาต่างประเทศอีก ๗ ภาษา คือ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาสเปน ภาษาอารบิก ภาษาเยอรมัน ภาษาฝรั่งเศส และภาษารัสเซีย โดยได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดทำและพิมพ์เผยแพร่จากบริษัทการบินไทย จำกัด

(มหาชน) มาโดยตลอด

หนังสือ “KING BHUMIBOL : Strength of the Land” ฉบับภาษารัสเซีย คณะผู้แปลจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ประกอบด้วยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจรณ์ เชษฐสุมน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมภักดี จันทรสุกรี อาจารย์พัชรภี ฐาปนโสถ และ Dr. Natalia Kazbekova ได้รับการตัดสินให้ได้รับรางวัลสูงสุด Diploma of the Second Far Eastern Regional ในงาน Far Eastern Regional Contest - University Book 2009 จัดโดยมหาวิทยาลัย Far Eastern National University ณ นครวลาดีวอสต็อก สหพันธรัฐรัสเซีย เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๒ คณะกรรมการผู้ตัดสินประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจาก Institute of Scientific Information - Fundamental Library ผู้แทนจากสำนักพิมพ์ Far Eastern National University ผู้แทนจาก Far Eastern State Technical Fisheries University ผู้แทนจากสำนักพิมพ์ Vladivostok Medical University และผู้แทนจาก Russian Customs Academy สาขา Vladivostok หลังจากนั้นคณะกรรมการผู้ตัดสินได้นำหนังสือ “KING BHUMIBOL : Strength of the Land” ฉบับภาษารัสเซีย ไปแสดงในงานนิทรรศการหนังสือนานาชาติที่นครแฟรงก์เฟิร์ต สาธารณรัฐเยอรมนีอีกด้วย

ปฏิทินกิจกรรมเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

ประจำเดือนเมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๓

กลุ่มงานนโยบาย แผนยุทธศาสตร์

และการประกันคุณภาพ รายงาน

วัน/เดือน/ปี เวลา	กิจกรรม/โครงการ	สถานที่
๓๑ มีนาคม-๒ เมษายน ๒๕๕๓	การเผยแพร่สารคดีเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพ-รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันพระราชสมภพ ๒ เมษายน ๒๕๕๓	ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์
๒๖ - ๓๐ เมษายน ๒๕๕๓	การประชุมเวทีด้านเอกลักษณ์ของชาติแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวิเทศ รุ่นที่ ๖๙	มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี
๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๓	พิธีมอบรางวัล "คนดีศรีสังคม"	ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

มาใช้คำไทยกันเถิด

คนไทย บางคนรวมทั้งสื่อมวลชนต่างๆ มักใช้คำศัพท์ภาษาต่างประเทศปะปนกับภาษาไทยทั้งในการพูดและการเขียน ทั้งที่ศัพท์ภาษาต่างประเทศเหล่านั้นมีคำภาษาไทยอยู่แล้ว และไม่ใช่วิชาการที่จำเป็นต้องใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อความเข้าใจแต่อย่างใด

มาใช้คำไทยกันเถิด

เก้าอี้หวม ; นั่งอยู่กับโต๊ะ ไม่ควรใช้

อาร์มแชร์ (armchair)

😊 มุมนี้จะมีเก้าอี้หวมสบายๆ สักตัว

😞 มุมนี้จะมีอาร์มแชร์สบายๆ สักตัว

😊 เขาเป็นนักวิจัยประเภทนั่งอยู่กับโต๊ะ
ไม่ยอมออกภาคสนาม

😞 เขาเป็นนักวิจัยประเภทอาร์มแชร์
ไม่ยอมออกภาคสนาม

อุปสรรค ; คนพิการ ไม่ควรใช้ แอนดิแค็ป (handicap)

😊 การไม่รู้หนังสือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา

😞 การไม่รู้หนังสือเป็นแอนดิแค็ปต่อการพัฒนา

😊 ที่นี้มีห้องน้ำเฉพาะคนพิการ

😞 ที่นี้มีห้องน้ำเฉพาะแอนดิแค็ป

หัตถกรรม ไม่ควรใช้ แอนดิคราฟต์ (handicraft)

😊 สินค้าหัตถกรรมของไทยได้รับความนิยมมาก

😞 สินค้าแอนดิคราฟต์ของไทยได้รับความนิยมมาก

โถงน้ำ ; ห้องโถง ไม่ควรใช้ ล็อบบี้ (lobby)

- ☺ เขาโถงน้ำให้สมาชิกเลือกเขาเป็นประธานสหกรณ์
- ☹ เขาล็อบบี้ให้สมาชิกเลือกเขาเป็นประธานสหกรณ์
- ☺ เขานัดเพื่อนไว้ที่ห้องโถงโรงแรม
- ☹ เขานัดเพื่อนไว้ที่ล็อบบี้โรงแรม

นักโถงน้ำ ไม่ควรใช้ ล็อบบี้ยิสต์ (lobbyist)

- ☺ นักโถงน้ำดำเนินการให้คนไทยได้รับเลือกในตำแหน่งสำคัญของสหประชาชาติ
- ☹ ล็อบบี้ยิสต์ดำเนินการให้คนไทยได้รับเลือกในตำแหน่งสำคัญของสหประชาชาติ

(วัน) สุดท้าย ; (รอบ) ขิงชนะเลิศ/สุดท้าย ; ถึงที่สุด ; สบไล้ ไม่ควรใช้ ไฟนอล (final)

- ☺ พรุ่งนี้ ขอเป็นวันสุดท้ายที่คุณต้องให้คำตอบ
- ☹ พรุ่งนี้ ขอเป็นไฟนอลที่คุณต้องให้คำตอบ
- ☺ ทีมฟุตบอลไทยได้เข้ารอบชิงชนะเลิศ/สุดท้าย
- ☹ ทีมฟุตบอลไทยได้เข้ารอบไฟนอล
- ☺ คำพิพากษาของศาลยังไม่ถึงที่สุด
- ☹ คำพิพากษาของศาลยังไม่ไฟนอล
- ☺ ฉันมีสบไล้สัปดาห์หน้า
- ☹ ฉันมีสบไฟนอลสัปดาห์หน้า

คอขาดบาดตาย/จริงจัง ; เคร่งเครียด/เอาจริงจัง ไม่ควรใช้ ซีเรียส (serious)

- ☺ เรื่องนี้เป็นเรื่องคอขาดบาดตาย/จริงจัง อย่าทำเป็นเล่น
- ☹ เรื่องนี้เป็นเรื่องซีเรียส อย่าทำเป็นเล่น
- ☺ เขาเป็นคนเคร่งเครียด/เอาจริงจัง
- ☹ เขาเป็นคนซีเรียส

มาตรฐานหลัก ไม่ควรใช้

ดับเบิลสแตนดาร์ด (double standard)

- ☺ การพิจารณาเรื่องนี้ไม่เป็นธรรม เพราะใช้มาตรฐานหลัก
- ☹ การพิจารณาเรื่องนี้ไม่เป็นธรรม เพราะใช้ดับเบิลสแตนดาร์ด

มาตรฐาน ไม่ควรใช้ สแตนดาร์ด (standard)

- ☺ สินค้าอุตสาหกรรมบางชนิดมีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน
- ☹ สินค้าอุตสาหกรรมบางชนิดมีคุณภาพต่ำกว่าสแตนดาร์ด

กำหนด ; กำหนดการ ; สูจิบัตร ; แผนวิชา/หลักสูตร ไม่ควรใช้ โปรแกรม (program)

- ☺ ภาพยนตร์เรื่องนี้มีกำหนดจะฉายเมื่อไหร่
- ☹ ภาพยนตร์เรื่องนี้มีโปรแกรมจะฉายเมื่อไหร่
- ☺ สมาชิกขอกำหนดการทัศนศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี
- ☹ สมาชิกขอโปรแกรมทัศนศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี
- ☺ ขอสูจิบัตรการแสดงด้วย
- ☹ ขอโปรแกรมการแสดงด้วย
- ☺ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทามีแผนวิชา/หลักสูตรนาฏศิลป์
- ☹ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทามีโปรแกรมนาฏศิลป์

ยอดเยี่ยม ไม่ควรใช้ ดรีมทีม (dream team)

- ☺ นักกีฬาบาสเกตบอลชุดยอดเยี่ยมของสหรัฐจะได้ครองเหรียญทองแน่นอน
- ☹ นักกีฬาบาสเกตบอลชุดดรีมทีมของสหรัฐจะได้ครองเหรียญทองแน่นอน

ไม่ทำตัวเด่น ไม่ควรใช้ โลว์โปรไฟล์ (low profile)

- ☺ เศรษฐีคนนี้เป็นคนไม่ทำตัวเด่น
- ☹ เศรษฐีคนนี้เป็นคนโลว์โปรไฟล์

ระดับ ; ปรับ ; คุณภาพ ไม่ควรใช้ เกรด (grade)

- ☺ ลูกชายผมสอบได้ระดับเอกทุกวิชา
- ☹ ลูกชายผมสอบได้เกรดเอกทุกวิชา
- ☺ ผู้รับเหมาใช้รถปรับผิวถนน
- ☹ ผู้รับเหมาใช้รถเกรดผิวถนน
- ☺ บริษัทนี้ผลิตสินค้าคุณภาพต่ำ
- ☹ บริษัทนี้ผลิตสินค้าเกรดต่ำ

ดีขึ้น ; ปรับปรุง ไม่ควรใช้ อิมพรว์ (improve)

- 😊 ภาษาอังกฤษของผมไม่ดีขึ้นเลย
- 😞 ภาษาอังกฤษของผมไม่อิมพรว์เลย
- 😊 ถ้าอยากจะทำงานต่อไป คุณจะต้องปรับปรุงตัวเอง
- 😞 ถ้าอยากจะทำงานต่อไป คุณจะต้องอิมพรว์ตัวเอง

ไม่มีคนรู้จัก/ไม่มีชื่อเสียง ไม่ควรใช้ โนเนม (no-name)

- 😊 คู่ชกของเขาเป็นนักมวยไม่มีคนรู้จัก/ไม่มีชื่อเสียง
- 😞 คู่ชกของเขาเป็นนักมวยโนเนม

คนไม่สำคัญ ; คนไม่มีชื่อเสียง

ไม่ควรใช้ โนบอดี้ (nobody)

- 😊 คนไม่สำคัญอย่างผม จะอยู่หรือไปก็คงไม่มีใครสนใจ
- 😞 โนบอดี้อย่างผม จะอยู่หรือไปก็คงไม่มีใครสนใจ
- 😊 ลงท้ายลูกสาวเจ้านายฉันก็แต่งงานกับคนไม่มีชื่อเสียง
- 😞 ลงท้ายลูกสาวเจ้านายฉันก็แต่งงานกับโนบอดี้

ไม่วิจารณ์/ไม่ออกความเห็น ไม่ควรใช้

โนคอมเม้นต์ (no comment)

- 😊 เรื่องนี้เราไม่วิจารณ์/ไม่ออกความเห็น ไม่อยากมีเรื่อง
- 😞 เรื่องนี้เราโนคอมเม้นต์ ไม่อยากมีเรื่อง

ดารายอดนิยม ไม่ควรใช้ ป๊อปปูล่าร์ (pop star)

- 😊 ตอนนี้ ใครเป็นดารายอดนิยมของไทย
- 😞 ตอนนี้ ใครเป็นป๊อปปูล่าร์ของไทย

เด่น ; กว้างขวาง ; เป็นที่นิยม/เป็นที่รู้จัก

ไม่ควรใช้ ป๊อปปูล่าร์ (popular)

- 😊 เขาชอบทำตัวเด่นจนเพื่อนๆ หมดใจ
- 😞 เขาชอบทำตัวป๊อปปูล่าร์จนเพื่อนๆ หมดใจ
- 😊 เขาเป็นคนกว้างขวาง
- 😞 เขาเป็นคนป๊อปปูล่าร์
- 😊 เขาเป็นคนเก่ง แต่ไม่เป็นที่นิยม/เป็นที่รู้จัก
- 😞 เขาเป็นคนเก่ง แต่ไม่ป๊อปปูล่าร์

ใบรายละเอียด ; แฟ้มผลงาน ไม่ควรใช้

พอร์ตโฟลิโอ/โฟลิโอ (portfolio/folio)

- 😊 โรงแรมสงบเสถียรรับเงินพร้อมกับ

ใบรายละเอียด

- 😞 โรงแรมสงบเสถียรรับเงินพร้อมกับ

พอร์ตโฟลิโอ/โฟลิโอ

- 😊 ผู้ที่จะมาสมัครงานตำแหน่งนี้

ต้องส่งแฟ้มผลงานด้วย

- 😞 ผู้ที่จะมาสมัครงานตำแหน่งนี้

ต้องส่งพอร์ตโฟลิโอ/โฟลิโอ ด้วย

ที่ได้รับความนิยมสูง/ราคาสูง ; เงินเพิ่มพิเศษ ; เงิน

ค่าฝึกสอน ; เบี้ยประกัน ; ของสมนาคุณ ไม่ควรใช้

พรีเมียม (premium)

- 😊 ห้างนี้ขายแต่สินค้าที่ได้รับความนิยมสูง/ราคาสูง

- 😞 ห้างนี้ขายแต่สินค้าพรีเมียม

- 😊 งานตำแหน่งนี้มีเงินเพิ่มพิเศษด้วย

- 😞 งานตำแหน่งนี้มีพรีเมียมด้วย

- 😊 นักศึกษาฝึกสอนจะได้รับเงินค่าฝึกสอนด้วย

- 😞 นักศึกษาฝึกสอนจะได้รับพรีเมียมด้วย

- 😊 บริษัทประกันภัยเก็บค่าเบี้ยประกันไปแล้ว

- 😞 บริษัทประกันภัยเก็บค่าพรีเมียมไปแล้ว

- 😊 ของเหล่านี้เป็นของสมนาคุณเฉพาะสมาชิก

- 😞 ของเหล่านี้เป็นของพรีเมียมเฉพาะสมาชิก

ผลิตภัณฑ์ ไม่ควรใช้ โปรดัคต์ (product)

- 😊 ผ้าผืนนี้หลายนี้เป็นผลิตภัณฑ์ของบ้านเขว้า

- 😞 ผ้าผืนนี้หลายนี้เป็นโปรดัคต์ของบ้านเขว้า

ทักทาย ไม่ควรใช้ เฮย์ฮัลโล (say hello)

- 😊 มาตั้งนานแล้ว ยังไม่ได้ทักทายเจ้าภาพเลย

- 😞 มาตั้งนานแล้ว ยังไม่ได้เฮย์ฮัลโลเจ้าภาพเลย

บอกลา ไม่ควรใช้ เซย์กู๊ดบาย (say goodbye)

- 😊 คราวนี้ถ้ายังตกลงกันไม่ได้ ก็บอกลากันได้แล้ว

- 😞 คราวนี้ถ้ายังตกลงกันไม่ได้ ก็เซย์กู๊ดบายกันได้แล้ว

บทฝึกภาษาไทย บุคคล ข่าวสาร ภาษา หนังสือ

ปฏิเสธ ไม่ควรใช้ เซย์โน (say no)

- ☺ เขาปฏิเสธไม่เป็น
- ☹ เขาเซย์โนไม่เป็น

เห็นด้วย/อนุญาต ไม่ควรใช้ เซย์เยส (say yes)

- ☺ เจ้านายยังไม่เห็นด้วย/อนุญาตเลย
- ☹ เจ้านายยังไม่เซย์เยสเลย

อบไอน้ำ ไม่ควรใช้ ซาวน่า (sauna)

- ☺ ปัจจุบันคนไทยนิยมอบไอน้ำเพื่อรักษาสุขภาพ
- ☹ ปัจจุบันคนไทยนิยมซาวน่าเพื่อรักษาสุขภาพ

ดีเยี่ยม/วิเศษ ; ในฝัน/ ในอุดมคติ ; เลิศลอย/เลิศเลอ
ไม่ควรใช้ ไอเดียล (ideal)

- ☺ ที่นี่เป็นสถานตากอากาศที่ดีเยี่ยม/วิเศษทีเดียว
- ☹ ที่นี่เป็นสถานตากอากาศที่ไอเดียลทีเดียว

- ☺ รถคันนี้เป็นรถ ในฝัน/ในอุดมคติ ของฉัน
- ☹ รถคันนี้เป็นรถไอเดียลของฉัน

- ☺ ความคิดของเขาอาจจะเลิศลอย/เลิศเลอไปหน่อย
- ☹ ความคิดของเขาอาจจะไอเดียลไปหน่อย

สำแดงตน/แสดงตน ; ระบุ ไม่ควรใช้
ไอดีเอ็นตีฟาย (identify)

- ☺ ผู้ใช้บริการต้องสำแดงตน/แสดงตน
โดยใช้บัตรสมาชิก
- ☹ ผู้ใช้บริการต้องไอดีเอ็นตีฟาย
โดยใช้บัตรสมาชิก
- ☺ ตำรวจยังระบุไม่ได้ว่าผู้ตายเป็นใคร
- ☹ ตำรวจยังไอดีเอ็นตีฟายไม่ได้ว่าผู้ตายเป็นใคร

พื้นฐานความรู้ ; พื้นฐาน ไม่ควรใช้ เบสิก (basic)

- ☺ ถ้าจะเรียนวิศวกรรมศาสตร์ ต้องมีพื้นฐานความรู้
ด้านคณิตศาสตร์และฟิสิกส์
- ☹ ถ้าจะเรียนวิศวกรรมศาสตร์ ต้องมีเบสิก
ด้านคณิตศาสตร์และฟิสิกส์
- ☺ ทำอาสนะเป็นทำพื้นฐานของการฝึกโยคะ
- ☹ ทำอาสนะเป็นทำเบสิกของการฝึกโยคะ

คนผสมเหล้า ไม่ควรใช้ บาร์เท็นเดอร์ (bartender)

- ☺ คนผสมเหล้าคนนี้ทำทางคล่องแคล่วมาก
- ☹ บาร์เท็นเดอร์คนนี้ทำทางคล่องแคล่วมาก

ร้านเสริมสวย ไม่ควรใช้ บิวตี้ซาลอน (beauty salon)

- ☺ ดาราชอบทำธุรกิจร้านเสริมสวย
- ☹ ดาราชอบทำธุรกิจบิวตี้ซาลอน

โรงอาหาร ไม่ควรใช้ แคนทีน (canteen)

- ☺ นิสิตนิยมกินข้าวที่โรงอาหารของคณะ
- ☹ นิสิตนิยมกินข้าวที่แคนทีนของคณะ

กระบวนการ ; กรรมวิธี ; ขั้นตอน ไม่ควรใช้
ไพโรเซส (process)

- ☺ กว่าจะเป็นเสื้อผ้าได้ ต้องผ่านกระบวนการ
หลายขั้นตอน
- ☹ กว่าจะเป็นเสื้อผ้าได้ ต้องผ่านไพโรเซส
หลายขั้นตอน
- ☺ การผลิตน้ำมันมีกรรมวิธีที่ซับซ้อนมาก
- ☹ การผลิตน้ำมันมีไพโรเซสที่ซับซ้อนมาก
- ☺ โครงการใหม่อยู่ในขั้นตอนของการเรียกประมูล
- ☹ โครงการใหม่อยู่ในไพโรเซสของการเรียกประมูล

พื้นหลัง ; พื้นเพ/ภูมิหลัง ไม่ควรใช้
แบ็กกราวด์ (background)

- ☺ พื้นหลังของภาพนี้มีดีไปหน่อย
- ☹ แบ็กกราวด์ของภาพนี้มีดีไปหน่อย
- ☺ คุณจะเข้าใจผู้หญิงคนนี้ได้ขึ้น ถ้ารู้พื้นเพ/ภูมิหลัง
ของเธอ
- ☹ คุณจะเข้าใจผู้หญิงคนนี้ได้ขึ้น ถ้ารู้แบ็กกราวด์
ของเธอ

(ศัพท์และตัวอย่างจากหนังสือ ศัพท์ต่างประเทศ
ที่ใช้คำไทยแทนได้ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๙)

